Colecția „Interval“

DORINA POTÂRCĂ

AMINTIRILE UNUI „ELEMENT DUBIOS”

FUNDAȚIA ACADEMIA CIVICĂ
2011

Dorina Potârcă

AMINTIRILE UNUI „ELEMENT DUBIOS”

Editor: Virginia Ion

Colecția „*Interval*“
nr. 2

Editorul colecţiei: Romulus Rusan
Documentare, aparat critic: Virginia Ion
Culegere computerizată: Georgiana Burtăverde, Virginia Ion
Carte editată de *Centrul Internaţional de Studii asupra Comunismului* din cadrul Memorialului Sighet

Ediția pe hârtie: **Amintirile unui „element dubios“** / Dorina Potârcă. – Bucureşti : Editura Fundaţiei Academia Civică, 2011, ISBN 978-973-8214-61-3

Coperta: Dorina Potârcă, portret
Fotografiile provin din arhiva familiei

Fundația Academia Civică: www.memorialsighet.ro

Cuprins

Cuvântul editorului

Mărturisirea dostoievskiană pe care autoarea acestui jurnal o folosește ca motto al jurnalului său exprimă nu numai o diagramă psihică a detenției, ci și experiența colectivă a societății totalitare. Șocante la început, suportabile mai târziu, dar, treptat, lipsite de intensitate și de relief („penibile, monotone, sufocante”), suferințele luptei de clasă au traumatizat societatea românească, transformând-o într-un laborator diabolic. Oamenii luați de acasă, rupți de familie și aruncați ca într-o bolgie necunoscută au crezut că dreptul la normalitate le este interzis pentru o perioadă limitată. Absurditatea era prea mare ca să o poată crede de lungă durată. Odată cu prelungirea ei a dispărut însă și speranța. Încet-încet, a apărut obișnuința cu răul. În faza a treia - ieșirea din detenție - orice limită a dispărut, răul s-a dovedit infinit și orice aspirație spre bine a dispărut.

S-au salvat de la acest rău („*penibil, monoton, sufocant*”) cei ce l-au descris. În memorii, în mărturii, în jurnale.

Amintirile unui „element dubios” este o ilustrate a vieții în comunism a elitelor. O picătură dintr-un ocean. În studiul nostru vom încerca să periodizăm acest genocid societal în funcție de documentele disponibile la ora de față. Am folosit documentele aflate în arhiva constituită, de-a lungul a 18 ani, de *Centrul Internațional de Studii asupra Comunismului*, cel care stă din punct de vedere științific la baza *Memorialului* de la Sighet.

Actul fundamental care a prefațat acest genocid a fost Decretul 6 din 14 ianuarie 1950, pentru înființarea unităților de muncă, în care urmau să fie încadrați „*cei care prin faptele sau manifestările lor, direct sau indirect, primejduiesc sau încearcă să primejduiască regimul de democrație populară*”.

Anterior se făcuseră studii asupra „elementelor reacționare”, urma să li se găsească motive de arestare.

Nu s-au găsit, cantitatea pe care trebuia să se lucreze era prea mare, iar probele inexistente. Și atunci s-a recurs la celebrele liste negre. La câteva luni de la adoptarea Decretului 6, în noaptea de 5/6 mai 1950, peste optzeci de demnitari din întreaga țară (foști miniștri, academicieni, economiști, militari, istorici, ziariști, politicieni, guvernatori ai Băncii Naționale) sunt ridicați din casele lor și duși în penitenciarul de maximă securitate de la Sighet, botezat pentru circumstanță „Colonia de muncă Dunărea”. Alte câteva zeci au fost arestați, ulterior, din locurile unde se aflau și aduși pe rând în aceeași închisoare de pe frontiera sovietică

Odată distruse elitele, trebuiau distruși și cei care avuseseră legătură cu ele, iar primii vizați au fost membrii familiilor acestora. Sunt puși sub urmărire, sunt scoși din locuințele lor, pentru ca apoi, treptat, să se treacă la arestarea acestora, acțiune care a culminat cu noaptea de 14/15 aprilie 1952, când au fost ridicate peste 50 persoane[1], membri ai familiilor foștilor demnitari, pentru care s-a folosit motivația „*element dubios*”. Deciziile de încadrare a lor în unitățile de muncă - 533/1952[2] și 560/1952 (v. anexa 15) - au fost întocmite ulterior acestui moment și datate retroactiv, fapt care demonstrează încă o dată simulacrul care purta numele cinic de „justiție a poporului”.

*

Dorina Potârcă (numele complet este Ștefania Olga Teodora, n. Marinescu) s-a născut la 6/19 iulie 1907 la București. Licențiată în Litere, în 1935, obține postul de profesoară de limba franceză la Liceul Pedagogic din Tulcea, orașul natal al mamei sale. Însă, având familia în București, reușește să obțină detașarea la diverse licee din capitală.

[1] În privința numărului de persoane din acest lot alte surse avansează cifra de circa 100. În lipsa documentelor de arhivă, acesta nu poate fi stabilit cu exactitate.

[2] Așa cum reiese din fișele matricole penale (Arhiva Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului-Memorial Sighet, proiect „Recensământul populației concentraționare” – în continuare se va cita ACIMS-RPC)

După o primă căsătorie cu doctorul Paul Gotcu, medicul din copilărie al M.S Regelui Mihai I, în 1938 se căsătorește cu Virgil Potârcă, om politic marcant al României interbelice, fost ministru al Justiției, al Agriculturii, al Lucrărilor Publice și Comunicațiilor, cu care a avut doi copii: Tudor și Voica.

În 1948 începe calvarul. Ca urmare a naționalizării, familia Potârcă este scoasă din casa în care locuia. Sunt nevoiți să își găsească o locuință cu chirie, iar în noaptea de 5/6 mai 1950 Virgil Potârcă este arestat și dus la Sighet, unde își și găsește sfârșitul la 6 iunie 1954, alături de peste 50 de deținuți morți în închisoare.

La puțin timp după arestarea soțului, Dorina Potârcă este scoasă, împreună cu cei doi copii, din apartamentul închiriat și li se stabilește „domiciliu obligatoriu” în casa mamei sale, după ce, inițial, îi fusese repartizată o locuință insalubră în cartierul rău famat „Crucea de piatră”.

Tot în această perioadă, fiindu-i refuzat dreptul de a ocupa un loc în învățământ, este nevoită să lucreze la un Aprozar, la un depozit în Obor și la Cooperativa „Electrica”, ocupând posturi sub pregătirea ei profesională. În același timp, pentru întreținerea familiei, vinde pe nimic puținele bunuri pe care reușise să le salveze în momentul evacuării din casă. Și, tot pentru binele copiilor săi, este obligată să divorțeze de Virgil Potârcă, la scurt timp după arestarea acestuia, revenind la numele de fată, Marinescu (astfel se explică de ce în toate documentele întocmite de Securitate la arestare și în timpul detenției apare cu numele de Ștefania Marinescu, cu toate că în închisoare continua să i se spună „doamna Potârcă”).

În noaptea de 14/15 aprilie 1952 vine și arestarea. Pentru Dorina Potârcă ea nu este o surpriză, în tot acest timp - de la arestarea soțului și până în aprilie ’52 - așteptându-se să fie ridicată în orice moment. Cei doi copii, Tudor și Voica, aveau 13 și, respectiv, 9 ani. „*Amintirile*” sunt un răboj al acestui calvar, ajuns adesea la limita de sus a suportabilității.

Calvarul nu încetează nici la întoarcerea acasă: la 19 aprilie 1954, când este eliberată după anii petrecuți în lagăre și închisori comuniste, Dorina Potârcă constată că fiul său, Tudor, fusese dat afară din școală și, ca urmare, este nevoit, la 14 ani, să intre ca muncitor la Uzina Vulcan, la

secția Turnătorie. Fiica sa, Voica, fusese și ea dată afară de la Liceul „Gheorghe Lazăr”, încă din clasa a patra (la 11 ani).

Șirul însemnărilor se încheie cu foarte puține informații despre perioada imediat următoare ieșirii din închisoare. Ceea ce a urmat vom reconstitui cu ajutorul mărturiilor de istorie orală din Arhiva de Istorie Orală a *Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului* (Memorialul Sighet) cu Dorina Potârcă (interviu nr. 955, realizat în 1995 de Costin Manoliu) și cu Voica Potârcă (interviu nr. 1339, realizat în 2001 de Georgeta Pop).

Ieșirea din pușcărie a însemnat intrarea „într-una mai vastă, aceea a întregii țări”. Cu doi copii adolescenți și fără un loc de muncă, începe lupta pentru viață.

După eliberare află, de la cei ce supraviețuiseră infernului carceral din închisoarea de la Sighet, și despre moartea soțului. Începe investigațiile despre circumstanțele decesului și despre locul în care a fost înmormântat. Datele sunt puține și inexacte. Confirmarea oficială a morții vine abia la patru ani de la decesul soțului, când primește de la autorități actul de moarte al acestuia.

Abia după 1960, urmare a nenumăratelor petiții la ministrul Învățământului, reușește să fie integrată în învățământ ca suplinitoare la mai multe școli din jurul Bucureștiului, făcând zilnic naveta. În toată această perioadă – de la eliberare și până la începutul anilor ’60 – reușise să își întrețină familia prin aceleași munci minore, precum vopsitul nasturilor pentru o cooperativă cu lucrul la domiciliu.

În 1965 este ridicată, din nou, de către Securitate și anchetată în legătură cu deținerea unor „cocoșei” de aur, inexistenți în realitate. Este eliberată după câteva zile.

Greutățile au continuat, în același timp, și pentru copii. Tudor, care fusese dat afară din școală în clasa a opta, reușește să se înscrie la liceul seral, angajat fiind în continuare la Uzinele „Vulcan”. La terminarea liceului intră la Facultatea de Mine, însă este exmatriculat și de aici după un an de zile. Va fi admis, în final, la Politehnică, facultate pe care o face la „fără frecvență”, rămânând muncitor. Voica Potârcă, după ce în clasa a V-a nu este primită la nici o școală din

București, reușește, pe bază de certificat medical, să absolve clasa a V-a prin examene la „fără frecvență”. Înainte cu trei săptămâni de examenul de bacalaureat se încearcă eliminarea ei din liceu, însă este scoasă numai din UTM, în urma unei ședințe la care au luat parte colegii și întregul corp profesoral. După finalizarea studiilor liceale, dă examen de admitere la Facultatea de Petrol și Gaze - secția Geologie, însă înaintea afișării rezultatelor, descoperindu-se că este fiica lui Virgil Potârcă, nu este admisă în facultate. Timp de trei ani urmează școala tehnică de Metrologie, fiind admisă abia în 1963 la Politehnică.

Ca un exemplu de cinism total, merită făcute și următoarele completări: după arestarea lui Virgil Potârcă, frații și chiar și mama sa, în vârstă de 86 ani, intră în obiectivul Securității.

Astfel, în 1951 se pune în discuție starea de libertate a Janettei Potârcă. Se consideră că „prin poziția sa pe care o ocupă în regimul actual este dușmană a clasei muncitoare”, însă se ia hotărârea de a fi lăsată în libertate pentru că „fiind prea bătrână și neputând *eși* din casă nu are manifestări”. (v. anexa 22)

În schimb, cei doi frați ai lui Virgil Potârcă, Constantin și Eugen, sunt arestați în același lot al „*familiilor de foști demnitari*” și „condamnați administrativ” la câte 24 luni fiecare. Eugen Potârcă este eliberat în mai 1954, însă Constantin Potârcă moare, la 25 februarie 1954, în Spitalul-penitenciar Văcărești, cu puțin timp înainte de termenul de eliberare. (v. anexele 23 și 24)

Ștefan Potârcă, fiul lui Virgil Potârcă din a doua căsătorie, a trecut și el prin închisorile comuniste. În 1949 a fost arestat și condamnat în 1950 pentru „trecere frauduloasă a frontierei”, la 1 an și 6 luni. Cu toate că pedeapsa îi expira în mai 1951, a fost ținut în continuare în detenție, pentru ca în iulie 1951 să primească o „condamnare administrativă”, nemotivată, de 12 luni, majorată apoi cu încă 24 luni. Este eliberat la 26 iunie 1954. (v. anexa 25).

Scrise la începutul anilor ’70 (după ieșirea la pensie a Dorinei Potârcă), completate cu imagini de familie și documente de arhivă, *Amintirile unui „element dubios”* reprezintă cronica distrugerii uneia dintre miile de familii destrămate de comunism pentru simplul fapt că făcuseră parte dintr-o altă lume, cu alte valori și concepte diferite de ale sale.

*

Apariția acestei cărți se datorează în principal doamnei Voica Potârcă, cea care a avut bunăvoința de a ne pune la dispoziție caietele cu însemnări ale mamei sale, dar și fotografiile de familie și documentele din dosarele de Securitate privitoare la familia sa.

Aceste materiale au fost completate cu documente și informații din baza de date a *Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului* din cadrul Memorialului Sighet (adunate de-a lungul anilor din alte arhive private și publice, precum Arhiva CNSAS și Arhiva SRI).

Virginia Ion

„Les premières semaines en général,
les commencements de ma réclusion se présentent
vivement à mon imagination.
Au contraire, les années suivantes se sont fondues et
ne m'ont laissé qu'un souvenir confus.
Certaines époques de vie se sont même
tout à fait effacées de ma mémoire;
je n'en ai gardé qu'une impression unique,
toujours la même, pénible, monotone, étouffante.”
„Souvenirs de la Maison des morts”
Fiodor Dostoievski

Argument

Sunt Ștefania Marinescu Potârcă, pensionară, fostă profesoară de limba franceză. Port oficial numele meu de fată, căci, urmărită zi de zi și pas cu pas și neputând să mai am catedră în învățământ, am urmat un curs de dactilografie și stenografie, și am găsit la Cooperativa „Electrica”, un post de dactilografă, și apoi casieră. Atunci am fost nevoită să dau la Bancă specimene de semnătură, și dacă îmi mențineam numele ar fi trebuit să pierd slujba.

Împinsă și de mama mea, îngrozită și de prieteni, cu inima strânsă de durere, a trebuit să divorțez de Virgil Potârcă. Un divorț făcut în așa fel încât să poată fi anulat de soțul meu în ziua în care ar fi fost eliberat, căci eram sigură că, sănătos și solid cum era, va scăpa cu viață. Dar el a murit în 1954, cu un an înainte de eliberarea lotului de foști demnitari, care au avut numai condamnări administrative, nu condamnări judiciare. Ulterior ieșirii din pușcărie, în 1954, am aflat de la preoții catolici, care făceau curățenie în celule, că el murise fiind ținut tot timpul singur în celulă, deci suferise de singurătate – căci cerea tot timpul să-i aducă pe cineva cu el în celulă – și, probabil, și de foame – căci la Sighetu Marmației, unde fusese dus lotul de foști demnitari, a fost un regim cumplit de exterminare.

Deși, divorțată, în pușcărie mi s-a spus tot timpul „Doamna Potârcă” („Știm noi divorțurile astea de formă!”) și nu „tovarășa”. De altfel, nici milițienilor nu aveam voie să ne adresăm cu „tovarășe”, nefiind demne de asemenea cuvânt.

S-a scris mult, enorm de mult, despre revoluția rusă, despre Stalin, despre milioanele lui de crime și grozăviile din timpul lui. Apoi despre ultimul război mondial, Hitler, nebuniile lui și lagărele de exterminare. Cum a fost posibil? Iată, a fost posibil. Și cum – vai! – imaginația cea mai nebună nu reușește să atingă realitatea. Până nu ai trecut pe acolo nu poți să realizezi nimic și poate nici chiar să crezi că au existat asemenea grozăvii. Cei care au citit operele lui Soljenițîn

se îngrozesc, își pierd somnul. Îmi amintesc că atunci când am citit nuvela „*O zi din viața lui Ivan Denisovici*”, am recunoscut totul (minus gerul cumplit siberian) căci sistemul este același în orice stat comunist, unde domnește teroarea impusă de o mână de oameni. Căci, cum spune Below: „*Les révolutions finissent toujours aux mains des fous*”.

Dar despre România și ce s-a petrecut aici după 23 August cel liberator până în 1950 și după 1950, parcă an culminant, s-a scris foarte puțin și mai mult de cei ce n-au trăit ei personal acei ani, ci au auzit povestindu-se. Am aflat că s-ar fi scris, de către cei ce și-au găsit libertatea în Occident, destul de mult, și se mai scrie, dar nu știu în ce măsură veridic și exact. În orice caz, o societate se frânsese. O parte va coborî mereu și se va prăbuși, și alta, mult inferioară, formată din „*les bas-fonds*”, se va ridica peste ruinele ei.

De la un timp simți nevoia de a spune și altora lucruri care ți s-au întâmplat și pe care ei nu le știu. Este semnul cel mai bun că ai trecut pe al doilea versant al vieții!

De aceea pun mâna pe condei pentru a așterne pe hârtie amintirea acelor timpuri întunecate, când teama îți strângea inima, care juca un dans nebun și parcă se oprea, când capul îți zvâcnea și nesiguranța hăituia oamenii veșnic în alarmă. Oamenii se simțeau ca șoarecii prinși în capcană și nu știau încotro s-o ia.

Uitarea, această fiică a timpului, „marele meșter”, binefăcătoare și devastatoare în același timp, face ca suferința să devină cu timpul numai o amintire. Dar nu, trecutul nu trebuie uitat. El nu trebuie aruncat la lada de gunoi! Generațiile noi nu știu nimic din ce s-a întâmplat în această perioadă sinistră și câte drame s-au petrecut din momentul instaurării unei noi ordini, ordinea socialistă, în numele „dreptății” sociale, al „fericirii și bunăstării poporului”.

Voi căuta să fiu cât mai succintă, deși faptele au fost multe și cumplite.

Începutul suferinței

Noaptea de 23 august 1944. Suntem la Olănești. Eu cu copiii părăsisem în primăvară Bucureștiul, refugiindu-ne acolo, știind că situația se agravase și frontul se apropia. Ne înjghebasem o mică gospodărie. Destul de greu, cu doi copii mici, cu boli, cu lipsuri, aici vedeam numai avioanele zburând pe cer cu zgomotul lor caracteristic. Oare încotro se îndreptau? Unde își vor lăsa bombele? De data asta erau cele americane. Soțul meu venea cât putea de des să ne vadă, să ne aducă cele necesare și știrile. Aici am aflat de nenorocirea părinților mei, apoi de fericirea eliberării țării noastre - 23 August, blestemată dată pentru soarta țării, a noastră și a acestor ființe destinate durerii, care sunt oamenii.

Îmi amintesc și mă cutremur. Ce bucurie! „Pace, pace!” Se deschideau sticle de șampanie, se auzeau voci, cântece. Lumea înnebunise. Vai ce tristă va fi urmarea! Eu avusesem o noapte de coșmar, căci tocmai terminasem de citit cartea despre viața lui Lenin, a lui Ossendowski, cu toate ororile Marii Revoluții, cu torturile, crimele NKVD-ului, și inima îmi era strânsă cu gândul la ce ne aștepta, în timp ce afară oamenii petreceau. Cum s-a putut înșela atâta lume. Oameni culți și inteligenți? Ne refugiasem la Olănești cu gândul să trecem ușor munții cu mașina și să pornim în pribegie prin alte țări. Deși ne gândeam la marile greutăți ce ne-ar fi întâmpinat cu doi copii mici și fără bani, în străinătate. Și cumplitul dor de țară. Dar radioul și toate asigurările primite l-au făcut pe soțul meu să vină să ne aducă acasă. La Ocnele Mari se afla generalul Nelly Negulescu[3], comandantul grănicerilor, pe care îl vedeam destul de des, pe el și pe soția lui. El a fost ministru apoi, în guvernul Sănătescu, și a murit în pușcărie, la Jilava. Ne-a trimis un camion și câțiva soldați să ne întovărășească și, cu copii cu tot, am luat drumul Bucureștiului. Ce eroare

[3] **Ion Negulescu**, n. 1 aprilie 1887, general. Arestat în 1948, moare în penitenciarul Jilava la 1 aprilie 1949. (*Arhiva Centrului Internaţional de Studii asupra Comunismului – Memorial Sighet, proiect Recensământul Populaţiei Concentraţionare* (în continuare ACIMS-RPC) nr. inv. 49320; Cicerone Ioniţoiu, *Victimele terorii comuniste – arestaţi, torturaţi, întemniţaţi, ucişi. Dicţionar N-O* (în continuare C. Ioniţoiu, *Dicţionar* ...), ed. Maşina de Scris, Bucureşti, 2005)

și ce urmări! Pe drum ne-am lămurit. Divizii întregi rusești în tancuri, mașini-camioane cu soldați cu poza lui Stalin, mulți beți, înfricoșători, umpleau șoselele în urmărirea nemților spre Berlin! Asta era eliberarea și căderea în cea mai aprigă robie. Năvăleau hoardele.

Ce se va întâmpla? Spuneam întotdeauna: „Nu cred că ceva bun se petrece în URSS. Ce știm noi exact ce e acolo? Un popor întreg suferă și tace. Sunt ca niște vecini care stau cu perdele groase la ferestre și cu ușile zăvorâte. Poți avea oare încredere în ei? Și poți ști ce învârtesc?” Am fost foarte neîncrezătoare, îndoită și tristă de la bun început. Și – vai! – câtă dreptate am avut!

În 1948, dați afară din casa noastră din strada Maria Rosetti prin naționalizare, luasem un apartament cu chirie (extrem de scump), unde adusesem cele mai frumoase și bune lucruri ce aveam. Ce eroare! Așa vom pierde totul. Restul îl depozitasem ici și colo. Teroarea era mare de când intraseră rușii în țară, dar mai erau ceva speranțe. Acum tresăream de spaimă când suna soneria. Când vedeam un individ dubios, stând într-un colț de stradă, imediat ne puneam întrebarea pe cine urmărește? Telefoanele sunau între vecini: „L-ai văzut pe cel din colț? De cât timp stă acolo? A plecat?”

Aveam doi copii: Tudor Potârcă, născut în 1939, și o fetiță, Voica Potârcă, născută în 1943. Trebuie să menționez că eram a treia soție a lui Virgil Potârcă și nu am fost niciodată „ministreasă”, și nu m-am bucurat de nici un avantaj, dar am plătit cu vârf și îndesat acel statut de care se folosise, poate, a doua soție, căci prima îi murise.

În fiecare zi auzeam de o nouă arestare. Se povesteau în șoaptă tot felul de întâmplări. A venit duba neagră și a ridicat pe cutare. De altfel, fusesem preveniți de ce va urma de o rusoaică fugită cu un băiețel, căreia îi dădusem să locuiască camera șoferului, devenită inutilă din moment ce ne fusese luată mașina. Îmi spunea îngrozită: „Doamna, nu știți prin ce am trecut. Vine duba neagră. Luați, doamnă, ce aveți mai de preț și fugiți, nu rămâneți aici!”. Și, într-o bună noapte, a și dispărut.

Prima lovitură directă. Sora mea mă cheamă la telefon într-o dimineață: „Vino repede, l-au ridicat pe Titi[4] azi noapte”. Alerg. O găsesc disperată, sleită de emoție și spaimă. Rămân la ea câteva zile. Grozăvia începuse.

Soțul meu fusese scos din barou, unde era un avocat cu renume și aici își câștiga existența noastră. Fusese și om politic în Partidul Național Țărănesc. Veniseră și greutățile materiale. Rezervele se topeau văzând cu ochii. Responsabilul de stradă, fost avocat și el, evreu, îl avertizase pe soțul meu că este urmărit, că i se pun întrebări despre el. Ce face, pe cine primește etc.

Deseori nu dormea acasă. Își făcuse în vestibulul apartamentului un fel de ascunzătoare, în spatele unei false biblioteci. Sărmanul – așa, hăituit – parcă nu mai era el, un om atât de tare și de curajos! Cum ar fi putut sta în picioare, în întuneric, ceasuri sau zile, chiar dacă nu ar fi fost descoperit? Erau momente în care oricine își pierdea calmul, judecata și acționa stupid.

Într-o sâmbătă după-amiaza juca bridge cu alți trei prieteni, în vârstă. Eu nu eram acasă. Când m-am întors, i-am găsit speriați, cu ușile ferecate. Se sunase și au văzut, prin vizetă, câteva chipiuri de securiști.

La 16 martie, ziua de naștere a fiului meu, Tudor, făcusem un tort și invitasem pe sora mea și o vecină, care avea un băiețel cam de vârsta lui. Îl chema Andrei. Își spunea Didei. Și tatăl lui era evreu. S-a sunat la ușă. Iarăși chipiurile binecunoscute. Strângem repede prăjituri, totul, le înfundăm prin dulapuri. Așteptam în tăcere să vedem ce se întâmplă. Liniște. Au plecat. Ah, Doamne! Și așa trăiam.

[4] Ing. **Constantin Th. Sapatino**, v. *O viață cât un veac*, ed. Semne, 1997.

Departe de casă

Eram profesoară de limba franceză. În acel an, înainte de arestarea soțului meu, mă dusesem la Tulcea să fiu reîncadrată la catedra ce mi se repartizase inițial la intrarea mea în Învățământ, după examenul de capacitate, de unde mă detașam în fiecare an, în București, unde aveam familia. Tactică greșită. Ar fi trebuit să găsesc o catedră undeva la țară, pe lângă București, poate rămâneam acolo neobservată. Poate.

Am stat la Tulcea din septembrie până în ianuarie. Mi se dăduse o catedră de limba română la Școala pedagogică, nu la liceu unde fusese catedra mea de limba franceză. Veneam acasă o dată pe lună. Făceam 16 ore de drum cu trenul. Plecam seara din București și ajungeam la Tulcea spre prânz. În vagon arhiplin de clasa a III-a, ghemuită pe locul meu, toată noaptea, fără posibilitatea de a mă mișca. De aceea luam bilet de clasa a III-a, cu multă lume eram mai în siguranță; clasele I și a II-a erau aproape goale. Totuși, într-o lună, soțul meu mi-a luat bilet de clasa I, căci prea mă chinuiam. Eram singură în compartiment și cu frica în sân. La Medgidia trenul stătea două ore până când, în sfârșit, se făcea legătura. Nu știu de ce dura atât. Întuneric complet. Pe atunci circulau cu trenul mulți soldați ruși și se auzeau tot felul de povești cu femei siluite, omorâte și aruncate din tren. Stăteam singură în întuneric, lungită pe banchetă, când ușa compartimentului s-a deschis brusc și au intrat șapte soldați ruși, tineri. S-au instalat pe bancheta din fața mea. Eu mă prefăceam că dorm. Au aprins o lanternă și mă examinau de aproape, râzând și vorbind. I-am rugat să mă lase să mă odihnesc, că sunt obosită, bătrână. Mi-au aprins lanterna în față și mi-au spus: „Asta nu bătrân”. Unul mă gâdila la picioare. Am sărit în sus și am fugit pe culoar. Nici controlor, nici nimeni. Am rămas acolo ascunsă, în fundul vagonului, până a pornit trenul. Apoi a venit un controlor și am trecut în alt compartiment. Scăpasem ușor.

La Tulcea aveam catedră de limba română, cum am spus, și locuiam la niște buni prieteni ai părinților mei. Erau greci. Mă îngrijeau, mă răsfățau. În casa lor rămăseseră doar două camere. Alte două le fuseseră luate de o judecătoare tânără, cu soțul agronom. Aceasta a fost o altă pacoste a regimului, coabitarea forțată. Rechiziționau camere și se îndesau în casele oamenilor. Străini, milițieni, dacă aveai ghinion, chiar și țigani. Treptat, treptat, lucrurile s-au agravat până la coșmar.

Dormeam în cameră cu fiica proprietarilor, care îmi cânta seara cântece grecești, în timp ce eu îmi pregăteam lecțiile sau scriam, acasă, la lumina lămpii cu gaz. Dimineața îmi făceam toaleta într-un lighean mare, în bucătărie, căci nu aveau în casă decât o baie primitivă, turcească, unde se făceau aburi cu pietre încinse. Dar asta numai o dată pe lună pentru stăpânul casei (era un mare eveniment). Greco-turcul, cum îi spuneam noi, crescut la Constantinopol la *Collège des Jésuites*, era un mare murdar. Îmi curăța raci, după care eram moartă, cu pălăria slinoasă pe cap și cu mânecile hainei tot așa. Îl chinuia și sărăcia. Se descurcau greu. Când făcea baie era un eveniment în familie. Pe mine mă întreba: „Ce, ai căzut în closet? Iar te speli?”

Dusese o viață aventuroasă. Însurat cu o franțuzoaică, avusese un băiat, și, aducându-și soția în Turcia, ea a murit foarte tânără. Copilul îl trimisese la părinții ei, în Franța. Kir Iani era un grec frumos cu ochi albaștri. Fusese foarte bogat. Când a început în Turcia teroarea împotriva grecilor, s-a gândit încotro s-o pornească. Un prieten l-a sfătuit să se instaleze în România, unde putea să înfiripeze o negustorie. Și așa se instalase la Tulcea. Și-a adus banii ce-i avea în Elveția și a organizat o fabrică sau, mai curând, un mare atelier de covoare turcești. S-a recăsătorit cu o grecoaică mică și neagră, crescută în mentalitatea grecoaicelor din Tulcea, care stăteau închise în casă și rămâneau majoritatea fete bătrâne. Sărmana Marigula era blândă și cumsecade. Muncea toată ziua, freca, freca. Au avut doi copii, un băiat și o fată. Kir Iani era un om fin, cultivat și foarte filotim. Mese, împrumuturi, covoare date pe datorie. În curând a pierdut tot. În situația actuală o duceau foarte greu. Ceva chirii, fata tricota pentru cliente. Dar sărmanul

era plin de optimism. Îmi spunea seara: „Tant que l'empire britanique durera, comunismul nu va învinge!”

Dar iată că a învins. Fiind cu pașaport Nansen*, și-a trimis întâi copiii, băiatul era în Franța la fratele lui vitreg, apoi fata și, în cele din urmă, au plecat și ei în Grecia, unde copiii își făuriseră o situație. A murit orb la Atena. Își pierduse un ochi fiind încă la Tulcea.

Diminețile studiam, mergeam la bibliotecă, îmi pregăteam lecțiile, căci predam pentru prima dată limba română și totul era schimbat, restructurat. Domnea pedagogia lui Roller. Mai, mai că eram de origine slavă. Adio, romani! Ce era „burghez”, era dat la gunoi, cu rare excepții. Ilya Ehrenburg, puțin Gorki și alții erau la mare cinste. Povești cu Vasile Roaită, Zoia Cosmodemianskaia, mai știu eu? Cât s-au mai schimbat manualele! Bieții copii și bieții profesori!

La ora 12 porneam spre școală. Elevii mei - români, dar și lipoveni, tătari - învățau ce puteau, dar mă iubeau și îi iubeam. Îmi dădeam toată osteneala să realizez ceva. Când plecam acasă, o dată pe lună, veneau după mine la gară și, uitându-se la mine cu ochi mari, mă întrebau: „Veniți înapoi, nu plecați de tot, nu ne lăsați!”

Singura mea bucurie era întoarcerea de la școală, pe înserat. Mă plimbam singură pe malul Dunării. Nu știu prin ce atavism - poate picul de sânge grecesc ce-mi curge în vine, care nu m-a deranjat, de altfel, niciodată -, dar marea, un râu, un firișor de izvor ce murmură curgând la vale, mi-au provocat nespuse bucurii. Pot să privesc ceasuri întregi marea liniștită ca o oglindă sau tulburată de valuri, cu nuanțele ei ce se schimbă mereu. Dunărea, care nu e albastră, mai curând tulbure, ce frumoasă e și ea! În sfârșit, prietena mea de totdeauna, apa cu mirosul ei, cu mișcarea ei, cu capriciile ei. Mirajul și farmecul apei. Întotdeauna l-am înțeles pe Maupassant.

Seara, acasă, scriam zilnic soțului meu, și gândurile îmi erau numai la copiii mei. La Tulcea, îmi amintesc, dar destul de vag, am avut un vis groaznic, un coșmar, care m-a obsedat apoi când au început nenorocirile mari. Am lăsat să treacă prea mult timp și nu mi-l mai amintesc

---

*Pașaport pentru apatrizi (n. ed.)

exact. Se făcea că eram pe malul mării. O plajă întinsă, pustie, un cer plumburiu, sumbru, cu nuanțe vineții, un singur copac desfrunzit se profila în depărtare ca într-un decor de teatru. Un vânt rece, care mă înfiora, sufla dinspre mare. Pe plajă era doar soțul meu ce stătea liniștit într-un *chaise-longue*. În jurul lui pești morți. Nu-mi mai amintesc restul, dar știu că m-am trezit speriată, înfrigurată, spunându-mi că acest vis trebuie să însemne ceva. De abia de atunci am început să visez mult și să-mi interpretez visele și ele să aibă într-adevăr o semnificație. Până atunci nu-mi aminteam ce visam și nu le acordam atenție decât foarte rar, când visam copii mici sau că mâncam struguri. În pușcărie visele vor avea un rol important în viața noastră. Ele se discutau, se comentau dimineața în celulă și, curios, mai întotdeauna se adevereau sau aveau un sens. Toată viața noastră era noaptea.

Duminica, aproape regulat, făceam muncă patriotică. Îmi amintesc ziua de 7 noiembrie. Toți profesorii au măturat străzile orașului cu niște târnuri mari de nuiele.

Ne-am înecat de praf. Era, doar, aniversarea Marii Revoluții!

Când eram liberă, duminica, mă duceam la biserica grecească. Tulcea era încă un orășel pitoresc cu străduțe mici, pietruite, cu case gen turcesc și cu ulițe ce se ridicau din port spre dealuri, căci este așezată în amfiteatru. Adevărat, portul este acum modern. Tulcea a devenit acum un oraș frumos cu blocuri și magazine, dar farmecul lui a pierit. Mama mea își petrecuse aici copilăria dintâi, căci bunica mea și familia ei erau tulceni, și ne povestea multe despre vechea lor casă cu ziduri groase, atât de groase că mama își făcea lecțiile pe pervazul ferestrei ca la un birou. Casa avea și magazii pentru cereale. Fusese bombardată în primul război mondial și distrusă. Ne povestea despre bogăția, ieftinătatea și viața ei liniștită și patriarhală, cu figurile pitorești, bragagiii cei cu fes și mulți.

Cu greutate am putut părăsi Tulcea, căci aveau nevoie de profesori. Eram singura profesoară în cancelarie cu examen de capacitate. Devenisem o figură cunoscută în oraș. Soțul meu se zbătea la București să mă aducă înapoi. Inspectorul general mă întreba de ce vreau să plec – oare în Tulcea nu sunt bărbați? Obraznic! Și îmi refuza cererea. Dar eu aveam copii, și

toată viața mea era acasă, unde lipsa mamei se resimțea. Fetița mea suferea cel mai mult, căci era în clasa I primară, și primii pași în școală fără mama ei erau grei. Caietele erau urâte, rupte, plângea mereu. Era o dramă cu aritmetica. Vroia tatăl ei să o ajute. Nimic. Se părea că numai mămica ei, fiind profesoară (cum spunea ea, avea numai 6 ani jumate) putea să o învețe. Se ducea la bunica ei, același rezultat. Extrem de conștiincioasă, timidă, obsedată de școală, i se părea că tot ce i se spune nu e așa cum vrea profesoara ei. Băiatul se descurca cu tatăl lui și nu simțea atât de mult lipsa mamei.

De abia la sfârșitul vacanței de iarnă (cum se spune acum, căci Crăciunul oficial nu există) am reușit să obțin o aprobare să părăsesc Tulcea pentru a fi încadrată în București, unde îmi aveam familia. Soțul meu se lupta să-mi găsească o catedră. Se ducea în audiențe, la prietenii lui care rămăseseră în grație (Profesorul Stoilov îi fusese coleg de liceu la Craiova). I s-a spus să se încadreze el într-un post oarecare și atunci mi se va da catedră. Așa a intrat casier la un aprozar, unde a funcționat trei zile. Iar după ridicarea lui, orice posibilitate de a reintra în Învățământ a pierit. La toate cererile ce depuneam mi se răspundea: „Nu sunt locuri”.

Venisem cu speranță că voi găsi un loc de muncă. Vai, nici noi nu știam, încă, ce înseamnă, practic, comunism. Ne făceam încă iluzii.

Arestarea soțului meu

Și așa a venit ziua de 5 mai 1950 și arestarea lui Virgil[5]. Totul se frânsese, se dezorganizase.

În dimineața acelei zile, la ora 5, sună soneria. Soțul meu se scoală și deschide larg ușa. Și după câte planuri și pregătiri făcute! Doar se știa cine vine în locul lăptăresei. Au năvălit în casă cu armele în mână. Civili și securiști spărseseră ușa de la intrarea blocului în loc să cheme portăreasa (probabil turnătoare și ea!). Am luat un capod pe mine și a început percheziția superficială, de formă. Soțul meu era palid, dar liniștit. Tudor nu dormise acasă în noaptea aceea. Îl prinsese o ploaie mare la școală și rămăsese să doarmă la sora mea ce locuia în apropierea școlii. Au deschis ușa unde dormea fetița. Ea avea 7 ani atunci, și băiatul 11. Ea nu a simțit nimic. Nu au trezit-o și au închis ușa la loc.

„Dumneavoastră ne urmați!", era formula. El s-a îmbrăcat, nu și-a luat niciun bagaj. I-am făcut un ceai din care a gustat, dar nu l-a putut bea. Ne-am luat rămas bun. Mi-a spus: „Curaj!" și ne-am uitat lung unul la altul. Nu știam atunci că nu-l voi mai vedea niciodată. Și dus a fost.

Așa a început cea mai grea perioadă din viața mea. Întâi, lupta pentru existență. Singură cu doi copii mici și cu foarte puțini bani rămași în casă. Simțeam că totul îmi distrugea existența, încet, încet, că mă afundam într-un soi de noapte, care, pe zi ce trecea, devenea tot mai neagră. Fusesem ocrotită și ferită de greutăți. Soțul meu conducea și rezolva totul. Eu îmi vedeam de catedră, de casă, de copii. Și, iată-mă, singură. Pe umerii mei erau acum răspunderea copiilor și a unei întregi gospodării, cu încă două femei, care nu vroiau să mă părăsească. Dar cum să

[5] **Virgil Potârcă**, n 23 iulie 1888, Plenița (Dolj), fruntaș P.N.Ț., fost subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii și Domeniilor, apoi – succesiv - ministru al Justiției, al Agriculturii, al Lucrărilor Publice și Comunicațiilor. Arestat la 5/6 mai 1950. A murit în penitenciarul Sighet, la 6 iunie 1954. (*Arhiva Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului - Memorialului Sighet – Registrul de Stare Civilă Penitenciar Sighet* (în continuare ACIMS – RSC…); *Arhiva de Istorie Orală din cadrul Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului – Memorial Sighet* (în continuare AIOCIMS) nr. interviu 163, 356, 495, 1323, 1339, 1870; RPC nr. inv. 59294)

mă descurc? Nopțile mele erau un coșmar. Patru suflete care credeau în mine și sperau să fac ceva. Existența mi se schimbase

Primul obiectiv a fost găsirea unei slujbe. Nu mai obținusem o catedră. Alergam cu cereri pe unde aflam că ar fi posibil să găsesc ceva. Între timp, începusem vânzările. Întâi, haine. Voiam să scot din casă și să pun la adăpost lucrurile mai de preț. Unii mă împingeau să o fac, alții îmi spuneau că, din moment ce au luat bărbații, pământul, casele, nu se vor mai atinge de lucrurile din casă, de femei și de copii. Dar citisem „*Pământ desțelenit*” al lui Șolohov și alte romane din acea perioadă și știam cum se petrecuseră lucrurile în Rusia. Și totuși, zăpăcită, uluită, am reușit să fac prea puțin. Veșnic urmărită. Aveam Miliția *vis-à-vis*, în colțul străzii. Pe atunci nu știam ce deosebire este între Miliție și Securitate și că noi eram în mâinile Securității. De aceea, puținul pe care l-am scos din casă, l-am scos noaptea. Două fotolii, o vitrină franțuzească și câteva tablouri mi le-a adăpostit o vecină de la parter, al cărui soț era evreu. Dar și el a fost apoi ridicat. Avusese câteva cinematografe. Tot apartamentul a fost barbar percheziționat.

Cercul se strânge

Cei care au adăpostit mai mult, prin diverse locuri oarecum mai sigure, oricât au pierdut, tot au mai rămas cu atât cât să reziste mai mult timp. Le-au vândut treptat la nenorocitul acela de „talcioc”, lucruri de mare valoare, cumpărate pe nimic de noua burghezie ce se ridica sau de unii doctori, profesori universitari etc., care își păstraseră posturile, și ne-au jefuit sistematic, acumulând minuni fără milă din nenorocirea noastră. Sprijin nu aveam. Tatăl meu murise în 1944 și casa părintească arsese în bombardamentul german. Bombele căzuseră pe stadion*, sub care erau adăposturi antiaeriene. O bombă incendiară căzuse pe băncile de lemn, care luaseră foc. Incendiul se întinsese repede, repede la casa părinților mei, care era chiar lângă stadion. Pompierii veniți nu putuseră face nimic. Nu aveau apă. A luat foc întâi garajul lipit de stadion și a ars repede, cu mașina tatălui meu care era acolo, înăuntru. Flăcările s-au întins vertiginos și au cuprins și casa. Au sărit vecinii, care nu erau încă amenințați, fiind în partea cealaltă a străzii, căci cei în rând cu noi au avut aceeași soartă. Au scos ce au putut, aruncând pe ferestre, pe uși, ce se mai putea, dar de fapt nimica toată. Părinții mei

s-au mutat în casa noastră din Maria Rosetti. Tatăl meu a și început lupta să-și refacă gospodăria. Trudă mare. A obținut ceva bani de la „Ajutorul sinistraților” și a început refacerea casei, reducându-i dimensiunile. Se ducea în fiecare zi acolo. Asta a durat toată toamna și începutul iernii. Slăbise și se debilitase. Într-o dimineață a plecat cu o căruță să ne umple nouă buteliile de aragaz (și asta era o problemă). A răcit rău, a făcut o congestie pulmonară, și cum atunci nu existau antibiotice, până seara a fost mort. Oxigenul, medicamentele nu i-au fost de niciun folos. L-am pierdut. O grea lovitură. Am căzut și eu la pat. Nici nu m-am putut duce la înmormântare. Îmi iubeam mult tatăl. Fratele meu, ofițer, se întorsese de pe front foarte bolnav. Făcuse „Cotul Donului” și toată campania nenorocită din Rusia. Luase un microb, nu știu cum se

* Stadionul ANEF, ulterior al „Republicii” (n. ed.)

numea. Făcea 42^0 temperatură și zăcea prin spitale. Se mutase cu mama mea în casa refăcută oarecum și, dat afară din armată, își căuta și el un rost și încerca să se descurce. Cumnatul meu fusese arestat, iar sora mea era și ea singură și se lupta din greu cu nevoile. Prietenii arestați sau ascunși, timorați, nu mă puteau ajuta. Fiecare se descurca cum putea.

În sfârșit, un prieten mi-a găsit o slujbă la birourile Aprozarului* din Obor. O muncă stupidă care nu mi se potrivea deloc. Făceam sau copiam fișe de materiale. Eram fericită că am o slujbă și sunt încadrată.

În timp ce funcționam acolo, și cam după o lună sau două după ridicarea soțului meu, am primit o invitație să mă prezint la Miliție. Iarăși spaimă, iarăși noapte nedormită. Cum eram convinsă că nu mă voi mai întoarce acasă, i-am telefonat mamei mele să vină și să rămână cu copiii. M-am prezentat la ora indicată, cu inima cât un purice. Într-un birou mic, în fața unei mese, căpitanul, șeful Miliției noastre, cu un pistol pe care îl tot învârtea în mână, mă poftește să iau loc. În cele din urmă îmi spune că am o cameră liberă și că vrea să-mi trimită un personaj important, cineva mare, să ocupe odaia. Am respirat ușurată. „Da, am o cameră liberă. E la dispoziția Sfatului Popular”. Era vorba despre camera copiilor. Dormitorul nostru îl cedasem unui tânăr inginer, cunoscut. Rămăsesem cu holul, sufrageria și un foarte mic birou. Era și așa prea mult pentru acele vremuri în care, pe lângă pușcării, teroare, lipsa de libertate, se rechiziționau camere (în fiecare cameră câte o familie cu aragazurile înșirate în holuri, pe săli, sau 2-3 familii în bucătărie). Coabitarea a fost una din marile mizerii ale regimului. A doua zi s-a prezentat noul locatar. Era un colonel de Miliție despre care am aflat mai târziu că făcea arestări, teroriza femeile, le lua bijuteriile. A sosit îmbrăcat civil, însoțit de doi militari înarmați. Gata, nu mai aveam liniște nici acasă. Lăsa ușa deschisă la camera lui, pe lângă care treceam când ne duceam la baie. Chema fetița la el, spunea că vrea să o adopte și de câte ori mă prindea îmi spunea că el mă va ocroti, că trebuie neapărat să divorțez, să mă desolidarizez de soțul meu, căci altă

* Aprozar = Aprovizionarea cu zarzavaturi. Denumire standard a magazinelor de produse vegetale.

soluție nu am. Apoi a devenit mai insistent. Dacă ieșeam seara în balcon, ieșea și el în balconul camerei lui și începea conversația. Într-o seară mi-a spus că mă invită la cinema; luase două bilete: „Cum îndrăznești dumneata, colonel de Miliție, să ieși cu o burgheză ca mine? Vrei să-ți compromiți cariera?" Am refuzat. Și așa trăiam terorizată. Spre norocul meu, femeia mea de serviciu, care îi stătea la dispoziție și îl servea, a descoperit pe masa lui o fotografie și o scrisoare de la soția lui. Era, deci, însurat. Am respirat ușurată. În curând a venit nevasta pentru câteva zile și m-am liniștit.

De la Aprozar am fost dată afară. Directorul, un ardelean foarte cumsecade, mă chemase în biroul lui să mă anunțe că nu mai pot rămâne la postul meu. I se ceruse să mă mute la magazie, să car lăzi. „Să nu primești! Nu ne pot da ei cât putem noi suferi". Și așa s-a încheiat activitatea mea de funcționară la Obor. Încotro acum?

Evacuarea din casă

În acele două luni n-am făcut decât să mă zbucium. Începusem să vând lucruri pentru a trăi. Nopțile nu puteam dormi. La ora 6 dimineața plecam la slujbă. Muncă stupidă; mă întorceam frântă de oboseală. Somnul nu venea, deși mă îndopam cu calmante. Eram prea chinuită de griji; sentimentul hăituirii nu mă părăsea. Vroiam să scot lucruri din casă să le pun la adăpost. Nu aveam curaj, știindu-mă urmărită. Să vând lucruri importante, îmi trebuia timp. Vroiam să vând frigiderul. Nu găseam factura. Și ce ne făceam fără frigider în plină vară?

Între timp arestările continuau; teroarea din ce în ce în ce mai mare.

Într-o dimineață a sosit un individ care mi-a spus că a asistat la ridicarea soțului meu și că a fost înduioșat de soarta mea, că mă așteptau greutăți mari, că eram urmărită și, în sfârșit, că știa unde fusese dus soțul meu și îi va putea duce sau o să facă să-i parvină câteva lucruri de primă necesitate. I-am făcut un pachet cu un costum de haine, un tricou de lână, pantofi, peria și pasta de dinți. Bineînțeles, eram aproape sigură că nu-i va parveni nimic. Dar, poate, totuși.

Îmi era cumplit de teamă de individ. Auzisem că se întâmplase că soții tinere, rămase singure, erau terorizate și silite să cedeze câte unuia din securiștii care asistaseră la ridicarea soțului. Într-o zi mi-a lăsat vorbă femeii noastre să mă întâlnesc cu el în Cișmigiu. Cu inima cât un purice, m-am dus. Am stat de vorbă pe o bancă. Nu-mi mai amintesc ce am discutat. Cred că îmi dădea sfaturi ce să fac, cum să mă feresc, că lucrurile ce i le dădusem pentru soțul meu îi parveniseră, că voi trece prin momente grele etc. A mai trecut de câteva ori. Suna la ușă. Tăceam chitic. Nu deschideam. Încet, încet nu a mai venit. Am scăpat.

Începea o nouă zi caldă, apăsătoare, așa cum erau la București, vara. Dormisem prost; mă trezisem în zori și mă pregăteam să plec la slujbă. Deodată sună soneria. Tresar; mă uit pe vizetă. Chipiuri de securiști; mulți. Inima începe să bată, picioarele tremură. Imediat alerg la

telefon – „Mamă, vino repede! Nu știu ce se întâmplă. Probabil au venit să mă ridice.” Deschid ușa. Se năpustesc, câțiva militari, o femeie, civili. Vreo șapte persoane. „Veți părăsi apartamentul! Repede, repede!” Scol copiii, buimaci de somn. Încep să-i îmbrac, tremurând. Sărmanii sunt speriați. Vreau să mă spăl. Un milițian mă păzește la ușă. Nu apuc să-mi pun chiloții. „Aveți dreptul să luați un divan, o masă și două scaune.” Vor să-mi dea masa și două scaune din bucătărie. Mă rog și îi conving să-mi dea o masă mică Bidermayer și două scaune omenoase. Femeia (de la Sfatul Popular) are lacrimi în ochi și îmi șoptește să cer și canapeaua din hol, unde dormeam eu. Sunt refuzată. Mi se dau trei farfurii, trei tacâmuri și două cratițe. Din cămară, doar un kilogram de zahăr, unul de făină, nimic din frigider.

Sosește mama, speriată. „Ce căutați aici? Cine v-a chemat?” „Am venit să stau cu copiii cât timp ea este la slujbă.”

Mi se dă lenjeria mea și a copiilor și hainele noastre, dar nu într-un geamantan. Se întinde pe jos un cearceaf în care se aruncă boarfele, claie peste grămadă. Fetița întinde de câteva ori mânuța cu teamă să-și ia un cărucior cu păpușa. Nu i se dă voie. Băiatul are dreptul la un ceas. Îl avea pe cel de argint pe care îl purtase tatăl lui când era elev. Nu-mi vine în minte să-i pun pe mână ceasul mare, elvețian, pe care îl purta tatăl lui. Bijuteriile pe care le purtam curent sunt pe măsuță: un lanț gros de aur în jurul gâtului, o amintire scumpă de la o verișoară ce murise de tuberculoză la 19 ani, o brățară lată de aur pe care o primisem când eram fetiță și de care nu mă despărțeam niciodată (o amintire de la străbunica mea). Avea scris pe spate ”Bleibe gut” – cine știe ce dar de despărțire –, era foarte simplă, ușoară și o iubeam mult. Mai erau pe măsuță două clipsuri mici de aur. Mie mi s-a spus: „Nu aveți drept decât la ceas.” Era un Movado de aur bărbătesc, mai mic, pe care îl purtam mai tot timpul. E tot ce mi s-a lăsat.

Deschid apoi casa de bani. Nu erau acolo – vai! – decât 12 lingurițe de argint și câteva acte. Nu erau bani. Sunt și ei foarte mirați. Iau actele; lingurițele nu e voie. Deschid partea de jos, e plină de acte, dosare, probabil importante. Mă uit, închid la loc și predau cheile.

Prezență de spirit, judecată, nimic nu mai funcționa. Vin și cele două femei ale mele. Ele vor rămâne să locuiască în casă. În camera de sus a uneia dintre ele erau în lăzi haine, cizme ale soțului meu, veselă, lămpi ce nu încăpuseră în apartament, la mutare. Între timp, blocul începuse să se agite.

În sfârșit, suntem coborâți pe scări cu bocceaua, cu lenjeria, hainele noastre și cele câteva lucruri luate dintr-un întreg apartament, unde se adunase munca de-o viață. În fața casei ne aștepta camionul. Urc copiii, pe mama, care nu voia să ne părăsească și cele două femei ale mele. Dau să mă cocoț și eu, dar îmi aduc aminte că nu am chiloți. Vecina mea de jos fuge și îmi aduce o pereche; mă vâră la ea în vestibul și îi trag pe mine. Acum sunt gata și mă urc și eu. Cei șapte ne întovărășesc. Camionul pornește. Nu avea bănci. Ne bălămbănim pe picioare. Vecinii ne privesc îngroziți. Unii coborâți în stradă, alții după perdele. La colțul străzii e florăreasa mea. Ne vede, se închină și își șterge lacrimile. Totul a durat cam o oră; poate mai mult. Mai știu eu? Îmi amintesc de „*Pământ desțelenit*” al lui Șolohov. Oare nu

l-am citit? Nu știam cum se procedase în Rusia cu chiaburii? De ce nu ne luasem măsuri? Prea târziu acum!

Camionul trece în goană prin oraș. Pe unde? Nu știu, nu văd nimic. Iată că sosim. E cartierul vestit „Crucea de Piatră”, speluncă de țigani, case rău famate, maghernițe. O curte: în stânga un closet din scânduri, în dreapta o căsuță. Suntem coborâți. „Aici veți locui.” Mă uit pe geam. O sală și două odăițe cu pământ pe jos, goale! Mie nu mi se dăduse decât un divan, o masă și două scaune. Norocul meu. La ușă era un lacăt. Căsuța fusese dată unor ucenici de la fabrica „Lemaître” din apropiere. Nu putem intra. Vor să ne lase aici. Mama se opune. „Să o aduceți la mine. Aici nu poate sta. Eu voi dormi pe jos și le voi da patul meu.” Discuții. În sfârșit sunt de acord, cu condiția să plătim transportul, 2000 lei. Urcăm din nou în camion și ne îndreptăm spre strada Izvor, căsuța copilăriei mele pe care o părăsisem cu 20 de ani și ceva în urmă. Atunci era întreagă, albă și frumoasă. Acum era numai un sărman ciot de casă, rămas după bombardament.

Mama rămăsese cu trei camere tip *tramvai*, la parter, căci etajul (două camere pentru fratele meu) fusese rechiziționat.

Sosim. În fața porții ni se aruncă brațul cu boarfe. Plătim, și ei pleacă. Iată-mă la „ruinele din Izvor”, cum spunea fetița mea. Intrăm în casă. Sunt încă uluită. Mă trântesc pe un pat și fac o urâtă criză de nervi. Hohote de plâns, lacrimi amare, disperare. Ce va fi? Ce voi face? Iată-mă deodată fără casă, fără lucruri, fără slujbă, cu doi copii mici pe brațe. Aveam 42 de ani.

Primul gând a fost să-mi găsesc iar un loc de muncă. Începe goana: cereri, autobiografii, stat la uși ceasuri întregi. Nimic. Văzând că în învățământ nu am nicio șansă, mă înscriu la o școală de steno-dactilografie cu cursuri de trei luni. Mă apuc de muncă serios. După cursuri, acasă, băteam noaptea până la ora 1-2 la mașina de scris (avea mama una mică). Fiind foarte cald, lăsam ferestrele deschise. Curent, eu slăbită, răcesc rău. Congestie pulmonară. Doctor, medicamente, de unde? Puținii bani pe care îi avusesem se topeau văzând cu ochii. Încep să vând cu ochii închiși, pe nimic, puținul ce scăpasem. Toți te speculau. Cine cumpăra? Noua burghezie sau cea veche. Cei ce nu fuseseră atinși aveau bani, își păstraseră posturile și profitau.

Una din femeile mele plecase acasă în Banat, cealaltă rămăsese cu mine. Nu vroia să mă părăsească. Rămăsese cu locuința în casa pe care o avusesem. Îmi mai aducea vești de acolo. După plecarea noastră echipa de evacuare benchetuise trei zile și trei nopți în apartament, cu luminile aprinse *agiorno*, cu sticlele de vin aduse din pivniță, să facă, chipurile, inventarul. Ce au băgat în buzunarele lor, cine știe? S-a făcut un inventar care a fost depus la Sfatul Popular. L-am văzut mult mai târziu, dar am rămas cu copia inventarului. Se scria acolo că vesela, cristalurile, bibelourile fuseseră vândute la consignație, pianul la o școală de muzică, butoaiele din pivniță la o cooperativă, dar restul – covoare, mobile de preț, tablouri, bijuterii – despre toate acestea nimic.

Într-o bună zi am aflat că golesc apartamentul. Au aflat de la portăreasă că aveam lucruri sus, în lăzi, în camera femeii mele. Le-au luat. Am alergat acolo repede cu copiii, cu gândul că vom mai putea lua ceva. Băiatul meu și-a cerut albumul cu timbre. „Mi-e milă de tine, dar mi-e

mai milă de mine”, i-a răspuns milițianul. Zdrăngăneau lustrele pe scară. În pivniță au găsit cristale și bibelouri, lucruri mici, amintiri, toate strânse cu drag. Nici nu fuseseră despachetate. Și apoi cărțile, dragile mele cărți, adunate de când eram elevă, studentă, din micile mele economii, primite la aniversări. Cărțile, viața mea! Cărți de preț: Istoria literaturii, apărută în fascicole și legată la sfârșit; Istoria Artelor; La Fontaine, în ediție de lux; Montaigne al meu etc., etc. - iubite și necesare meseriei mele. Nu am obținut nimic, numai o nouă criză de durere și lacrimi. În fiecare zi îmi aduceam aminte de câte un lucrușor de care aveam nevoie sau pe care îl îndrăgisem. Nu făceam decât să mă chinuiesc. Și asta a durat ani și ani, ori de câte ori îmi apărea imaginea celor pierdute. Fusesem o femeie de casă, nu-mi plăceau petrecerile, nu eram o mondenă. Nu ieșeam din casă cu săptămânile. Copiii, cărțile, lucrul, studiul, o floare, curățenie și liniște. Pierdusem acum totul.

Chiar la începutul sosirii noastre în casa mamei, fusesem iarăși invitată la Miliție. Doamne Dumnezeule, ce mai putea fi? Am aflat: mi s-a pus pe buletin ștampila „D.O.“ (domiciliu obligatoriu, „fix” cum se spunea). Trebuia să mă prezint eu și copiii, în fiecare lună la Miliție, să ni se dea viza de ședere. Sărmanii copii. Parcă-i văd și acum. Ce vină aveau ei? Culmea, i se dăduse și mamei D.O. Am protestat. Nimic. M-au sfătuit să mergem la Prefectura Miliției din Calea Victoriei, în audiență. Ne-am dus. Mama a reușit să convingă colonelul respectiv și să i se ridice D.O., altfel o aveam pe conștiință. „Ce vină am eu că fiică-mea s-a căsătorit cu un ministru? Putea să se mărite și cu șahul Persiei.”

Au urmat doi ani de zbucium și suferință. Nu aveam nici resursa speranței, căci mulți, foarte mulți, sperau că totul nu va dura, că americanii... Ah, Radio Londra! Nu fusesem niciodată o optimistă și acum eram convinsă că eram părăsiți, încă de la Yalta, în ghearele Rusiei, care știe să se întindă ca o caracatiță și să profite de slăbiciunea și nehotărârea, poate și naivitatea, occidentalilor. Odată instalată, se instaurează teroarea, și totul e pierdut. Politică veche și cunoscută împotriva căreia nu s-au luat la timp măsurile necesare și se continuă cu aceeași slăbiciune. Dar nu despre asta este vorba aici.

În „câmpul muncii“

După terminarea cursului de steno-dactilografie, disperată că nu-mi găsesc slujbă, i-am scris o scrisoare doamnei Pauker, pe atunci atotputernică. Fusese apărată în procesul comuniștilor, alături de N.D.Cocea, de soțul meu. În câteva cuvinte îi expuneam situația mea, că am doi copii ce trebuie hrăniți, că nu sunt reprimită în învățământ etc. Foarte curând am primit răspuns. Eram invitată să mă prezint la „Brațele de Muncă”. Alte emoții, alte cozi de la ora 5 dimineață. În sfârșit, am fost repartizată la *Sovromtransport*, ca steno-dactilografă poliglotă.

M-am prezentat acolo; am fost supusă la probe. Dar, în timp ce băteam la mașină, într-o cameră mare, biroul șefului de cadre, un tip înalt, cu bandon negru pe un ochi, acesta dicta funcționarei adrese de dare afară. „Cutare, fost avocat, afară!” și așa mai departe.

Mi s-a strâns inima de frică. Cum voi rezista eu aici? Am fost totuși acceptată și urma să mă prezint la lucru. Cum am aflat de la un prieten, întâlnit din întâmplare, că se înființase Cooperativa „Electrica”, m-am dus întâi acolo să văd despre ce e vorba și am rămas.

Aici îmi începeam cariera de funcționară. Cei de la *Sovrom* au anunțat „Brațele de muncă” de neprezentarea mea la post și așa au dat de urma mea, căci și aici obținusem aprobarea. M-au lăsat unde lucram.

La cooperativă am fost numită dactilografă, și apoi casieră. Cooperativa se afla pe strada Brezoianu, la etajul I al unui vechi imobil, pe atunci un fel de speluncă. Pe la aceste amărâte cooperative se aciuaseră toți „burjuii”, toți „foștii” dați afară din slujbele lor. Două amărâte de camere, niște birouri, o mașină de scris... Hârtii și plicuri cu *en-tête*. Oh, Doamne, câte am mai stricat până am învățat să bat la mașină serios, cu toată școala mea. Le îndesam pe furiș în geantă. Îmi trebuia experiență. Tunase și ne adunase: erau acolo printre foști magistrați, inginerul Rainer industriaș serios, care și înființase cooperativa, câțiva evrei ce intenționau să plece în Israel, un fost polițist pe care, mai târziu, l-am văzut printre gratii la Ghencea. Reușisem

să fie luată la Cooperativă și cea mai bună și veche prietenă a mea, moștenitoarea „Carului cu bere”, Livia Ciorlea. Era, totuși, o „veselă pușcărie”, oameni deștepți și uneori amuzanți. Eu plângeam într-una pe furiș. Mai târziu, văzând că dactilografia mă obosește prea mult și având nevoie de cineva de încredere, șeful meu mă numise casieră. Fugeam la bancă cu viramentele, făceam plățile la diverse secții, eram oarecum mai liberă. Dar, vai! Socotelile și cu mine nu făceam casă bună. Noroc cu prietena mea care, mai tare la socoteli și calcule, mă ajuta. De câte ori la plata salariilor, nu am dat din buzunar! În sfârșit, învățasem și asta, și mă descurcam.

Mi se pare că aveam 800 de lei pe lună, iar mie îmi trebuiau 2000, cu cei doi copii și femeia noastră, ce nu voia să ne părăsească. A murit sărmana după un an, de o congestie pulmonară. Dar după moartea ei am văzut cât mă jefuise și ea!

Treceau zile grele: acasă, înghesuiți, nu mai era casa mea; nu mai aveam o gospodărie; nenumărate griji și lipsuri. Cozi pentru procurarea hranei (se dădea câte 100 grame de unt) și vânzare pe nimic a puținului ce salvasem. Când se apropia sfârșitul lunii și trebuia să găsesc banii necesari pentru luna viitoare, nopțile îmi erau un coșmar. O ghiară îmi strângea inima. Ce voi mai putea vinde, ce voi face? Și atunci, dădeam pe nimic. Mama era disperată. Un covor veritabil? 1000 lei. Ducă-se, să aibă copiii ce mânca. Ceasul meu Movado cu briliante, 1000 lei. Și așa zbura totul. Înainte de stabilizare îmi vândusem haina de astrahan (scăpase căci fusese depozitată peste vară la un blănar). De teama stabilizării care s-a și întâmplat, transformasem astrahanul în untură topită, care, vai, s-a râncezit în pod. Se spunea că ne roadem lucrurile ca moliile – da, molii, molii. Talciocul era în floare. Ce argintărie, ce cristaluri, ce tablouri se vindeau pe nimic. Cine le cumpăra? Am mai spus: noua burghezie sau cea veche, care se dăduse de partea celor tari. Cumpărau. Cumpărau. Unii își transformaseră casele în adevărate muzee, toți fără scrupule, fără milă. Ajutor, nici vorbă. Foștii colegi ai soțului meu – Ghelmegeanu, Ralea – nimic. Primul mi-a spus că am eu stea în frunte și mă voi descurca. Îl rugasem să-mi aranjeze măcar o audiență la Ministerul Învățământului cu gândul la o eventuală catedră. Nici măcar atât.

Ralea avea multe posibilități la Institutul lui. Plasase atâta lume. M-a primit în audiență. „Să vadă.” Nu mi-a făcut nimic.

Copiii își vedeau de școală. Fetița, când o întreba cineva cum o cheamă spunea „Voichița”, punea capul jos și tăcea. Într-o zi, când a certat-o bunica ei și-a pus-o la colț, nu știu ce făcuse, ea i-a spus printre lacrimi: „O să-ți dea cinci ani de Jilava.” Iată ce aflase ea! Băiatul, agitat, nervos. Când m-am dus la Liceul *Sfântul Sava*, unde învăța - surpriză - zburaseră notele de 10; avea chiar și un 6 - și la ce? - la matematică, unde se descurca de minune. Mi-a spus profesorul că e foarte deștept, dar e nervos, n-are stare; și la tablă joacă de pe un picior pe altul. Fusese un așa-zis „copil minune”: curiozitate, memorie, talent la desen; la 9 ani făcuse tablouri admirate chiar de pictori. Fusese un copil frumos, sclipitor, cu o memorie ce-i uimea pe toți, dovedea curiozități și sete de a ști. Făcea versuri și le ilustra singur. Era deștept și isteț și acum, dar s-a schimbat. Nu era de mirare; lipsit de tată, de un cămin normal, de liniște și în apropierea vârstei proaste, pubertatea. Temperament nervos, toate aveau răsunet asupra lui. Învățătorul lui ne spunea că își depășește cu mult clasa, că i-ar fi trebuit o școală de supradotați, așa cum nu erau la noi. Ne ocupam mult de el, și eu și tatăl lui. Știa prea multe pentru vârsta lui. Știa istorie, era puțin înclinat spre sport - stofă de intelectual... Chiar înainte de a ști să citească, cu o sănătate șubredă, umbla cu „Larousse”-ul după el să-i citim, și avea o memorie drăcească. Mă supăram chiar pe soțul meu că-i explica prea mult și-l obosea. Începuse să învețe și chimie, până când i-am aruncat cartea pe foc. Învăța la școala *Clemen*ța din centrul orașului, aproape de casa noastră. Bunul lui profesor, un oltean și el, care ni-l lăudase atâta, când s-a schimbat regimul s-a schimbat și el. Îi înșira la perete pe el și pe alți colegi ai lui din aceeași categorie: „Potârcă, Lahovary, Moscu etc.” Și începea să-i pocnească. „Pui de burjui păcătoși! Aveți valeți, hai?” Și jarc!, jarc!. Copilul a venit foarte mirat acasă și m-a întrebat: „Ce-i aia valet, mamă?”. Eram îngrijorată și preocupată de precocitatea lui. Copil de om în vârstă. Tatăl lui avea 50 de ani când l-am conceput și, ca toți copiii făcuți la bătrânețe, avea o inteligență deosebită și o sănătate mai slabă. Suferea de ficat, fusese operat de apendicită la 2 ani, îmi dăduse mult de

furcă. Îi trebuia multă liniște și regim serios. I le mai puteam oferi? Mă străduiam și făceam tot ce puteam. Dar greu, mai ales cu regimul. Eu nu mă mai puteam ocupa de el clipă de clipă, zi de zi, ca înainte. Totul se schimba, și el simțea și vedea totul. Fetița își găsise prietene în cartier, două fetițe ale celor ce ne rechiziționaseră apartamentele de sus și altele, așa că își petrecea copilăria mai normal. Dar sufletelul ei era greu și suferea și ea: dar tăcea și nu se văieta, chiar când era bolnavă. „Nu sunt, mavă (*bolnavă*).” „N-am terapură (*temperatură*)”, chiar când ardea toată de febră. Dormea cu mine în cameră, la mijloc; în *hall* mama mea, și în a treia odaie (atâta aveam) fratele meu cu soția lui. Cum fratele meu și cumnata lucrau atunci la Brașov, băiatul dormea în camera lor.

Nopțile mele erau albe. Neobișnuită cu regimul de funcționară, eram preocupată și anxioasă. Apoi, dactilografia. Făcusem eu școală, dar formularele-tip…

Cu vremea, am învățat, m-am obișnuit.

Dar prea târziu, cu pași mari, mă apropiam de pușcărie.

14/15 aprilie 1952. Arestarea mea

Atmosfera era aceeași. Arestările continuau, teroarea creștea, dar acum cel puțin aveam un statut, eram încadrată. Și așa alunecau zilele, una după alta, și iată-mă în preajma zilei de 14 aprilie 1952.

De ce oare mă afund în trecut? De ce să reîmprospătez amintirea atâtor dureri, atâtor suferințe? Dar consider că trebuie: nu știu în ce măsură voi reuși.

După slujbă, fusesem la dentist. Urma să mi se facă o „punte”, o lucrare mai mare. Găsisem și aurul necesar. Dar mai întâi trebuia să-mi scoată măseaua bolnavă și mi s-a pus arsenic să moară nervul, așa cum se procedează. Am venit acasă și au început durerile. M-am așezat în pat. Fetița mea s-a culcat și ea. Nu puteam să dorm.

Pe la ora 9 a venit la noi să ne vadă un vechi prieten ce locuia în apropiere. L-am primit; am stat de vorbă cu el, cu mama, cu băiatul meu și am mai uitat de durere. A plecat pe la ora 10. Am luat un piramidon și, cu greu, am adormit. Deodată sună soneria. Mă trezesc brusc, era încă întuneric, ora 4-5 dimineața. Nu se luminase încă. Mama aleargă și deschide ușa. Aud voci. Se deschide ușor ușa mea și mama îmi șoptește: „Fii liniștită! E un control pentru buletine.” Ce control! Trei indivizi intră în cameră: „Dumneavoastră, vă îmbrăcați și ne urmați!”. „Am înțeles.” Nu mai tremur. A urmat o percheziție superficială, de formă. Au luat ceva hârtii, scrisori, mai nimic. M-au condus până la baie să mă îmbrac. Băiatul meu s-a trezit și el și s-a sculat. Împietrise și privea cu ochi mari, speriați. Mama tremura. Fratele și cumnata mea nu erau în București.

„Ce să iau cu mine? Mă duceți la Canal?” „Nu știm unde veți fi dusă, dar luați ce e strict necesar. Luați-vă și lucruri groase.” Mi-am luat o veche haină de blană, deși era 14 aprilie și se apropiau sărbătorile Paștelui. Și ce bine am făcut! Ce bine mi-a prins haina asta chiar când ajunsese o zdreanță. Oh, laxativele! Groaza mea, constipația, de care sufăr din copilărie (am

avut febră tifoidă la 14 ani). Le-am luat. Eram destul de liniștită, ca atunci când suferi un mare accident, și pe moment nu simți încă durerea. Indivizii au fost destul de civilizați. Nu m-au bruscat, chiar vorbeau încet să nu trezească fetița. Eram gata. M-am aplecat să o sărut. Credeam că doarme. Nu dormea, plângea înfundat. Am început să plâng și eu. Mi-am luat rămas bun de la mama. Băiețelul meu m-a condus până la poartă. „Curaj, mămico!”. Un *jeep* ne aștepta. Începuse să se lumineze de ziuă. M-am suit în mașină cu valijoara lângă mine. Mi-am adus aminte că nu am țigări. Începusem să fumez în nopțile de insomnie. Foarte amabili, însoțitorii mei s-au oprit la câteva tutungerii. Nu erau încă deschise. Am ieșit din București. Încotro? Unde? În sfârșit mașina se oprește. Cobor. Nu-mi amintesc pe unde am trecut, dacă am văzut ceva. Știu că am trecut o poartă, că am intrat într-un coridor lung și o ușă s-a închis în urma mea. Am pătruns într-o încăpere îngustă cu bănci pe o parte. Privesc. Figuri cunoscute. Cody Tașcă[6] parcă a fost prima pe care am văzut-o. Erau multe, stăteau tăcute și abătute, pe bănci. Era lotul meu: „Familii de foști demnitari” – asta am aflat mai târziu. Apoi, rând pe rând suntem introduse într-o altă cameră, două câte două. Sunt cu Cody Tașcă. Ni se iau amprentele digitale, fotografii din față și profil, date personale. Fusesem ridicată pe numele de Potârcă, deși eram divorțată și purtam acum numele meu de fată. Divorțasem împinsă de prieteni și de mama mea, care credea că așa voi fi mai apărată și vom scăpa de veșnicii turnători. Cu multă greutate și după multe ezitări, m-am hotărât. Avocatul meu întocmise în așa fel acțiunea ca să poată fi anulată de soțul meu când își va recăpăta libertatea, dar vai, el nu și-a mai recăpătat-o decât pe alt tărâm. Mă hotărâsem atunci când am fost obligată la slujbă să depun specimene de semnătură la bancă, fiind casieră. Cu numele vechi riscam pierderea slujbei.

[6] **Cornelia Tașcă**, n. 21 februarie 1908, București. Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fișa de încarcerare: „element dubios”. Eliberată la 25 aprilie 1954. Detenția la Ghencea, Popești-Leordeni, Bragadiru și Târgșor. (AIOCIMS, interviu nr. 124; ACIMS-RPC nr. inv. 71320)

Ghencea

Acum când aștern pe hârtie aceste triste amintiri, mă cuprinde aceeași mare emoție și tulburare. Oare de ce o mai fac? Senzația aceea apăsătoare, sufocantă la vederea gratiilor, a sârmei ghimpate, a ușilor grele ferecate cu lacăte, dorința de a le sfărâma și a pleca, de a fugi, am resimțit-o din plin. Dar continui.

Câte eram? Tot lotul, bărbați și femei, eram 50: 26 femei, restul bărbați. Două câte două ne-au dus milițienii într-o cabană mare de scânduri. Eram la „Ghencea” – în preajma Bucureștiului. Fuseseră aici barăci pentru soldații germani. Un teren întins cu multe barăci. Totul înconjurat de sârmă ghimpată și flancat în patru colțuri cu un fel de turnuri înalte din lemn în care stăteau soldați de gardă, cu arma la picior. Intrăm. Ne uităm în jur. Sunt paturi de fier pe două rânduri cu saltele de paie și cu cearceafuri. Începem să ne privim, să ne recunoaștem, să vorbim. Oare ce vor face cu noi? Cât ne vor ține? Unde ne vor duce? – căci ne dădusem seama că aici nu e decât un lagăr de triere. Vom dispărea ca și bărbații noștri, vom lua drumul Rusiei? Întrebări fără răspuns. Fiecare își dă părerea. În orice caz suntem împreună, ne cunoaștem oarecum. Această înțelegere deplină, această solidaritate perfectă, această unire a fost puterea și salvarea noastră.

Suntem și tineri și bătrâni. Cea mai mică dintre noi are 18 ani. E Măriuca Vulcănescu[7], fiica lui Mircea Vulcănescu[8]. Încerca să ajute pe cele în vârstă, să ne îmbărbăteze și să ne sărute pe

---

[7] **Măriuca Vulcănescu**, n. 1 iulie 1933, București. Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fișa de încarcerare: „element dubios”. Eliberată la 19 aprilie 1954. Detenția la Ghencea, Popești-Leordeni, Pipera, Dumbrăveni. (AIOCIMS interviu nr. 1426; ACIMS-RPC nr. inv. 76114)

[8] **Mircea Vulcănescu**, n. 19 februarie 1904, București, doctor în filosofie și economie, înalt funcționar guvernamental, secretat de stat la Finanțe în timpul războiului, fără să fie membru al nici unui partid politic. Arestat în mai 1946 și eliberat după aproximativ o lună. La 30 august, același an, este arestat pentru a doua oară, iar în 1948 este condamnat la 8 ani. A trecut prin penitenciarele Jilava, Văcărești și Aiud. Decedat la 28 octombrie 1952 în penitenciarul Aiud. (AIOCIMS interviu nr. 31, 231, 243, 679, 989, 1197, 1423, 1426, 1938, 2372, 2420; ACIMS - RSC Penit. Aiud; ACIMS - RPC nr. inv. 76116)

fiecare, făcându-ne semnul crucii pe frunte, seara la culcare. Mama ei e liberă, dar este aici Michetta Vulcănescu[9], mătușa ei, sora lui Mircea.

E cu noi Carmen Crețu[10], o brunețică vioaie de 19 ani, iar fratele ei, Țucu[11], e în baraca de alături, împreună cu toți bărbații din lotul nostru. Ei sunt într-o baracă paralelă cu a noastră, ne desparte un gard făcut din sârmă ghimpată. Îi zărim prin ferestruicile barăcii. Carmen și Țucu sunt copiii lui Napoleon Crețu[12], fost subsecretar de Stat la Învățământ. Am fost colegă cu el la Liceul *Sf. Sava*. El avea catedra de limba română, eu una de franceză. Ce om! Ce profesor iubit! Recreațiile în cancelaria mare a liceului, animate de el, erau o bucurie. Ne făcea versuri, ne povestea. Mama lor era liberă. Copii amărâți care trăiesc destule greutăți și sărăcie de la ridicarea părintelui lor și, bineînțeles, care fuseseră alungați din școli. Fiul lui, Țucu, îmi fusese elev în clasa a VI-a la *Sf. Sava*. Un elev strălucit. Când l-am întâlnit, mult mai târziu, după ani de la ieșirea din pușcărie, mi-a citit versuri de-ale lui în limba franceză. „De la Dumneavoastră mi se trage asta!”, spunea Țucu.

Lucica Samsonovici[13], cu mama ei, Margareta[14], soția generalului Samsonovici[15], sunt și ele aici. Ea nu a avut mandat de arestare, dar cum fata ei a fost ridicată noaptea, ea nu a vrut să

[9] **Mihaela Vulcănescu**, n. 16 septembrie 1902, București. Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni. În timpul detenției este din nou condamnată la 5 ani, pentru ajutorul acordat fiului său, Nicolae Evolceanu. (AIOCIMS interviu nr. 1426; ACIMS-RPC 76115)

[10] **Carmen Crețu**, n. 8 septembrie 1930, București. Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fișa de încarcerare: „element dubios”. Detenția la Ghencea, Popești-Leordeni, Pipera, Dumbrăveni. Eliberată la 19 aprilie 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 18828; AIOCIMS interviu nr. 124, 163, 1426)

[11] **Paul Mircea Constantin Crețu**, n. 3 iunie 1924, București. Arestat la 14/15 aprilie 1952, condamnat administrativ la 24 luni, motivul din fișa de încarcerare: „element dubios”. Detenția la Mânăstirea, Borzești, Onești. Eliberat la 26 martie 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 18830)

[12] **Napoleon Crețu**, n. 18 decembrie 1899, București, licențiat în Litere, profesor. În 1940 este numit subsecretar de stat în Ministerul Educației Naționale. Arestat la 5/6 mai 1950 în lotul foștilor demnitari. Eliberat la 1 iulie 1955. Detenția în penitenciarul Sighet. (ACIMS-RPC nr. inv. 18864; „*Memoria închisorii Sighet*”, Fundația Academia Civică, 1999; C. Ionițoiu, *Dicționar C*, ed. Mașina de Scris, 2002)

[13] **Lucia Samsonovici**, n. 7 decembrie 1918, Botoșani. Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fișa de încarcerare: „element dubios”. Detenția la Ghencea, Popești-Leordeni, Pipera, Dumbrăveni. Eliberată la 19 aprilie 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 62308; AIOCIMS interviu nr. 124, 163, 318, 1426)

[14] **Margareta Samsonovici** (n. Rădoi), n. 28 ianuarie 1900, Antonești (Teleorman). Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fișa de încarcerare: „element dubios”. Detenția la Ghencea, Popești-Leordeni, Pipera, Dumbrăveni. Eliberată la 19 aprilie 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 77460; AIOCIMS interviu nr. 1426)

[15] **Nicolae Samsonovici**, n. 7 septembrie 1877, Dorohoi, general, veteran al campaniei din Bulgaria (1913) și al primului război mondial, a devenit în 1921 comandant al școlii de război, iar în 1928 șef de stat major sub comanda generalului Eremia Grigorescu. A fost, pentru scurte perioade de timp, ministru

o lase singură și a plecat cu ea. I s-au făcut formele de încarcerare la Ghencea și iat-o acum cu noi.

Carmen Verona[16], soția pictorului Paul Verona, fiica profesorului universitar și om politic Sauciuc-Săveanu[17], a fost ridicată pentru tatăl ei. A lăsat și ea acasă soțul și doi copii, o fată și un băiat de aceeași vârstă cu copiii mei. O prietenie strânsă și trainică s-a legat acolo între noi și a continuat și afară, și continuă, încă, nedesmințită, deși ea e cu 11 ani mai tânără decât mine.

Iat-o pe Miny Vlasiu[18], soția sculptorului și pictorului Ion Vlasiu. E aici pentru tatăl ei, profesorul și academicianul Lupaș[19]. Și-a lăsat fetița de o vârstă cu a mea singură în casă, căci soțul ei lipsea din București. E și ea disperată. Copiii, copiii, marea noastră grijă și durere.

Țuca (Lenuța Lugoșianu)[20] și sora ei Anetica au fost luate pentru fratele lor Ionel Lugoșianu[21], fost ministru țărănist, în timp ce sora lor mai mare Adelica, soția lui Mihai Popovici,

---

al Apărării în guvernele național ţărăniste din anii 1932 şi 1933. Arestat la 5/6 mai 1950 în lotul foştilor demnitari. A murit la 16 septembrie 1950 în penitenciarul Sighet. (ACIMS-RSC Pen. Sighet; *„Memoria închisorii Sighet"*; C. Ioniţoiu, *Dicţionar S*, Ed. Maşina de Scris, 2008)

[16] **Carmen Verona**, n. 1 noiembrie 1918, Cernăuţi. Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fişa de încarcerare: „element dubios". Detenţia la Ghencea, Popeşti-Leordeni, Pipera, Dumbrăveni. Eliberată la 4 ianuarie 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 74801; AIOCIMS nr. interviu 3024)

[17] **Teofil Sauciuc-Săveanu**, n. 21 octombrie 1884, Bosanci (Suceava), doctor în litere şi filozofie, profesor universitar, istoric, membru corespondent al Academiei Române. A fost în mai multe rânduri secretar de stat (1928-1930, 1932-1933), preşedinte al organizaţiei naţional-ţărăniste din Bucovina, deputat şi senator. A fost arestat la 5/6 mai 1950, în lotul foştilor demnitari. Eliberat la 29 mai 1955 din penitenciarul Sighet. (ACIMS-RPC nr. inv. 63037, 63038; AIOCIMS nr. interviu 3024; Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române. Dicţionar,* Ed. Enciclopedică/Ed. Academiei Române, 2003; Toader Buculei, *Clio încarcerată*, Ed. Libertatea, Brăila, 2000, pp. 245-258)

[18] **Marina Lupaş Vlasiu**, n. 20 iulie 1913, Sălişte (Sibiu). Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fişa de încarcerare: „element dubios". Eliberată la 14 ianuarie 1953. (ACIMS-RPC nr. inv. 75652; AIOCIMS interviu nr. 124, 163, 318, 1426, 1664; Toader Buculei, *op. cit., pp.* 151-155)

[19] **Ioan Lupaş**, n. 9 august 1880, Sălişte (Sibiu), istoric, participant la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia de la 1 decembrie 1918, demnitar în Consiliul Dirigent, deputat în Parlamentul României, ministru în mai multe guverne interbelice. Arestat la 5/6 mai 1950. Detenţia în penitenciarul Sighet. Eliberat la 5 mai 1955. (Toader Buculei, *op. cit.*, pp. 142-151; ACIMS-RPC nr. inv. 40346; AIOCIMS interviu nr. 1664)

[20] **Elena Lugoşianu**, n. 21 noiembrie 1906, Bucureşti. Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fişa de încarcerare: „element dubios". Detenţia la Ghencea, Popeşti-Leordeni, Pipera, Dumbrăveni. Eliberată la 19 aprilie 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 40126)

[21] **Ion Lugoşianu**, n. 5 noiembrie 1890, Bucureşti, avocat, ziarist, membru P.N.Ţ., şef de cabinet în guvernul Vaida Voevod (1919-1920), deputat în mai multe legislaturi, ministru al Instrucţiei Publice (1930), ministrul Industriei şi Comerţului (1932-1933), delegat la Liga Naţiunilor. Director al ziarului „Universul". A fost condamnat în august 1949 la „muncă silnică pe viaţă" pentru „crimă de înaltă trădare". A trecut prin penitenciarele Jilava, Aiud, Piteşti, Văcăreşti şi Râmnicu Sărat, unde a şi murit la 7 noiembrie 1957. (ACIMS-RSC Penit. Râmnicu Sărat; RPC nr. inv. 40127; AIOCIMS 2218; C. Ioniţoiu, *Dicţionar H-L*, Ed. Maşina de Scris, 2003)

fost ministru țărănist și fruntaș al Ardealului, care a jucat un rol important la unirea acestuia cu țara, e liberă. Cum? De ce? Cine pricepe ceva.

Aici mai sunt Doamna Manolescu Strunga[22], soția fostului ministru liberal, Strunga[23], și Doamna Dinopol[24], sora lui Gigurtu[25], care e bătrână și puțin ramolită. Sărmana Cody Tașcă, bună samariteană, o spală și o îngrijește. Are decât ce-i pe ea. Are mustăți, și milițienii își bat joc de ea. O convingem și i le scoatem. Stă de vorbă cu „vizitatorii” noștri, eleganți ofițeri de securitate, care o provoacă la discuții, și ea le povestește tot felul de istorii despre sora ei călugăriță catolică și multe alte isprăvi. O rugăm mult să nu mai răspundă la întrebările lor, și ne ascultă, tace.

Cody e fiica prof. Tașcă[26], țărănist și el, fost ministru la Berlin. Ciudat e că sora ei mai mare, Flory Filotti, era liberă, deși soțul ei fusese în diplomație. Cody nu fusese nici ministreasă și habar nu avea de politică. Avea o mică slujbă unde muncea foarte mult, și era atât de obosită încât, atunci când era posibil (doar la Ghencea), dormea cât putea. Frumoasă figură Cody, liniștită și curajoasă, a fost o bună tovarășă de suferință.

---

[22] **Irina Manolescu Strunga**, n. 14 iunie 1892, Pogoanele (Buzău). Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fişa de încarcerare: „element dubios”. Detenţia la Ghencea, Dumbrăveni, Văcăreşti. Eliberată la 30 noiembrie 1953. (ACIMS-RPC nr. inv. 41667)

[23] **Ion Manolescu Strunga**, n. 12 mai 1889, Bucureşti. Fruntaş al Partidului Naţional Liberal, fost subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, fost ministru al Industriei şi Comerţului. Arestat la 5/6 mai 1950, a murit în penitenciarul Sighet la 19 aprilie 1951. (ACIMS-RSC Pen. Sighet; „*Memoria închisorii Sighet*”.)

[24] **Aritina Dinopol**, n. 8 februarie 1880, Craiova. Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fişa de încarcerare: „element dubios”. Detenţia la Ghencea. Eliberată la 23 februarie 1953. (ACIMS-RPC nr. inv. 21788)

[25] **Ion Gigurtu**, n. 24 iunie 1886, Turnu Severin, inginer. Fără să fi făcut politică militantă, a deţinut mai multe portofolii ministeriale, apoi preşedinte al Consiliului de Miniştri. Arestat în 1948, în 1950 a fost internat la Sighet pe timp de 24 luni, încadrat ulterior în Decizia M.A.I. nr. 334/1951; pedeapsă majorată cu 60 luni, conform Deciziei M.A.I. numărul 559/1953. Condamnat la 15 ani temniţă grea pentru „activitate intensă contra clasei muncitoare”, în ianuarie 1957, a murit în penitenciarul Râmnicu Sărat, la 24 noiembrie 1959. (ACIMS-RPC nr. inv. 30134, 34633; AIOCIMS 299, 316, 411; C. Ioniţoiu, *Dicţionar F-G*, Ed. Maşina de Scris, 2002; „*Memoria închisorii Sighet*”)

[26] **Gheorghe Taşcă**, n. 30 ianuarie 1875, Bălăbăneşti (Galaţi), economist, profesor doctor, membru corespondent al Academiei Române, membru al Partidului Naţional Ţărănesc, ministru plenipotenţiar al României la Berlin (1930-1933), ministru al Industriei şi Comerţului. Arestat la 5/6 mai 1950 în lotul foştilor demnitari. Decedat la 12 martie 1951 în penitenciarul Sighet. (AIOCIMS interviu nr. 124, 1347; ACIMS-RSC Penit. Sighet)

Cireșica Tătărescu[27] se măritase de puțin timp cu generalul Tătărescu[28]. Era văduva avocatului și deputatului Arjoceanu, fruntaș țărănist la Târgu Jiu. A convins-o generalul să se mărite cu el. Vai și amar! Era la el la moșie când moșierii au fost izgoniți de la moșiile lor numai cu ce aveau pe ei și se refugiaseră amândoi la București la fiul Cireșicăi, doctorul Radu Arjoceanu[29]. Generalul Tătărescu a fost ridicat, ca și bărbații noștri, la 5 mai 1950, fiind fratele lui Guță Tătărescu[30]. Și așa a intrat și Cireșica în lotul nostru ca musca-n lapte. E o femeie înaltă și slabă. Știam de la soțul meu, care îmi vorbise despre ea, că fusese o femeie frumoasă și vestită gospodină. Nu mai rămăsese nimic acum din frumusețea ei. Se plimba agitată de-a lungul barăcii. „Cum, eu în pușcărie, în timp ce soția lui Guță Tătărescu, ministreasă – și ce ministreasă! – se plimbă liberă?!” De altfel, e în tovărășia cumnatei ei, soția[31] colonelului Ștefan Tătărescu[32]. Sărmană nevinovată! Zâmbește tot timpul și e foarte liniștită. Ștearsă ființă!

E aici, printre noi, și soția[33] lui Titel Petrescu[34]. Îi spuneam „măturica”, căci toată ziua umblă cu mătura prin cabană să facă curățenie. Blândă și dulce persoană! Cunoștea pe de rost

---

[27] **Cireşica Tătărescu**, n. 27 iunie 1902, Brăila, funcţionară. Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fişa de încarcerare: „element dubios”. Eliberată la 25 aprilie 1954. Detenţia la Ghencea, Popeşti-Leordeni, Pipera, Târgşor. (ACIMS-RPC nr. inv. 17654)

[28] **Alexandru Tătărescu**, n. 17 iunie 1888, general, fruntaş P.N.L. în judeţul Gorj, frate cu Gh. Tătărescu . Arestat la 5/6 mai 1950. A murit în închisoarea Sighet la 20 iunie 1951. (ACIMS-RSC Pen. Sighet; „*Memoria închisorii Sighet*”; C. Ioniţoiu, *Dicţionar Ş-Z*, Ed. Maşina de Scris, 2010)

[29] **Radu Arjoceanu**, n. 21 mai 1925, Târgu Jiu, medic. Arestat la 14/15 aprilie 1952, condamnat administrativ la 24 luni, motivul din fişa de încarcerare: „element dubios”. Detenţia la Ghencea şi Mănăstirea. Eliberat la 4 martie 1953. (ACIMS-RPC nr. inv. 3040)

[30] **Gheorghe Tătărescu**, n. 21 decembrie 1886, Craiova, fruntaş P.N.L., în mai multe rânduri preşedinte al Consiliului de Miniştri, apoi liderul unei dizidenţe liberale, ministru de externe în guvernul Petru Groza. Ridicat de Securitate (2 martie 1949), de la moşia sa de la Poiana, judeţul Gorj, i s-a impus domiciliu obligatoriu la locuinţa sa din Bucureşti. Arestat la 5/6 mai 1950, a fost internat la Sighet, apoi eliberat în vara anului 1955. (Arhiva Centrului Internaţional de Studii asupra Comunismului-Memorial Sighet (în continuare ACIMS); C. Ioniţoiu, *Dicţionar Ş-Z*; „*Memoria închisorii Sighet*”)

[31] **Maria Tătărescu**, n. 28 septembrie 1893, Râmnicu Vâlcea. Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fişa de încarcerare: „element dubios”. Eliberată la 19 aprilie 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 71365; C. Ioniţoiu, *Dicţionar Ş-Z*)

[32] **Ştefan Tătărescu**, n. 27 octombrie 1889, Craiova, colonel, membru P.N.L., preşedinte al Partidului Naţional-Socialist din România, iar în final, membru al dizidenţei liberale conduse de fratele său, Gheorghe Tătărăscu. Arestat la 5/6 mai 1950, a fost internat în închisoarea Sighet. Eliberat la 31 august 1955. (ACIMS; C. Ioniţoiu, *Dicţionar Ş-Z*; „*Memoria închisorii Sighet*”)

[33] **Sofia Petrescu**, n. 5 octombrie 1894, Bucureşti. Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fişa de încarcerare: „element dubios”. Eliberată la 19 aprilie 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 55213)

[34] **Constantin Titel Petrescu**, n. 2 februarie 1888, Craiova, preşedintele Partidului Social Democrat, apoi P.S.D. Independent, ministru de stat. Arestat la 5 mai 1948, a fost condamnat la „temniţă grea pe viaţă“, pentru „crimă de înaltă trădare”. A trecut prin penitenciarele Sighet şi Râmnicu Sărat. Eliberat la 16 decembrie 1955, fiind grav bolnav. (ACIMS; ACIMS-RPC nr. inv. 17175; „*Memoria închisorii Sighet*”)

slujba religioasă, și duminica dimineață stăteam în jurul ei și o ascultam. Știa și o mulțime de rugăciuni.

Dar, iată, ni s-a făcut percheziția, ni

s-au luat lucrurile, puținul ce aveam, și ni s-a lăsat un minimum necesar. Prima noapte pe saltele de paie. Somn? Nici vorbă. Un prim gust din ce ne aștepta.

Din ce în ce mai multe

Acum să descriu puțin baraca noastră. La intrare, în stânga, este un spălător – un jgheab lung de lemn cu robinete, unde ne spălam în frig, cu picioarele goale pe cimentul rece. Sub jgheab, un rezervor de apă. La dreapta o cămăruță mică cu o masă și două scaune, unde mai târziu se vor face anchetele – și apoi, baraca, în fundul căreia mai era o încăpere cu paie, unde noi nu intram.

A doua zi stăteam triste pe paturi, când, deodată, ușa se deschide și apar doi milițieni, care o încadrează pe... cine? E Catherine Macovei[35], soția ing. Macovei[36], care fusese ministru în guvernul Gigurtu, fără să fi făcut vreodată politică. Nu fusese găsită acasă dimineața, în momentul arestării noastre. Era la piață să facă târguielile pentru fiica ei și cei doi nepoți. Fusese așteptată și ridicată mai târziu. Așa se explică apariția ei abia a doua zi. Purta o rochie neagră cu o haină la fel și... o pălărie ponosită pe cap. În mâna dreaptă, întinsă, ținea o batistă, și în batistă un săpun. Toată averea ei. Nu o lăsaseră să-și ia nimic cu ea. Sărmana Catherine! Complet uluită, se uita în dreapta și în stânga cu o privire rătăcită. „Catherine, Catherine, sunt eu, Margareta Samsonovici!” Zăpăcită, se uita într-acolo și se închina. „Catherine, Catherine, sunt eu Irina Manolescu Strunga!”. Iar se oprea, se uita lung și își făcea iar semnul crucii. În sfârșit am hotărât-o să se așeze pe un pat. Eu am rugat-o să-și scoată pălăria. O scotea și o punea din nou pe cap. (Câte utilizări a avut apoi pălăria ei și funda respectivă.) Încet, încet și-a revenit. „Ah, Macovei, Macovei, ce mi-ai făcut tu mie!”, era refrenul. Bună, ca pâinea caldă. Își împărțea și bucățica ei de pâine. Ce problemă când trebuia să-și spele unica ei rochie și apoi să o usuce. De altfel, aceasta era și problema noastră, a tuturor. Cu doamna Manolescu Strunga se

---

[35] **Ecaterina Macovei**, n. 13 iunie 1895, Bârlad. Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fișa de încarcerare: „element dubios”. Eliberată la 25 aprilie 1954. Detenția la Ghencea, Popești-Leordeni și Târgșor. (ACIMS-RPC nr. inv. 40752)

[36] **Ion Macovei**, n. 25 august 1885, Nereju (Vrancea), inginer, fost director general CFR, fost ministru al Lucrărilor Publice și Comunicațiilor. Arestat la 5/6 mai 1950, a murit în penitenciarul Sighet, la 12 octombrie 1950. (ACIMS-RSC Pen. Sighet; C. Ionițoiu, *Dicționar M*, Ed. Mașina de Scris, 2004)

ciondănea mereu. Mai târziu, când am fost amestecate cu țigăncile (*rapandule*), intra în conflict cu ele – pe ce? – pe curent, pe săpun, pe spălat, mai știu eu pe ce. Se legase mult de Carmen Verona și de mine. Ne povestea din viața ei. Cum i-au fost sfărâmate picioarele atunci când, de un 10 mai, se prăbușise tribuna oficială. Se chinuise doi ani cu operații, ghips și avea și acum picioarele ușor aduse și mergea mai greu. Nu se despărțea de noi și nu știa ce să ne facă, să ne îndulcească durerea.

A treia zi se deschide iarăși ușa larg. Apare doamna amiral Roșca[37], femeie de peste 60 de ani, fiica fostului guvernator al Basarabiei în primul război mondial. Era „cea mai mare dintre fiice”. Cu bocanci în picioare, cu *rucsak* în spinare, legată la cap. Ce se întâmplase? Fusese găsită la o vie a ei lângă Ploiești, unde era cu nepoțica ei, copil mai mic de un an. Nu fusese găsită în București, și așa se explică întârzierea. Fusese ridicată de la vie și dusă la Miliția din Ploiești. Băgată singură într-o celulă, o auzea alături pe nepoțica ei plângând și aproape își pierduse mințile. „Fetița, fetița, ce vor face cu ea?” Am aflat mai târziu că părinții fuseseră chemați și o luaseră pe fetiță acasă.

Imediat după doamna Roșca, apare o tânără foarte agitată. „Am fost ridicată împreună cu soțul meu de la Canal, unde lucram. El e alături, în cealaltă baracă, cu bărbații. Vă rog, doamnelor, care dintre dumneavoastră știe să vorbească mutește, să-l anunțe pe soțul meu că sunt aici, printre dumneavoastră, și să fie liniștit?” Cireșica Tătărescu. O trimitem la ferestruică, căci se vedea oarecum dintr-o baracă în alta, distanța fiind mică. Cireșica se execută și începe dialogul prin semne. Deodată un țipăt sfâșietor, și Cireșica e pe jos, leșinată. O ridicăm, îi dăm să bea apă, o liniștim. Ce se întâmplase? Cireșica îl văzuse, în baraca de alături, pe fiul ei, dr. Radu Arjoceanu. Ea, sărmana, îl credea la Pucioasa (lucra la spitalul de acolo), și se frământa tot timpul că fiul ei o aștepta în gară, de Paști, la Pucioasa, căci hotărâseră să petreacă Sărbătorile împreună. „Și ce va crede el, când va vedea că nu sosesc?”

[37] **Cornelia Roșca**, n. 23 ianuarie 1894, București. Arestată oficial la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fișa de încarcerare: „element dubios”. Eliberată la 24 august 1953. (ACIMS-RPC nr. inv. 60977)

Doamna Jora[38], soția compozitorului, fusese ridicată pentru fratele ei, Grigore Gafencu, cunoscut om politic. Femeie frumoasă și distinsă, acum în vârstă și... surdă. Aveam greutăți cu ea, căci vorbea tare și o auzeau milițienii, nu știam cum să o facem să vorbească mai încet. Apoi își deranjase stomacul, sărmana, și alerga la tinetă toată noaptea, tropăind cumplit. Nu a stat prea mult cu noi, căci a reușit să o scoată compozitorul Jora.

Tușchi Logadi[39], soțul ei subsecretar de Stat, era fiica lui Caragiale, al cărui centenar se sărbătorea în curând. În primele nopți îmi amintesc că am avut un coșmar groaznic, ceva în legătură cu copiii mei și cu tatăl meu. Știu că m-am trezit țipând și lac de apă. Tușchi, care era de cart (făceam pe rând câte patru ore, și în timpul nopții, deși luminile ardeau toată noaptea... altă tortură a pușcăriei, se temeau să nu ne tăiem venele, să nu ne spânzurăm) era la căpătâiul meu, ștergându-mi lacrimile și transpirația, și încercând să mă liniștească.

Mai târziu, au fost aduse cele trei bridgiste, „băbuțele”, prinse la o partidă cu alți doi pensionari ca și ele, și arestate. „Noi suntem bridgistele”, spuneau cu capul în jos, spășite. Una dintre ele, o drăgălășenie de femeie, ne povestea romane, cu personaje, cu nume, cu detalii – o memorie drăcească.

Cu noi era și sora lui Petre Țoni, fost cândva subsecretar de Stat la Învățământ, învățător ocupându-se cu problemele învățământului primar. Ea era soția unui căpitan de la Galați și nu-și văzuse fratele, „marele demnitar”, de 25 de ani. Tocmai i se pusese o proteză în preajma ridicării și se chinuia cu dinții. Biata femeie era uluită complet.

Doamna Pană[40], în vârstă, cu părul alb, bogat, liniștită și blândă, avea și ea soțul închis ca fost demnitar și... în cabana „bărbaților noștri“, fiul[41]. Pană[42], soțul, a murit în pușcărie.

---

[38] **Elena Jora**, soția lui Mihail Jora, arestată la 14/15 aprilie 1952 ca soră a lui Grigore Gafencu. (C. Ionițoiu, *Dicționar H-L*)

[39] **Ecaterina Logadi**, fiica lui Ion Luca Caragiale, arestată la 14/15 aprilie 1952 ca soție de demnitar (soțul fusese ministru subsecretar de stat la Ministerul de Interne). (C. Ionițoiu, *Dicționar H-L*)

[40] **Eufrosina Pană**, n. 25 aprilie 1890, Satu Lung (Brașov). Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fișa de încarcerare: „element dubios”. Eliberată la 19 aprilie 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 52747; C. Ionițoiu, *Dicționar P-Q*, Ed. Mașina de Scris, 2006)

[41] **Nicolae Pană**, n. 6 august 1922, Frătilești (Ialomița), inginer. Arestat la 14/15 aprilie 1952, condamnat administrativ la 24 luni, motivul din fișa de încarcerare: „element dubios”. Eliberat la 6 mai 1954. Detenția la Mănăstirea, Borzești, Onești. (ACIMS-RPC nr. inv. 52796)

[42] **Aurel Pană**, n. 20 septembrie 1880, Marsilieni (Ialomița). Ministru al Agriculturii și Domeniilor în perioada celui de-al doilea război mondial. Arestat în 1948 și condamnat la 10 ani închisoare corecțională. Supus procesului de reeducare în penitenciarul Gherla, a murit la 4 mai 1951. (ACIMS-RSC Gherla; ACIMS-RPC nr. inv. 52739; C. Ionițoiu, *Dicționar P-Q*)

În cabana vecină se mai afla și Radu Portocală[43], fiul fostului ministru Portocală[44], închis și el.

O oarecare Lenuța Todor era închisă pentru că soțul ei și fratele, nu știu ce fuseseră, și erau acuzați de spionaj.

Laura Ionescu[45] (în altă baracă), profesoară de gimnastică, plângea încontinuu după Nelu, soțul ei, tot profesor, de muzică. „Nelu, Nelușul meu!” Avea un trup de statuie și un cap clasic. Ne cam ura pe noi care avusesem ceva din viață. Ori de câte ori auzea că vine o comisie, se înființa să-și spună păsul. „De ce? De ce?” A fost, de altfel, eliberată înaintea noastră. Negăsindu-i-se post în învățământ, fusese numită la cenzura scrisorilor și, de aceea, acuzată de spionaj. Ea fusese o studentă foarte săracă. Nu avea bani să-și cumpere ciorapi și își dădea găurile cu cerneală să nu se vadă rupturile.

Sanda Leon[46] (zisă Grasa) era fiica lui Gheorghe Leon[47], profesor universitar și fost ministru sub guvernarea Antonescu, căsătorită cu un șofer. Mama și sora ei erau libere.

Țuca Lugoșianu, o fată simplă, dar inimoasă, de vârsta mea, își păstra tot umorul și hazul, înveselindu-ne din când în când. Cu ea, cu Carmen Verona eram deja foarte legate și nici nu ne-am despărțit până la sfârșit.

---

[43] **Radu Portocală** (fiul), n. 30 martie 1915, Brăila, doctor docent, conferenţiar la Catedra de Inframicrobiologie a Facultăţii de Medicină din Bucureşti. A fost arestat la 14/15 aprilie 1952. Detenţia la Ghencea, Canal şi Borzeşti, de unde a fost eliberat, la 26 martie 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 58144; C. Ioniţoiu, *Dicţionar P-Q*)

[44] **Radu Portocală**, n. 12 iulie 1888, Brăila, fruntaş P.N.L., subsecretar de stat la Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, apoi – succesiv - ministru al Justiţiei, al Agriculturii, al Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor. Arestat la 5/6 mai 1950, a fost internat la Sighet pe timp de 24 luni, încadrat ulterior în Decizia M.A.I. nr. 334/1951; pedeapsă majorată cu 60 luni, conform Deciziei M.A.I. numărul 559/1953. A murit în penitenciarul Sighet, la 6 iunie 1954. (ACIMS-RSC Sighet; C. Ioniţoiu, *Dicţionar P-Q*; „*Memoria Închisorii Sighet*”)

[45] **Laura Ionescu**, n. 22 octombrie 1913, Constanţa, profesoară. Arestată la 6 iunie 1952, condamnată administrativ la 24 luni. Eliberată la 18 martie 1954. Detenţia la Popeşti-Leordeni, Ghencea, Pipera. (ACIMS-RPC nr. inv. 35325)

[46] **Sanda Leon** (căs. Petrescu), n. 20 octombrie 1925, Cluj-Napoca. Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fişa de încarcerare: „element dubios”. Detenţia la Popeşti-Leordeni, Ghencea, Pipera, Dumbrăveni. Eliberată la 19 aprilie 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 55207; AIOCIMS interviu nr. 318)

[47] **Gheorghe Leon**, n. 29 aprilie 1888, Iaşi. Fruntaş P.N.L., fost ministru al Economiei Naţionale. Arestat la 5/6 mai 1950, a fost internat la Sighet până în 1955, când a fost transferat în penitenciarul Râmnicu-Sărat, unde a murit la 29 decembrie 1959. (AIOCIMS 130, 318, 1349; ACIMS-RPC nr. inv. 39311; „*Memoria închisorii Sighet*”)

Cu noi, la Ghencea, mai era Jana Necșești[48]. Ea și cu Cody Tașcă dormeau tot timpul. Jana era fiica lui Stelian Popescu și fosta soție a lui Necșești. Fire calmă, era gata să sară prima la corvezi. Își scutura părul ei creț, își strângea cureaua de la pantaloni și se prezenta. Puțin naivă, puțin în lună. Nu-și făcea probleme, nu suferea. „Fericiți cei săraci cu duhul.”

Doamna Hudiță[49], sora omului politic național-țărănist[50], o biată fată bătrână, cred că învățătoare, cuminte și nevinovată, era închisă pentru fratele ei, cu toate că nu știu dacă se mai vedeau.

Soția[51] lui Titus Dragoș[52], încă vioaie, continua să-și păstreze o oarecare cochetărie.

Acolo era și generalul Nicuș Oprescu[53] cu care eram prieteni în libertate, soția lui fiindu-mi camaradă în Facultate. Când m-a văzut prima oară în curte, a rămas încremenit. Fusese prefect pe undeva în țară, așa cum numise Antonescu mulți militari prefecți, din oficiu. Plângeam și-i arătam prin gesturi că focul meu erau copiii lăsați acasă. Am plâns, atât am plâns că nu știu cum mai aveam lacrimi. De altfel, odată liberă, plângeam foarte greu și rar, cu toate greutățile întâmpinate.

---

[48] **Jana Popescu-Necşeşti**, fiica lui Stelian Popescu, proprietar al ziarului „Universul”. Arestată în 1951. Detenţia la Ghencea, Popeşti-Leordeni, Mislea. Eliberată în 1954. (C. Ioniţoiu, *Cartea de aur a rezistenţei româneşti împotriva comunismului*, vol. I ed. Hrisovul, 1995)

[49] **Corina Hudiţă**, n. 26 mai 1909, Bogdăneşti (Suceava). Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni. Eliberată la 19 aprilie 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 33258; Lavinia Betea, *Am făcut Jilava în pantofi de vară. Convorbiri cu Ioana Berindei*, ed. Compania, Bucureşti, 2006, pp. 123-124)

[50] **Ioan Hudiţă**, n. 1 august 1896, Bogdăneşti (Suceava), istoric, fruntaş P.N.Ţ., ministru al Agriculturii şi Domeniilor în guvernul Sănătescu şi preşedinte al Comisiei pentru reformă agrară în guvernul Rădescu. Arestat la 1 octombrie 1947, condamnat pentru "activitate intensă contra clasei muncitoare", a fost pus în libertate la 21 decembrie 1955. Arestat din nou la 2 februarie 1961, sub acuzaţia de "uneltire contra ordinii sociale", a fost eliberat, fără a i se fi dresat proces, la 11 iulie 1962. (ACIMS-RPC nr. inv. 33261; ACIMS; AIOCIMS interviu nr. 315; Lavinia Betea, *op.cit.*, pp. 117-123)

[51] **Florica Dragoş**, n. 2 februarie 1893, Piatra Neamţ. Arestată la 14/15 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fişa de încarcerare: „element dubios”. Eliberată la 6 august 1953. (RPC nr. inv. 23278)

[52] **Titus Dragoş**, n. 22 aprilie 1896, Iaşi. Fost subsecretar de Stat. Condamnat în 1946 la 15 ani muncă silnică. Eliberat la 6 august 1960. A trecut prin penitenciarele Văcăreşti, Aiud, Râmnicu Sărat. (ACIMS-RPC nr. inv. 23292; C. Ioniţoiu, *Dicţionar D-E*, Ed. Maşina de Scris, 2002)

[53] **Nicolae Oprescu**, n. 17 noiembrie 1894, Piteşti. Arestat la 14/15 aprilie 1952, condamnat administrativ la 24 luni, motivul din fişa de încarcerare: „element dubios”. Eliberat la 30 iunie 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 51912)

Acum era doar începutul

Și așa începe calvarul. Ceasurile acelea lungi, zilele nesfârșite, căci o zi acolo e infinită, sentimentul sufocării ce ți-l dă existența gratiilor de la ferestre și ridicarea libertății. Aveam dreptul să ieșim în curtea aceea cu pământ bătătorit la closete, care erau făcute din scânduri lipite de cele ale bărbaților și spate în spate cu ale bărbaților de drept comun, de care ne despărțea și sârma ghimpată. Aici aveau loc mici conversații cu „bărbații noștri”, cum le spuneam. Miny Vlasiu era cea mai expertă. Stătea de vorbă cu profesorul Papacostea[54] și ne aducea știri. Carmen, afară de tatăl ei, profesorul și academicianul Sauciuc Săveanu îl avea pe unchiul ei[55], închis și el pentru fratele lui, tot alături de noi.

Puteam ieși afară, nu făcusem încă cunoștință cu tineta. Baraca era lungă și ne plimbam în sus și în jos ca leii în colivie.

La început ni se dădea un fel de cafea, pe care ne-o împărțea câte unul din bărbații noștri. Într-o dimineață ne-a adus-o Mircea Lipăneanu[56], fiu vitreg al lui Lapedatu[57]. Mi-a dat mai mult. I-am mulțumit spunându-i că e drăguț. „O să-mi spui așa și când vom fi liberi?” Dar vom mai fi?

Dimineața soseau milițiencele. Doamne, tare rele erau! Ne așezam paturile, apoi ne făceam toaleta cu bucățica de săpun ce ni se dăduse. „Îmbrăcarea!”, încă nu mi se luaseră toate lucrurile la magazie. Urma mâncarea. Dimineața, terciul, cea mai comestibilă hrană, ni se

---

[54] **Petre Papacostea**, n. 12 iulie 1893, Viziru (Brăila), Licențiat în drept, eminent avocat. Secretar politic al generalului Averescu. Director general al Poștelor în guvernul Averescu (1926-1927). În 1952 a fost arestat și condamnat administrativ la 24 de luni de închisoare, fiind considerat un „element dubios”. Eliberat la 20 martie 1954. (ACIMS; ACIMS-RPC nr. inv. 53088)

[55] **Nicolae Săveanu**, n. 21 nov. 1887, Iordănești (Bucovina), avocat, membru P.N.Ț, primar al Cernăuțiului. Arestat la 15 aprilie 1952, motivul înscris în fișa de încarcerare: „element dubios”. Eliberat la 23 aprilie 1954. A trecut prin penitenciarele Giurgiu și Pitești. (ACIMS-RPC nr. inv. 63194)

[56] **Mircea Lipăneanu**, din București, inginer. A fost arestat în aprilie 1952. A murit în 1953 în lagărul Spanțov. (ACIMS; C. Ionițoiu, *Dicționar H-L*)

[57] **Alexandru Lapedatu**, n. 19 septembrie 1876, Cernatul Săcelelor (Brașov), istoric, director al Arhivelor Statului, al Comisiei Monumentelor Istorice, președinte al Academiei Române, fruntaș P.N.L., ministru al Cultelor și Artelor. Arestat la 74 ani (5/6 mai 1950), a murit în penitenciarul Sighet la 30 august 1950. (ACIMS; ACIMS-RSC Pen. Sighet; C. Ionițoiu, *Dicționar H-L*; Dorina N. Rusu, *op.cit.*)

împărțea în gamelele care ni se dăduseră de la început împreună cu lingura. Asta era tot ce posedam. Din gamelă mâncam, din ea beam apă. Tot dimineața ni se împărțea și felia de pâine, ceva mai groasă decât o jumătate de sfert, pe care o împărțeam grijuliu să o avem până seara. Cele mai flămânde sau lacome o mâncau pe toată deodată, și apoi răbdau.

La prânz sosea hârdăul cu arpacaș, cu câteva mațe prin el, câte un ochi, câte o ureche. Urât mirositor, dezgustător. Cine îl putea înghiți? Când se făcuse cald, spre vară, alungam întâi de deasupra stratul de muște, și apoi împărțeam mâncarea. Muștele ne chinuiau grozav vara. Ne intrau în nas, în gură. Ne legam la gură cu o batistă să nu le înghițim când dormeam sau ne acopeream toată fața. Eu, afară de pâine și de cafeaua sau terciul de dimineață, nu mâncam nimic, și nu numai eu. Celelalte mâncau. Instinctul de conservare e mai puternic decât orice. Mi-a lipsit întotdeauna.

Zilele treceau greu. Veșnica întrebare: „Ce vor face cu noi?” Ne povesteam viața, ne povesteam visele. Acolo se povestea totul. Mai primeam vizitele unor ofițeri de securitate eleganți, frumoși, bruneți, cu mănuși în mâini. Când intrau stăteam drept la capătul paturilor. Discutau despre „motivul cauzei”. Ce conversații, ce jargon! Noi tăceam.

Unele, fumătoare învechite, cereau țigări. Ni le aruncau pe jos aprinse, căci nu aveam chibrituri. În restul timpului se fumau paie din saltele, înfășurate în câte o bucățică de ziar, de hârtie, găsite te miri cum. Printre fumătoarele mai pătimașe era Sanda Leon. Să fi tot avut pe atunci 27 de ani. Grasă, fără intenții, fără eforturi, simplă și sinceră, fără frumusețe, plăcea la bărbați. Cum ieșeam afară - era primăvară - ne văzuseră din cabana lipită de a noastră niște tineri ce se cocoțau pe acoperiș. Am aflat mai târziu că erau prizonieri nemți, pe cale de a fi repatriați, în semi-libertate (puteau ieși și în oraș, cred), ce prestau diverse servicii prin lagăr. Printre altele, încălzeau apa la băi (dușuri care se aflau în cabana lor și unde eram conduse de milițience o dată pe săptămână). Făcusem cunoștință cu ei în momentele când ieșeam în curtea îngustă din jurul barăcii. Sanda, pătimașă de tutun, le-a făcut semn că vrea țigări. Bineînțeles ei îi aruncau câte o țigară. Și așa a început totul. Prin semne, prin țigări aruncate. Pe Sanda o

plăcuse unul dintre ei. Apoi, am fost duse la baie. Ei ne așteptau când intram, ne făceau apă foarte caldă, puneau să ne cânte muzică (îmi amintesc că Lucica Samsonovici a izbucnit în plâns când a auzit muzică de Wagner. Farmecul și puterea muzicii. Pe toate ne încântau) și... găseam într-o lădiță bucăți de săpun în plus, căci rația era foarte mică, chiar și porții de marmeladă mititele. Și așa a început amorul, și chiar scrisorile. Câteva rânduri scrise pe câte o bucățică de pachet de țigări, și după ce corespondența se întețise, găseam chiar și ceapă, căci Michetta Vulcănescu era moartă după crudități. Și așa profitam toate de pe urma Grasei. Sanda îi scrisese că tatăl ei fusese ministru în guvernarea Antonescu, deci pro-german, că avea unchi ministru de finanțe al lui Hitler, în Germania; el, că era din Bistrița-Năsăud și urma să fie eliberat. În sfârșit, lucrurile progresau. Începuseră chiar să ne aducă ei mâncarea de dimineață. Văzuți pe la gard cu pantaloni scurți, arși de soare, tineri, erau arătoși. Până când, într-o zi, bietul amorezat a apărut într-un costum *bois de rose* cu pantaloni largi, umeri drepți. Nenorocitul îl cumpărase în Rusia, și îi pierise tot farmecul.

Într-o seară, după numărătoare, stăteam toate lungite în paturi. Era o noapte liniștită cu lună. Am observat că Sanda s-a sculat din pat și s-a îndreptat spre fundul barăcii, unde era o ușă ce dădea spre o altă despărțitură, unde se aflau paie pentru saltele. Acea porțiune era lipită de baraca nemților. Eu nu fusesem pusă la curent cu ce urma să se întâmple. Remarcam totuși că prin dreptul ferestrelor, destul de înalte și cu zăbrele, trecuse un cap de bărbat, fără chipiu, ceea ce mă mirase. Nu au trecut câteva secunde de la plecarea Sandei și deodată se deschide violent ușa barăcii și intră ca o furtună Anișoara, o milițiancă foarte rea, și începe să ne numere în paturi. Patul Sandei, gol. Una lipsă. Atunci milițianca se repede furioasă spre ușa din fund, o deschide și deodată țipete, trosc-pleosc, ploaie de palme însoțite de cele mai triviale expresii și înjurături: „Curvă... Ministresă, hai?” Și în brânci apare Sanda. Se pare că înțelegerea fusese să se întâlnească acolo în spate cu amorezul ei, care nu avea decât să sară gardul, să pătrundă pe fereastră și să-și vadă visul cu ochii. Dar, vai!, totul n-a durat decât câteva clipe. Imediat fluiere, cabana e năvălită de vreo zece milițieni cu pistoale. Toată lumea în picioare la capătul paturilor.

Înjurături, insulte, și Sanda e luată în pumni spre carceră, spre birouri. „Voi vă faceți bagajele și așteptați în picioare la capătul paturilor! Nu veți mai vedea lumina zilei, vă va mânca Jilava etc.” Suntem lăsate singure. Atunci încep discuțiile. Cele bătrâne încep să se văicărească. „Ce rușine! Să pățim noi așa insultă!” Soția lui Titel Petrescu se închină de zor. „Nu vă e rușine?”, am sărit eu. „V-ați înfruptat toate din marmeladă, săpun, ceapă, și acum săriți pe ea să o condamnați?” Urma acum să ascundem corpurile delicte. Exista acolo o sobă. Repede ceapa, marmelada, în sobă. Ce nu a încăput, Miny Vlasiu și cu mine ne-am pus hainele pe noi și, cu ceapa la subsuoară, am ieșit afară și-am aruncat-o la closet. Rămăsese corespondența. Măriuca Vulcănescu a găsit-o și-a început să o mănânce. Cum nu a reușit, am vârât-o în jgheabul cu apă unde ne spălam. Și așa a trecut noaptea, așteptând în picioare și îngrozite, mai ales, de ce va păți Sanda, și, deci, vom păți și noi. Spre ziuă, au apărut milițienii cu aceleași insulte pe buze, cu aceleași înjurături. Ne-au încuiat în cabană, nu mai aveam voie să ieșim afară, dar… nu s-a întâmplat nimic. Lucrurile au reintrat în normal, și Sanda a apărut după o săptămână de carceră, amenințată, nițel bușită și… nimic. Dar totuși Sanda a fost chemată zi de zi la anchetă pentru a declara ceea ce nici nu gândise și nici nu făcuse. Se pare că milițianca Anișoara era îndrăgostită de neamț, și de la ea a pornit totul.

Anchete și percheziții

Și așa treceau zilele. Cu teamă, cu suferință, cu dorurile ce ne sfâșiau pe toate cele care aveam copii, cu îndoiala și grija celor ce ni se puteau întâmpla, cu certurile între noi pentru curent, pentru spălat. Intrasem într-o altă lume, într-o altă viață. Nu era plecarea fără întoarcere – poate și asta pentru unele –, dar o plecare într-o altă viață, pe care nu o pot înțelege decât cei ce au trecut pe-acolo.

Din curticica noastră puteam vedea „pritoceala”. Treceau, treceau pe la poartă, îi vedeam, bărbați cu lanțuri la picioare, cu capetele plecate, își târau pașii grei. Într-o zi am zărit în altă baracă și pe fratele mai mic al soțului meu, Eugen Potârcă[58]. Fuseseră luați amândoi frații, intrați tot în lotul meu. Cel mare, Costică Potârcă[59], s-a prăpădit, nu a mai ieșit de-acolo. Nu știu când și în ce condiții tragice.

Într-o zi apare iar o echipă de ofițeri de Securitate. Noi, drepți la capul patului. Un maior, când trece în dreptul meu, îmi șoptește numele: „Ești sora lui Maricel?” (Maricel era sora mea). Apoi mă cheamă într-un colț și îmi spune că, dacă voi fi întrebată, să spun că era vorba de numărul telefonului de acasă. Mă cunoștea de pe vremea când eram fete tinere acasă, și el stătea pe la garduri să mă admire. „Ce se va întâmpla cu noi?”,

l-am întrebat. „Veți fi duse la muncă. Pedeapsă administrativă de la 2 la 5 ani. Ce vrei să comunici?” „Vreau să știu ce e cu copiii mei și dacă poți să îmi aduci ceva medicamente – laxative – problema mea gravă și chinuitoare”. În primele zile doctorul lagărului, un evreu, se dusese și-mi scosese din geanta mea (nu fuseseră luate) laxativele. Apoi, mi se dădea dimineața, de la infirmerie, o lingură cu sare amară.

[58] **Eugen Potârcă**, n. 15 mai 1897, Plenița (Dolj), avocat, membru P.N.Ț. Prefect de Dolj și deputat P.N.Ț. Arestat la 14/15 aprilie 1952, condamnat administrativ la 24 luni. Detenția la Castelu, Galeș, Onești. Eliberat la 1 mai 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 59254; C. Ionițoiu, *Dicționar P-Q*)

[59] **Constantin Potârcă**, n. 15 octombrie 1893, Plenița (Dolj), avocat. Membru P.N.Ț, primar al Craiovei. Arestat la 14/15 aprilie 1952, condamnat administrativ la 24 luni. Detenția la Ghencea, Giurgiu, Craiova. A murit în Spitalul-penitenciar Văcărești la 25 februarie 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 59252; ACIMS)

Nu l-am mai văzut pe maior. În același timp, câteva dintre noi au fost din nou interogate, anchetate. Țuca Lugoșianu căpătase și câteva palme în odăița unde se făceau anchetele. Fusese ridicat un prieten, căci în aceeași perioadă de începuturi, aveau loc anchetele.

Cine nu a trecut prin asemenea încercări nu-și poate închipui tulburarea totală, răvășirea personalității, emoția și, de ce să n-o spun, teama, frica teribilă ce te stăpânește. Ar trebui pana unui Soljenițîn să te facă să bănuiești prin ce trece un om care stă în fața unui ofițer de Securitate, fie el un deștept sau un imbecil, mult inferior ție din toate punctele de vedere. Și, totuși, prezența lui te anihilează complet, ești în stare să spui că ți-ai omorât mama și tatăl numai să scapi. Nopțile, și așa chinuite, erau adevărate coșmaruri. Până ne-a venit rândul la fiecare, a durat destul de mult. „Ce te-a întrebat?” „Ce-ai răspuns?” Ce să spun? Ei erau cei care puneau întrebările. Eram obsedată de două lucruri: 1) să nu scap ceva, să nu bag pe nimeni în bucluc; 2) să nu-mi agravez situația cu prima mea căsnicie, căci fostul meu soț fusese medicul Curții Regale. Și apoi avusesem o fâșie de pământ cumpărată de soțul meu cu economiile mele și îndată pierdută, căci operația se făcuse puțin înainte de naționalizare și împotriva voinței mele. Protestasem, dar în fața unei voințî și hotărâri puternice, renunțasem, mai ales că mă simțisem însărcinată. Nu am avut niciodată voință, am fost întotdeauna aproape abulică, un om slab, și așa acceptasem un lucru făcut contra voinței mele.

De fapt, era un surogat de anchetă. Drama se petrecea într-o cămăruță lângă spălător, chiar în cabana noastră. Nici celula fioroasă, nici luminile puternice, nici interogatoriile ce durau nopți întregi, când anchetații se prăbușeau de somn și oboseală, așa cum se petrecea cu cei acuzați de fapte grave. Ce aveam de declarat noi, niște femei pricăjite, unele bătrâne, altele de abia ieșite din copilărie? Și, de fapt, ei știau tot, sau aproape tot, și hotărârea fusese deja luată în privința noastră. Totul era de formă.

Dar zbuciumul, dar febra, dar inima svâcnindă, toate astea nu lasă urme, nu distrug? Sigur, și la mulți și multe urmările se văd, și după ani de zile se declanșează adevărate drame. Mi-a venit rândul. Atât îmi amintesc că am evitat să spun cine ne venea în casă; am menționat numai

oameni foarte bătrâni, poate unii nici nu mai erau în viață. „Să nu bag pe nimeni, să nu bag pe nimeni!” Nimic despre prima mea căsnicie. Mi-au scos un carnețel luat la percheziție, unde soțul meu nota cheltuielile casii. Ce sume! Dar era atunci în plină inflație. „Doamne, mă vor chema și mâine? Încă o noapte de coșmar?” Cred că a durat vreo două dimineți – sau poate mai mult? Ne întorceam epuizate și cădeam pe paturi. Și pentru ce, în fond? Ne dădeam seama că totul era ridicol. Dar emoția era aceeași. Am trecut și prin asta. Apoi a început să se facă cald, foarte cald. Muștele, viermii mari, grași și albi ce colcăiau la closet. Și, în sfârșit, a început „pritoceala”.

Transferul

Într-o bună zi au năvălit în baracă doi sau mai mulți ofițeri de securitate cu dosarele noastre în mâini, care au fost predate cu un oarecare ceremonial altor doi sau trei ofițeri de miliție ce le stăteau în față. Ancheta se terminase și eram predate de Securitate Miliției, ce guverna lagărul. Din acea clipă am fost purtate din baracă în baracă, amestecate acum cu alte deținute, chiar și de drept comun: țigănci, prostituate, hoațe etc. De acum urmau încolonările cu bagajele în mână, paturile pe două rânduri, suprapuse unele peste altele (așa zisele priciuri), și perchezițiile. Of, perchezițiile! Cea mai grozavă a fost în ziua de Paști. A început seara la închidere și s-a terminat dimineața, când se lumina de ziuă. Baraca era arhiplină. Se făcuseră pregătiri de Paști. Fiecare se spălase, își pregătise țoalele cele mai arătoase. Se fabricaseră și câteva ouă din vată, deținutele mai vechi, ce mai primeau pachete, aduseseră și câte un ou adevărat, feliile de pâine păstrate cu sacrificiu. În sfârșit, festin nu glumă! Și, deodată, năvala. Percheziție. Repede totul ascuns, încolonarea cu bagajul la picior, totul răvășit, dat peste cap, nimic nu mai încăpea în lădițe, geamantane. Nu știu cum, în coloană, mi-a spus ceva o „rapandulă” - cred că o fetiță blondă și drăguță, vreo prostituată. Am fost observată, au zbierat la noi și ne-au ordonat să stăm cu fața spre zid (bineînțeles, toate am stat toată noaptea în picioare). Și așa am rămas printre ultimele, și cum se luminase de ziuă, se plictisiseră și ei, și așa nici nu mi s-a deschis valiza. Ce căutau? Cuțite, cutii de conserve, bilețele, mai știu și eu! Dar, oricum, perchezițiile fac parte din practicile și chinurile pușcăriei. Când ne-au dus în alte cabane s-a terminat ieșitul afară: a apărut tineta în fundul barăcii. Câte o țigancă venea să-și facă nevoile alături de tine pe hârdău, și îmi amintesc: pentru că am repezit-o, m-a înjurat și s-a pus să-și facă nevoile la picioarele mele, pe podea.

De ziua mea (6 iulie), eram *de jurnă*, să cărăm tineta, împreună cu Miny Vlasiu – era și ziua ei, o zi înainte sau o zi după mine – și îmi amintesc că darul nostru a fost cea mai oribilă tinetă scoasă afară, plină ochi cu un strat de viermi care colcăiau deasupra.

Au fost și zile când stăteam închise să nu vedem sosirea altor loturi. Tragic a fost momentul când ne-au despărțit de „bărbații noștri”, care priveau înmărmuriți și neputincioși plecarea noastră și nu știau încotro ne duceau. Am nimerit într-o baracă ticsită, unde am fost puse oarecum mai deoparte. Aveam și un paravan de scânduri ce ne despărțea de țigănci.

Într-o seară, fetele m-au chemat să asist, printre scânduri, la un spectacol de balet, unic. Se furase, la țigănci, un inel. Îmbrăcate cu multiplele lor fuste, așa de viu colorate, pe care le învârteau ca într-un dans, făceau un ocol, se închinau în fața fetei bulibașei – mai mare pentru țigănci – mai în vârstă, făceau o plecăciune în fața ei și rosteau un jurământ. Probabil că așa s-a găsit inelul, dar spectacolul fusese într-adevăr demn de admirat. De altfel, ele primeau pachete, erau îngrijite de cei din afară când intrau la apă, ca, la rândul lor, să facă același lucru când alții le luau locul. Solidaritate, nu glumă!

„Bărbații noștri” făceau corvezi prin tabără: cărau paturi etc., pentru a ne descoperi. În sfârșit, ne-au văzut, ne-au făcut semne și s-au liniștit.

Alte aventuri sau întâmplări din lagăr, pe care le aflam. Marioara[60], fiica lui Bâzu Cantacuzino – care avea vreo 15-16 ani și fusese arestată căci lipea pe stâlpii de telefoane din oraș bilețele, cu alți tineri de vârsta ei, împotriva regimului – plecând un lot de țigănci, a trimis un bilet acasă, cusut între fuste. La percheziție biletul a fost găsit. Marioara, chemată la birou la anchetă, văzând că a fost prinsă, a făcut ce a făcut și a aruncat sticla de cerneală peste scrisorică și, cu ceva carceră, a scăpat. Bineînțeles, înjurăturile au curs, căci eram înjurate de dimineață până seară cu cele mai neauzite și bizare cuvinte. Îmi amintesc de „paharul mă-tii” pe care ni-l

[60] **Marioara Cantacuzino**, n. 21 aprilie 1936, București, elevă. Arestată la 11 iunie 1952, condamnată administrativ la 48 luni pentru „redactare și răspândire de manifeste cu caracter antidemocratic”. A trecut prin penitenciarele: Târgșor, Mislea, Pipera, Ghencea, Jilava. Eliberată în 1955. Devenită scriitor, cu pseudonimul Oana Orlea. (ACIMS-RPC nr. inv. 12707; Oana Orlea, *„Catacuzino, ia-ți boarfele și mișcă!”*, ed. Compania, București, 2008)

servea comandantul lagărului. După eliberare l-am întâlnit la „Romarta", ajunsese vânzător. M-a recunoscut. „Nu-i așa, doamnă, că eu nu m-am purtat rău cu dumneavoastră?" Mie, personal, nu-mi făcuse nimic. Chiar îmi amintesc vag că oarecum m-a ajutat la o anchetă. Dar după câte rele făcuse, nu pot să spun că nu m-am bucurat văzându-l acolo.

Am uitat să povestesc plecarea Michettei Vulcănescu, amatoarea de crudități, cu câtva timp în urmă. Fusese chemată la conducere și anunțată că va pleca. Mare bucurie, mare agitație! Sigur, pleca acasă! Am cântat, apoi am pus-o să memoreze adrese, numere de telefon, să anunțe acasă ce era cu noi, unde ne găseam. A plecat sărmana, dar nu acasă, ci la Rahova, altă cumplită închisoare. S-a întors după câtva timp, slabă, galbenă, fusese prins unul din fiii ei, a fost confruntată cu el și i se mai dăduseră câțiva ani după ce fusese chinuită, ținută la secret.

Popești-Leordeni

În sfârșit, veni și ziua plecării definitive din lagărul Ghencea, care era lagăr de triere. În zori am fost sculate. Îmbrăcarea, încolonarea cu bagajele la picior. A început „pritoceala”. Trecute prin diverse cabane, percheziționate, ținute în picioare, în sfârșit spre amiază am fost scoase, încolonate și ni s-a adus un camion mare. Ne-au îndesat în el și am pornit. Încotro? Pe șosea, nu prea departe, prin jurul Bucureștiului. În sfârșit, iată-ne sosite într-o curte mare cu o veche clădire brâncovenească. Am fost date jos. Eram la „Popești-Leordeni”, lagăr de muncă. Curtea era aproape goală, liniște, țară, aer – ce fericire! Câteva deținute trebăluiau la bucătărie. Era o curte imensă, în fund bucătăriile și closetele! Pe dreapta „palatul”, să-i spunem, veche așezare brâncovenească. Pe latura cealaltă, o baracă imensă. Intrasem în „Gulag”. Drama era în plin.

Imediat am fost puse la muncă. Umpleam cu apă niște marmite grele, pe care le duceam la bucătărie, măturam curtea. Fusesem sculate în zori și stătusem în picioare toată ziua. Era tare cald, eram foarte obosite. Când deodată, spre seară, au năvălit în curte, întorcându-se de la muncă, 800 de femei slabe, negre, îmbrăcate în costume penale murdare, zdrențuite, jalnice. Am fost uluite. Zburase liniștea, priveliștea pașnică, câmpenească. Doamna Brătianu[61] ne-a ieșit înainte, spunându-ne: „*C'est l'enfer, c'est l'enfer!*”, și așa a fost. Era „*la cour des miracles*” din „*Notre Dame de Paris*”. S-a dat masa pe niște mese lungi de lemn ce se aflau pe latura dreaptă. În continuare, un paravan de scânduri ce ascundea niște dușuri în aer liber. Acolo ne vom spăla până ce va da frigul, preferând să pierdem masa decât să rămânem nespălate. Una dintre noi păzea hainele, în timp ce celelalte ne spălam. Căci se fura totul, chiar și săpunul. Dar în acea primă seară nu ne-am spălat, nu am mâncat, noi cele nou sosite. Încet, încet, în vacarm și

[61] **Elena Brătianu**, n. 1 iulie 1901, Franța, soția istoricului Gheorghe Brătianu. Arestată la 13 octombrie 1951, condamnată administrativ la 24 luni, motivul din fișa de încarcerare: „element dubios”, în 1953 pedeapsa fiindu-i majorată cu 12 luni. Eliberată la 4 iunie 1954. Detenția la Jilava, Popești-Leordeni, Ghencea, Pipera, Târgșor, Mislea. (ACIMS-RPC nr. inv. 10266; AIOCIMS interviu nr. 1069)

nebunie, s-a întunecat, s-a înnoptat complet. Vreo 2-3 felinare luminau scena. Cădeam de oboseală. S-a făcut numărătoarea. 800 de femei, numărate și apoi băgate înăuntru, cu ghionturi în spate... a cerut timp! Şi așa am fost împinse în baracă, nu în clădire. Acolo beznă completă. Noi cu bagajele în brațe, ne căutam un loc unde să ne culcăm, să ne lungim. Stăteam toate strânse să nu ne rătăcim, pipăiam un pat, deodată sărea câte o țigancă, ne înjura și ne gonea. În cele din urmă ne-au făcut loc, mie și lui Carmen Verona, o fostă proprietăreasă a unui restaurant din Filantropia (am aflat ulterior) și o tânără prostituată, care, îmi amintesc, purta un frumos combinezon negru cu dantele. Eu le-am rugat să-mi facă rost de puțină apă, căci, cărând marmitele, mă pornise o serioasă hemoragie. S-a dus, bâjbâind prin întuneric, vecina noastră să-mi caute apă, căci se pare că exista în baracă. Auzeam doar înjurături, și s-a întors fără apă, nici măcar o cârpă udă. Și așa am rămas toată noaptea cu picioarele strânse. Cine își poate imagina acea noapte de coșmar în care nu am închis ochii nici o clipă. Stăteam cu Carmen Verona strânse la braț, una lângă alta, și rugându-ne cu mâinile încrucișate. Din când în când bătea caraliul și se auzeau glasurile soldaților, din cele patru colțuri, ce strigau „Stai!”

La muncă pe câmp

La primele raze de lumină, am fost scoase. Ni se dăduseră de cu seară, la lumina unui felinar, o fustă și o jachetă de doc, murdare, pătate de sânge, rău mirositoare, pe care a trebuit să le punem pe noi așa cum erau, urmând să le spălăm mai târziu. Am găsit puțină apă să mă spăl, ni s-a turnat în gamele nenorocita aceea de apă cafenie care era în loc de „cafea”, o bucată de pâine, un pătrățel de marmeladă și... o lopată în spinare, și coloana s-a pornit. Soarele de-abia răsărise, era deja cald, și apoi a devenit chinuitor. Am coborât o pantă mare pe care o numisem „Golgota” și care ne-a chinuit cumplit odată cu venirea toamnei și a noroiului, apoi zăpada și gheața. Și ne-am pomenit în plin câmp. Lucram la diguri.

Lopețile, grele și proaste. Eram sosite de la umbră și repaus, a început să ne ardă soarele, setea ne chinuia. 800 de femei strigau „Apă, apă!” Ni s-au adus, în cele din urmă, două butoaie cu apă clocită, cu mormoloci în ea. Ne-o turnam pe cap și în sân. Pe la ora 1 ni s-a adus, în marmite, mâncarea cea nenorocită, pe care a înghițit-o cine a putut, în plin soare. Doamne, cât ne-a chinuit soarele. De aceea, probabil, nu-l mai pot suporta, îl urăsc chiar. Vara, la orele amiezii, când se întâmplă să fiu pe stradă, îl ocolesc, trec de pe un trotuar pe altul. Mă sufocă. În casă trag perdelele. Munca câmpului e foarte grea. Dar țăranul, la amiază, oprea munca, se așeza la umbră, mânca, se odihnea și apoi pornea mai departe. Pe când noi! Aș putea fi acuzată de blasfemie, dacă aș spune că aproape întotdeauna mă simt mult mai fericită când soarele dispare de pe cer. Cu ultima rază, am fost aduse în colonie. Arse de soare, istovite, nemâncate, înjurate. La intrare, percheziție în saci. Ce puteam aduce? Vreo ceapă, vreun morcov găsit. Sărmana Margareta Samsonovici a încasat două palme de la milițiancă pentru că găsise la ea, îndesată, o ceapă. Dar asta mai târziu. Ni s-au luat lădițele și lucrurile la magazie, lăsându-ni-se doar un strict necesar. În sfârșit ne-am putut spăla. Apoi, așezate în careu, pe pământ, la lumina felinarului, ni s-au citit pedepsele.

Vă închipuiți cât a durat până s-a strigat numele fiecăreia și pedeapsa respectivă. Nouă ni s-au dat 24 de luni. Eram copleșite. 24 de luni, doi ani! Atunci ni s-a părut o veșnicie. Le vom suporta, vom supraviețui oare la regimul pe care-l gustasem? Era aproape de miezul nopții când am fost îmbrâncite pe rând, de data asta în clădire, la etajul I, două pe un pat de scânduri, așezate pe două etaje în camera „politicelor”. În celelalte camere ce dădeau pe un hol, „rapandulele”. Un singur closet la capătul unui culoar, în spate. Întuneric complet. Ne-am așezat lucrurile la căpătâi, să le putem găsi a doua zi. Mai greu era cu ghetele, care noaptea se încurcau cu ale celor ce se duceau la closet, căci numai acolo ardea un felinar.

Eram într-un pat cu Cireșica Tătărescu. Nu se luminase încă de ziuă când au năvălit milițienii. „Îmbrăcarea și mișcă mai repede!” „Unde îmi sunt pantofii?” „Unde mi-e basmaua?” Și, împinse, ieșim afară. Iarăși așteptam în picioare cafeaua, pâinea și pătrățelul infim de marmeladă, apoi lopata în spinare și la drum! Făceam în toamnă câte 7 km până la locul de muncă. Ce bătaie era pe lopeți, căci ne dădusem seama că o lopată grea și proastă era o tortură în plus. Cele care nu se băteau, printre care și eu, aveam parte de cele mai proaste. Și iarăși soarele nemilos ce ne frigea, iarăși setea chinuitoare, iarăși oboseala cumplită.

Începusem acum să facem găuri cu un plantator, pentru pus cartofi. Îmi amintesc de una din zilele la plantat cartofi. Se întunecase și nu mai puteam lucra pe vine, ne târam în genunchi. Rămăsesem trântite pe pământ, stoarse de oboseală. Genunchii frigeau și tremurau, mâinile ardeau. Se întunecase. Deodată auzim fluierul milițianului și comanda: „Mai intrați într-o tarla!” Când am terminat-o, Țuca Lugoșianu s-a trântit pe pământ și a izbucnit în hohote de plâns. Celelalte nu mai aveau putere nici pentru atât. Pământul uscat și tare. Au apărut curând bășicile în palmă, care se spărgeau și sângerau. Până când am făcut bătături, a durat extrem de mult, și rănile în palmă erau extrem de dureroase. Culmea nenorocirii, din pricina soarelui au apărut pe picioare, pe brațe bășici mari, care se infectau, făceau puroi, se spărgeau și curgeau. Nu aveam infirmerie, nu existau medicamente. Un milițian, făcându-i-se milă de noi, ne-a oprit la o moară și ne-a dat benzină să ne ștergem rănile.

Condamnate la moarte prin muncă

La prima comisie de ofițeri care ne-a vizitat, o unguroaică curajoasă a spus: „Domnilor ofițeri, aici este al doilea Auschwitz. Suntem condamnate la moarte: nu avem lumină, nu avem medicamente, nici o îngrijire.” „Da - i s-a răspuns. Noi nu v-am pus la zid. Vrem să vă ucidem prin muncă.” Și cu asta basta. Se pare că acest nenorocit de Popești-Leordeni a fost mai cumplit chiar decât Canalul.

Fiind la „muncă grea”, ni se dăduseră cărți poștale să anunțăm familia să ne aducă 5 kg alimente, medicamente și alte lucruri necesare, la o dată fixată. Toate ceream vată, căci rar găseam câte o bucățică de ziar, pe care după ce o citeam cu nesaț și o comentam, îi dădeam o altă întrebuințare. Altfel, câte o frunză, ce găseam. Closetul se instala pe câmp: în mijloc, o groapă și o papură împrejur, din care se vedea aproape tot. Nici în colonie closetele nu erau despărțite. Ce tortură să-ți faci nevoile la rând și în văzul celorlalte.

Sosi și ziua cea mare a primului vorbitor. În ziua respectivă rămâneai în colonie, în fața gardului de sârmă, păzite de un milițian. Veneau ai noștri să ne vadă și să ne aducă pachetul. Ce emoții în ajun, ce așteptare! Sunt chemată. Iată-i! E sărmana mea mamă și copiii curați, gătiți, emoționați. Vorbitorul dura, mi se pare, un sfert de oră, poate și mai puțin. Mama a început să tremure. Eram neagră, arsă de soare și plină de bășici enorme pe brațe, peste tot. „Mamă, eu nu voi scăpa de aici. Ai grijă de copii, vinde orice, numai să aibă ei ce le trebuie.” Fetița plângea. Băiatul făcea semn cu pumnul strâns fetelor care se adunau sus în camera noastră, la gratii, să-i vadă pe ai noștri. El mă încuraja mereu: „Curaj, mamă, o să treacă!”, și strângea pumnul amenințând milițienii. Fetița era fără codițe. Se tunsese, spre indignarea mamei, care se temea să nu cred că o tunsese ca să nu facă păduchi, deci să nu cred eu că nu era îngrijită. Mâncase și bătaie pe chestia asta, mititica. Îi stătea tare bine, și eram fericită că îi văzusem. Gândurile veneau, după plecarea lor, și încă o noapte nedormită.

Primul pachet! Din ăsta întindeam o lună: 300 de țigări, marmeladă, pe care o preparau cu cacao să fie mai consistentă, grăsimi amestecate cu carne, brânză, în sfârșit, ce putea dura. Mi-au adus și o cămașă de noapte, în chip de rochie, ca să poată fi primită, să mă pot schimba noaptea.

Pe câmp purtam fustele penale și sutienuri, căci altceva nu puteam suporta din cauza căldurii. Hainele le luam cu noi și, așezate în lopeți, ne țineau puțină umbră în timpul mesei. Dar milițienii veneau și le dărâmau cu piciorul, să stăm în soare. Uneori aveam un copac umbros în apropiere, dar nu ne dădeau voie să ne așezăm la umbra lui. „Cum? La umbră?” Gâfâiam, transpiram, e puțin spus, curgea apa de pe noi, pielea ne ustura, ne frigea, și apoi fluierul și lopata.

Seara, când ne întorceam frânte de oboseală, când eram de serviciu, trebuia să curățăm 600 kg de cartofi, doar cu coada lingurii, căci doar atât aveam, pe care o mai pileam cum puteam ca să fie mai ascuțită. Și asta la lumina unui singur felinar. Doamne ferește să fi aruncat și cartofi întregi în grămada de coji. Eram puse la corvoadă și a doua seară. Ne târam în camere spre miezul nopții în întuneric, ca la 4 dimineața să ne reluăm calvarul! Bătea toaca în disperare, de ai fi sărit și din mormânt. Acum aveam și mâncare, totul într-un sac la căpătâi, în chip de pernă. Dar vai! Mișunau șobolanii. Ne găureau sacii, ne mâncau din mâncare, se mai plimbau și pe noi, săream îngrozite. Având acum grăsime, ne făceam câte un opaiț din vată și grăsime, dar dacă ne prindeau ni-l stingeau și băgau la carceră pe șefa de cameră. La closet ardea un singur felinar. Într-o noapte nu știu cum am făcut că l-am răsturnat când am trecut pe lângă el și l-am spart. Deodată s-au năpustit câteva țigănci care au început să țipe: „O politică, o politică! Pe ea!” Nu știu cum m-am strecurat în cameră.

Duminicile, dacă nu cumva eram scoase la muncă, lucru rar, eram gonite în curte cu lucrurile ce aveam de spălat în brațe și nu ni se mai permitea să intrăm în dormitoare. Și era cald, „curtea miracolelor” era toată în soare. Un singur copac anemic și umbra barăcii 400 de femei, cea cu care făcusem cunoștință în prima noapte de tristă memorie. După ce ne spălam

lucrurile, mai cârpeam, căci, nu știu cum, dar cu toate perchezițiile, tot mai salvam câte un ac, câte o oglinjoară (eu o țineam în talpa piciorului, până când am spart-o), chiar și ace de tricotat, fabricate din câte o sârmă găsită pe câmp. Pe mesele acelea lungi, ni se dădea masa. Apoi ne perpeleam, nu ne puteam lungi pe băncile din jurul meselor, nici sta undeva la umbră. Nu era odihnă, ci chin. Îmi amintesc că într-o duminică după masa, doborâte de oboseală, Țuca Lugoșianu și cu mine ne-am trântit sub mese printre gunoaie, zarzavaturi, mizerie, numai să ne putem lungi.

În zilele obișnuite, odată lăsată seara, ne mai târam cei 7 km până în colonie, cu sacii noștri în spinare. Urma spălatul, unde, în timp ce celelalte luau masa, noi rămâneam singure și ne puteam spăla în voie, și asta chiar și în luna noiembrie. Apoi, până se dădea stingerea, stăteam pe jos de-a lungul barăcii și mai fumam o țigară, deși nu mai era voie. Nu știu cum, dar eu n-am apucat să sting repede țigara la apariția „Mareșalului”, unul dintre milițieni. M-a prins și așa am făcut cunoștință cu „carcera”.

Ce erau carcerele? În spatele barăcii celei mari, erau un fel de cutii de păpuși din scândură, urcate pe câteva trepte. Și cu încă o țigancă, ce fusese prinsă odată cu mine, zdup! cu noi la carceră. Nu puteai sta decât drept în picioare și nu te puteai mișca. Amărâta de lângă mine a țipat tot timpul: „Mamă, mamă, de ce m-ai adus pe lume? Oh, oh, mamă mor, mă omor!” și am zărit-o printre scânduri că-și căuta cordonul. „Stai, nenorocito, ce faci? Potolește-te! O să treacă.” Căutam să-i prind mâna. Ea nimic. A urlat tot timpul, jăluindu-se chiar și soldatului de pază cocoțat în turnul lui, deși nu-l vedea. Așa am stat până la 12 noaptea când a venit milițianca să ne scoată. S-a uitat la mine la lumina felinarului. „Și tu, fă?” Și am fost dusă în dormitor. A fost prima și ultima mea carceră.

Nici pumni nu am încasat, căci mă feream întotdeauna, la numărătoarea de seară, când ne împingeau ca pe vite în țarc, cu câte un pumn zdravăn în spinare.

O singură comisie, așa-zisă de „triere”, a venit să le ia pe cele inapte de muncă, și dintre politice au luat-o numai pe Catherine Macovei, care avusese picioarele sfărmate sub tribuna ce

s-a prăvălit la 10 mai. De abia o târam pe „Golgota”. Nu vroia să plece, să nu se despartă de noi. „Amărâto, ai să-ți lași oasele pe aici dacă nu pleci!” Am luat-o de mână, i-am ridicat fustele și am dus-o în fața comisiei. Așa a scăpat. Plus că nici nu putea munci și trebuia să o târâm și să o ajutăm noi. Și ne era atât de dragă. Cody Tașcă avea picioarele mai grosuțe și, ca și noi, pline de bășici. Fetele de la birouri (legionare toate, care ne mai făceau câte un ceai, ne mai ajutau cum puteau, căci nu mergeau la muncă) i-au dat o sticlă cu cerneală să-și ungă picioarele și deveniseră într-adevăr groaznice. Când au văzut-o, ofițerii din comisie au sfeclit-o, au crezut că face cangrenă și au luat-o și pe ea. Numai ele două și câteva țigănci, condamnate de drept comun. Și așa ne-am despărțit de două prietene dragi. De altfel, în tot iadul acela nu au murit decât două femei: o țigancă ce suferise o operație și i s-a deschis pântecele pe câmp, și o englezoaică, o „politică” bănuită de spionaj, pe care eu nu am cunoscut-o. (Era măritată cu un român și de mult timp în țară. Se pare că era o femeie extrem de bine și drăguță. I s-a făcut rău și a murit pe câmp. Asta înainte de sosirea noastră.) Se zice că femeile sunt ca pisicile. Într-adevăr, au rezistat mult mai bine ca bărbații, care au murit ca muștele. „Bărbații noștri” fuseseră mutați odată cu noi la orezăria de la Spanțov. Și acolo au pierit mulți, printre care și Mircea Lipăneanu.

Gândul morții nu m-a părăsit niciodată. „În mine nu se naște nici un gând care să nu poarte pecetea morții”, scria Michelangelo prietenului său Vasari. Aici te prindea în fiecare clipă, dar de data asta apărea ca o adevărată eliberare. „Doamne, de s-ar termina, să scap!”

Și așa a venit toamna

Ploile, vântul, ceața, norii, jos noroiul până la genunchi. Uneori trăgeam de cizmă, și ea rămânea în glodul clisos lipicios. Primisem de acasă cizme de cauciuc, treninguri, cojoace, bonete, dar ce te poate feri când stai o zi întreagă afară în frig și ploaie. Într-o zi ne-a prins o ploaie cu găleata, la mare distanță de colonie. Ne-au băgat milițienii sub un copac, dar până ne-am întors în colonie eram ude până la piele, îmbibate de apă ca o cârpă de șters podelele. De pe cap ne șiruia apa până în cizme. Basmalele ne fugiseră, ne ploua și pe suflete. Ne-au pregătit fetele de la birouri câte un ceai. În dormitor, bineînțeles, nici urmă de căldură, doar respirația noastră. Și, totuși, nu a răcit nici una. Există oare un Dumnezeu al pușcăriașilor? Sau: nu-mi da Doamne cât pot îndura!

Ni se făcuse, în sfârșit, o așa zisă infirmerie, cu o infirmieră dintre deținute, o ordinară care nu era bună de nimic și nici nu avea nimic la dispoziție. Poate o aspirină. Dar noi primeam în pachete medicamentele absolut necesare.

O zi de scos sfeclă. Ploua, înotam în noroi, mai cădeam în fund în efortul de a trage sfecla, ca în povestea pentru copii.

Ne-am întors în colonie pline de noroi până-n gât, ca porcii, murate, jalnice. Comandantul - un nebun cu o căciulă rusească clăpăugă - ne aștepta în capul pivniței. Era o pivniță enormă de pe vremea brâncovenească, cu sumedenie de trepte alunecoase. Se pare că, printr-un tunel, ajungea până la București. Comandantul ne punea în brațe o grămadă de sfeclă murdară și udă, ne împingea pe scară să o ducem în pivniță. Hainele nu ni se mai uscau până a doua zi, și noroiul de pe cizme îl râcâiam cu câte un lemnișor, câte o bucățică de sticlă. Ni le mai spăla câte o țigancă pentru țigări. Când vremea era prea rea, rămâneam în colonie. Atunci, zilele cele lungi, cu gratiile la ferestre erau poate mai grele, dar le doream totuși. Așa că noaptea, când mergeam

la closet, o întrebam pe Valentina Popa[62] cum e vremea. Valentina, neprimind pachete, făcea corvoada de noapte la closet pentru țigări, căci era fumătoare pasionată. (Țigările erau acolo moneda de schimb, foarte valoroase.) „Sunt basarabeancă, sunt nepoata lui Pan Halippa[63]. Am o fetiță”, ne spunea cu accentul ei basarabean. Fusese ridicată noaptea și își lăsase fetița singură în casă. Dusă la Jilava și ținută în umezeală și frig, răcise și surzise. Era și tunsă la piele, căci acolo făcuse păduchi. O întrebam noaptea: „Valentino, plouă?” Ea ne răspundea în surzenia ei: „E două, e două.”

Ne împuținaserăm. Baraca se golise, nu mai putea fi folosită. Acolo erau paie, saltele, și, tot acolo, era carcera de iarnă. Rămăsesem numai noi, politicele, iar celelalte condamnate – în alte dormitoare din clădire. Jos, la parter, erau țigăncile. Bătăi și scandaluri. Erau fete tinere, și una dintre ele splendidă. Năvăleau milițienii, noaptea, peste ele, când se îmbătau. Geamuri sparte, lupte. În orice caz, și ele erau moarte după ei. Îi priveau ceasuri întregi fascinate, cu capul sprijinit în mână. Temperament!

Apoi, a sosit și iarna. Zăpadă, frig. În dormitor eu luasem locul de lângă fereastră, dormeam cu picioarele pe sârmă și puteam lăsa fereastra deschisă, căci altfel ne sufocam. Și așa se potoleau certurile pe curent. Eram patru în două paturi. Eu, lângă fereastră, Cella Neamțu[64], Amelia Bică[65] și doamna George Brătianu[66]. Amelica era soția unui securist care o

---

[62] **Valentina Popa**, n. 21 mai 1913, Sineşti-Bălţi (Basarabia). Arestată la 28 aprilie 1952, condamnată administrativ la 24 luni pentru „ură contra sovieticilor”. Eliberată la 15 iunie 1954. Detenţia la Popeşti-Leordeni, Ghencea, Pipera, Dumbrăveni. (ACIMS-RPC nr. inv. 57506; C. Ioniţoiu, *Dicţionar P-Q*)

[63] **Pantelimon Halippa,** n. 15 ian. 1883, Cubolta (Basarabia). Fruntaş P.N.Ţ., fost ministru de stat, reprezentând Basarabia, apoi ministru al Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor. Arestat prima oară în vara anului 1947, în legătură cu ancheta conducătorilor P.N.Ţ. Eliberat la 18 august 1947, a fost interogat în continuare, în stare de libertate. Arestat din nou la 5/6 mai 1950, a fost internat la Sighet pe timp de 24 luni, încadrat ulterior în Decizia M.A.I. nr. 334/1951. Predat autorităţilor sovietice, a fost condamnat, de Tribunalul Suprem al U.R.S.S., în iunie 1952, la 25 ani muncă silnică, pentru „spionaj împotriva Uniunii Sovietice”. Revenit din U.R.S.S., a fost ţinut în continuare în detenţie, până la 12 aprilie 1957. (ACIMS-RPC 32074; ACIMS)

[64] **Cella Neamţu,** n. 8 iunie 1905, Craiova, soţia preşedintelui P.N.L. Dolj, Constantin Neamţu. Arestată în ianuarie 1952, fiind acuzată de „crimă de înaltă trădare”. Eliberată la 21 septembrie 1955. (ACIMS-RPC nr. inv. 48872)

[65] **Amalia Bică**, n. 23 aprilie 1921, Râmnicu Vâlcea. Arestată la 10 martie 1951, condamnată administrativ la 24 luni, în 1953 pedeapsa fiindu-i majorată cu 12 luni. Eliberată la 20 martie 1954. Detenţia la Popeşti-Leordeni, Ghencea, Văcăreşti. (ACIMS-RPC nr. inv. 7522)

[66] **Gheorghe Brătianu,** n. 28 ianuarie 1898, Ruginoasa (Iaşi). Istoric, academician, director al Institutului de Istorie Universală „Nicolae Iorga”, fruntaş P.N.L. Arestat la 5/6 mai 1950, după un arest la domiciliu de patru ani, a fost internat la Sighet. Cu toate că murise, în luna aprilie 1953, în penitenciarul Sighet, pedeapsa administrativă i-a fost majorată cu încă 60 luni. (ACIMS-RSC Pen. Sighet; ACIMS-RPC nr. inv. 10263; Maria G. Brătianu, *Gheorghe I. Brătianu – enigma morţii sale*, Fundaţia Academia Civică, 2003)

ajutase pe doamna Brătianu să fugă, fără alt rezultat decât că erau acum împreună la zdup. Câte necazuri pentru sărmana Tante Hélène! Numai oasele și pielea mai rămăseseră din ea, și mai făcuse și o pareză. Îmi amintesc cât m-a impresionat când am văzut-o sus pe un dig, trăgându-și piciorul și cu milițianul după ea. Se lupta pentru o bucățică mai mare de marmeladă, se lua la întrecere cu milițienii la dat cu lopata. Acum era bolnavă, o îngrijeam. Era geloasă pe mine că discutam noaptea cu Cella, se certa, ne critica apoi. Într-o zi de iarnă, la diguri, nu știu ce conflict a avut cu un milițian și a fost trimisă la carceră în baraca cea imensă și rece. După câteva ore intră la noi milițianul cu pricina și ne roagă să venim să o luăm pe doamna Brătianu, cele care îi suntem mai prietene, căci s-a dezbrăcat și vrea să moară acolo. S-a dus Cella și a adus-o. I-au făcut fetele la birou un ceai, am fricționat-o și am culcat-o.

Tortură fizică, tortură psihică și morală.

Pregătiri de Siberia

Era iarnă. Ger, zăpadă, mizerie cumplită. Ni s-au dat la magazie haine penale de iarnă. Fustă și jachetă în dungi. Aspre, țepene, necălduroase. Mi s-a dat un număr prea mare și m-am dus la magazie să le schimb. Purtam o glugă ce se lega la spate prin două benzi. Nebunul nostru de comandant clăpăug m-a înhățat de baierele glugii și a început să mă zgâlție: „Tu, ce cauți aici?” „Am venit să-mi schimb hainele. Sunt prea mari.” Le-am schimbat totuși, și-am avut buna inspirație să păstrez haina de blană roasă, pe care o îmbrăcam pe sub costumul penal și legată strâns la mijloc cu o sfoară găsită, ca să mă apere de frig. Dar ce te poate apăra la -10° -15°, când stai 9-10 ore afară, în ger și vânt, plus cei 7 km de drum? Nimic. Degeaba trening, pulovere de lână, cizme de cauciuc cu ciorapi de lână, ziare, hârtie, dacă găseam. Nu era Siberia cu -40°, dar nici departe nu eram. Frigul pătrundea până în măduva oaselor.

Ne duseseră la magazie să depunem ce aveam în plus, să luăm strictul necesar. În ajun, discuții. Ce păstrăm, ce lăsăm. A doua zi, pe măsură ce una dintre noi se întorcea de la magazie, arăta ce și-a oprit. „Credeți că e bine?” Aprobări, dezaprobări. Am râs cu hohote la apariția Aneticăi Lugoșianu. Primise tot felul de haine, palton, balonseide. Și cu ce a apărut? Cu o căptușeală de la palton din oaie, cu piele pe afară și din care îi ieșea la spate o codiță de oaie, părea chiar că sare în sus. Ea, încântată, ne arăta ce isteață a fost și se învârtea cu oaia pe ea. „Nenorocito, ce ai făcut? Asta se va uda la ploaie și zăpadă.” Se uita la noi cu ochii mari, apoi la toaleta ei, noi râdeam în hohote, iar ea a început să plângă în hohote.

Plecarea din colonie era o tortură. Trebuia să coborâm „Golgota”, care era acum înghețată, lunecoasă. Țigăncile o coborau pe fund. Uneori făceam și noi la fel, căci era aproape în unghi drept. Pe mine mă târa la braț Cella, care avea bocanci cu cuie. Ningea, pământul era înghețat bocnă. Noi lucram la diguri. Așa lucrasem și vara, aproape tot timpul. Dar de unde atunci ne frigea soarele, praful de pe diguri se lipea de noi și când ne turnam apă în cap, ea șiruia pe noi

și deveneam un fel de zebre, în așa hal de murdare eram că ne uitam una la alta și nu ne mai recunoșteam. Acum înghețam îndată ce ne opream din muncă. Întâi dădeam zăpada la o parte și apoi ridicam digul. Milițienii își făceau un foc mare și stăteau în jurul lui. Din când în când ne duceam și noi să ne încălzim la foc, dar te perpeleai pe-o parte, înghețai pe alta – și reluai munca. Când erai lac de apă și îți desfăceai hainele, când erai sloi de gheață.

Îmi amintesc de un control al zăpănogului nostru de șef. Țipa să dăm mai repede, mai energic. „Dar căciulata asta tâmpită, așa șăgalnic dă întotdeauna?” Asta era Carmen Verona. Înaltă și grațioasă, arunca lent și elegant fiecare lopată.

La întoarcere picioarele înghețau și se desghețau singure de câte 7-8 ori pe rând. Și adormeam mergând. Ca soldații la război.

Erau uneori și zile însorite. Priveliștea era într-adevăr magnifică. Dar o mai puteam gusta? Copacii erau îmbrăcați într-o pojghiță de gheață, păreau de cristal și străluceau în razele soarelui. Dar, deodată, un țipăt. Câte o „rapandulă”, care avea costumul penal pus peste cămașă, se făcea vânătă, dădea ochii peste cap și cădea jos ca un buștean, înghețată. O ridicau și o duceau în colonie. Plângeam de mila lor.

Într-o zi Jeana Necșești mă invită să „fac o targă” cu ea. Așa ne invitam, căci căram câte două o targă cu pământ, pe care o duceam la dig. „Dorina – îmi spune ea visătoare – te gândești tu că acum pe Coasta de Azur mimozele sunt în floare?” „Las targa jos dacă îmi mai pomenești de așa ceva!” Nu mai vedeam nimic, nici chiar frumusețea din jur, nimic decât jalea, suferința din jurul nostru și din noi.

Zilele când rămâneam în colonie erau mai lungi, mai grele, mai sufocante. Mai cârpeam, povesteam, discutam, dar ce greu curgea nisipul orelor. Ne priveam, cu privirea aceea grea de suferință, una pe alta, dintr-un prici în altul și dădeam din cap și oftam din adâncul inimii.

Cella se ținea de capul meu să mănânc. „O lingură pentru Tudor, o lingură pentru Voichița”, mă silea căci nu mâncam aproape nimic și slăbisem cumplit. Nu mâncam decât pâinea

și puținul ce-l aveam din pachet. Și plângeam, continuam să plâng. Îmi împătuream prosopul și porneam. Fetele mă imitau râzând, și așa, încet-încet, am început să mă dezbăr.

Și așa a sosit și Crăciunul. Fetele pregătiseră mici daruri pentru fiecare dintre noi din cârpulițele păstrate, din bucățile de lână. Amelica Bică era maiastră, știa să facă ceva din nimic. Am fabricat și un tort. S-a păstrat pâine din porția fiecăreia, stropită cu cafeaua de dimineață, cu puținul zahăr ce aveam și marmelada din rație. Ne-am spălat, ne-am pieptănat. În sfârșit, s-a sunat stingerea. Eram singure. A început petrecerea.

La mulți ani cu sănătate!
Să vă dea Domnul tot ce doriți
Zile senine și libertate!
La mulți ani, să trăiți!

Am cântat colinde și cântecele care se cântau în pușcărie, mai ales cele pe versurile lui Radu Gyr.

De ce le-am uitat? Cât erau de frumoase!

Fiecare s-a produs cu ce a putut până noaptea târziu.

Altă lume, altă viață!

Totdeauna trebuie să fie ceva care să doară; dar aici durerea și disperarea din suflet erau cu noi în fiecare clipă, nu ne părăseau niciodată. Eram pe câmp când ne-au șoptit inginerii că a fost ales „Generalul” Eisenhower. 1952. Fuseseră alegerile în America. Ce discuții, ce speranțe! Dar vai! Ce speranțe deșarte! Eu, cel puțin, și multe dintre noi, afară de cele iremediabil optimiste, nu mai speram nimic. Din păcate, pesimiștii au întotdeauna dreptate. În sfârșit, inginerii ne-au șoptit să stăm în lopeți să nu mai facem „norma”. Până atunci o realizasem regulat. Noi, „cocoanele”, am muncit mai bine chiar decât țărăncile, care, mai abile, știau să se apere instinctiv mult mai bine. Tot ei ne-au spus, când treceau în apropierea noastră, că vor să facă un referat în care să arate că noi, femeile, nu avem randament și să fim înlocuite cu bărbați. Se apropia sfârșitul lunii februarie, și prin colonie circulau zvonuri că vom pleca.

Când rămâneam în colonie, făceam corvezi grele. Cele mai cumplite zile erau când ne scoteau să aducem apă. Nu mai știu de unde, dar era departe. Treceam printr-o pădure, pe poteci pline de zăpadă și alunecoase, purtând pe umeri, două câte două, o prăjină grea pe care aveam două marmite. Dusul era cum era, dar întorsul cu ele pline era cumplit. Ne târam încet, încet, două câte două, purtând marmitele ca oltenii cobilițele. Ne întorceam lac de apă și cu picioarele tremurânde. Și iar auzeam: „Opt femei la corvoadă. Repede!”

Din nou la Ghencea

Și, într-o bună zi, zarvă în colonie, porțile deschise și suntem chemate la magazie să ne luăm lucrurile. Era plecarea. Ne-am luat lădițele și, val-vârtej, încolonarea! Și, pe jos, cu lăzile în mână, cu ligheanele, căci aici ni se dăduse voie să primim lighene, cu *rucksacii* în spinare, pornim. Prin aceeași pădure, apoi pe o vale – pe unde era oare? – înzăpezită, cu pojghiță de gheață, pe care alunecam, ne cădeau geamantanele, ne dădeam drumul pe fund după ele să le prindem. Și așa am mers până am ajuns la șosea, unde ne așteptau camioane. Cât a durat, nu-mi amintesc. De altfel, ceasuri nu aveam la noi, dar știu că această plecare a fost un coșmar. În picioare, înghesuite ca sardelele, am pornit. Încotro? Vom afla îndată. Eram din nou la Ghencea, în lagărul pe care îl părăsisem în vară. Am coborât din camioane, murdare, încotoșmănite care de care mai bizar, cu bagajele respective. Aici erau multe din lotul nostru, dar și multe venite după plecarea noastră – „lotul turc" în întregime, așa-zisele „politiciene" și altele care iernaseră acolo – aproape toate moarte de foame, dar, oricum, curate, îngrijite. Au rămas încremenite când ne-au văzut în ce hal eram și cum arătam. Sanda Tătărescu[67] era cea mai mirată. I-am spus: „Lasă, o să vezi tu cum o să arăți după o campanie de muncă!" Băgate într-o baracă mare, nu ne-am mai mișcat din paturi (aceleași priciuri cu saltele de paie, aceeași tinetă). Noi am primit pachetul pe luna respectivă, căci veneam de la muncă grea și avusesem grijă să scriem acasă în ultima carte poștală că dacă nu vom mai fi în colonie, să încerce să trimită pachetul la Jilava sau la Ghencea, căci bănuiam că era posibil să trecem iar pe la „triere". Of! Nesiguranța asta și plutirea în necunoscut!

Sărmana Catherine Macovei! Am regăsit-o. Rămăsese aici toată iarna, fără nici un pachet, doar arpacașul și felia de pâine, și plângea ca un copil, de foame. Crampele acelea dureroase, pe care eu nu le-am cunoscut, dar se pare că sunt cumplite. Cum am primit pachetul, am trecut

[67] **Sanda Tătărescu-Negroponte**, n. 15 august 1919, Târgu Jiu, fiica lui Gheorghe Tătărescu. Arestată la 16 august 1952, condamnată administrativ la 60 luni. Eliberată la 19 noiembrie 1953. Detenția la Ghencea, Pipera, Târgșor. (ACIMS-RPC nr. inv. 49173; AIOCIMS interviu nr. 314)

întâi prin baraca ei și i-am dat, în primul rând, un ou - primisem câteva fierte, tari. Am rămas încremenită. A băgat tot oul întreg în gură și l-a mâncat cu coajă cu tot. Am împărțit puținul ce primisem cu celelalte.

Am găsit-o și pe Clody Vasilescu[68]. Soțul ei, Niki Vasilescu Colorado[69] lucrase ca inginer la Canal. Arestat, a fost condamnat la moarte și executat odată cu ceilalți condamnați pentru eșecul acestui nefericit Canal de tristă memorie, unde și-au găsit moartea mii de nevinovați. Fusese ridicată și adusă la Ghencea în plină iarnă. Fusese ținută întâi la Constanța. Și așa a sosit, în rochie de stambă, cu picioarele goale în sandale și cu cătușe la mâini - vânătă, înghețată. O cunoșteam de afară, și am îmbrăcat-o cu ce aveam: *tailleur*-ul cu care plecasem de acasă, un tricou de lână, nu mai știu ce, și ea nu a uitat asta niciodată. Avea și ea doi copii, un băiat și o fată, cam de vârsta alor mei, și nu știa nimic de ei.

Acolo am rămas restul lunii februarie și ceva din martie. Apoi, am fost duse, din nou, una câte una, în fața unei comisii, instalată la o masă lungă, în fața căreia defilam și ne întrebau dacă vrem să mai mergem în colonie de muncă. Eu am spus că nu cred că voi mai putea rezista la încă o campanie de muncă. Fetele noastre îmi făceau semne disperate să nu refuz, căci așa m-aș fi despărțit de ele. Mi s-a răspuns că acum va fi altfel, căci la Popești-Leordeni a fost într-adevăr foarte greu, dar că nu va mai fi așa etc. etc. Am acceptat spre norocul meu, căci celelalte au fost duse la Târgșor și nu a fost deloc mai ușor. Închise, au făcut acolo butoniere, cămăși, mai știu eu ce, la normă, în ateliere.

---

[68] **Maria Clotilda Vasilescu**, n. 4 ianuarie 1919, București. Arestată la 10 august 1952, condamnată administrativ la 60 luni. Eliberată la 5 ianuarie 1955. (ACIMS-RPC nr. inv. 74398; ACIMS dos. nr. 498)

[69] **Nicolae Vasilescu Colorado**, n. 27 februarie 1910, Câmpulung Muscel. Inginer cu studii în SUA (Colorado School of Mines), condamnat la moarte în procesele Canalului pentru „crima de sabotare a propășirii economiei naționale” și pentru „crimă de amenințarea păcii popoarelor”. Executat la 13 octombrie 1952 la Constanța. (ACIMS-RPC nr. inv. 74398; ACIMS dos. nr. 498; Doina Jela, *Cazul Nichita Dumitru. Încercare de reconstituire a unui proces comunist – 29 august-1 septembrie 1952*, ed. Humanitas, București, 1995)

Pipera

În primele zile de primăvară, iarăși „pritocirea”, iarăși ore întregi în picioare cu bagajul lângă noi. În sfârșit, iarăși camioanele, „Mișcă! Mișcă!” și îmbarcarea. Încotro? Sculate în zori și pornite de-abia după masă, am sosit către seară la Ferma Pipera, moarte de oboseală, cu mâncarea rece ce ni se dăduse la Ghencea: o bucată de pâine, marmelada și atât. Acolo nu se aștepta nimeni să sosim. Erau comandantul, milițienii, dar nici paturi, nici mâncare, nimic. Nu fuseseră anunțați că sosim. Eram cam 100 de femei. Bineînțeles, percheziția de rigoare. Atunci mi-am spart oglinjoara, pe care o păstram la talpa piciorului între două perechi de ciorapi groși, cu indispensabilul ac de cusut. Ne-am culcat pe scânduri, goale, fără paie, fără nimic. Am căzut moarte de oboseală, dar rar mi s-a întâmplat să dorm buștean ca în acea primă noapte la Pipera. În zori am fost sculate și duse să ne umplem saltelele cu paie (simpli saci), apoi să curățăm baraca, să ne luăm paturile în primire. Erau așezate pe un singur rând la perete, fără al doilea rând deasupra. Aveam și despărțitură cu dușuri. Baraca era largă și o făcusem locuibilă. În altă baracă erau Sanda Tătărescu, Simona Duca[70]. Erau aici foarte multe fete și femei frumoase. Noi, grupul „ministreselor”, nu ne despărțisem.

A doua zi am și pornit la lucru. Pregăteam terenul pentru răsaduri. Fete și băieți. Nu știți ce înseamnă asta. Parcele, unele închise, altele deschise spre vadurile de scurgere. Pământul era extrem de tare; munca era grea. Dar la ora 6 se fluiera încetarea lucrului. Mâncarea era curată și comestibilă – la bucătărie fusese numită Mariana Negură[71], o mare gospodină și femeie foarte energică. Ne făcea o cafea gustoasă în cantități mici cu ce avea. Mâncare de cartofi, minune!, iarăși în cantitate mică, dar gustoasă. Aveam câte un sfert de pâine la fiecare masă și cele 300

[70] **Simona Duca**, n. 1 ianuarie 1921, Franța. Arestată la 11 iulie 1953, condamnată administrativ la 24 luni pentru „legături cu diplomați turci”. Detenția la Pipera, Văcărești. Eliberată în mai 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 23601; C. Ionițoiu, *Dicționar D-E*)

[71] **Mariana Negură**, n. 14 martie 1907, Bârlad. Arestată la 16 august 1952, condamnată administrativ la 60 luni. Eliberată la 5 iunie 1954. Detenția la Ghencea, Pipera, Târgșor. (ACIMS-RPC nr. inv. 49338; AIOCIMS interviu nr. 228)

de țigări respective cu care ne ajutam mult. Mariana Negură era soția unui notoriu liberal din Moldova, fost subsecretar de stat sau ministru, nu știu bine. Dar, după două săptămâni a fost scoasă. A prins milițienii furând din tainul nostru și toate șmecheriile de la bucătărie. I-a denunțat. Plus că țigăncile se plângeau că mâncarea este cantitativ prea mică. Nu apreciau calitatea, și Mariana a fost pusă la carceră, și adio mâncare bună! Dar ferma era bogată, așa că tot am mâncat mai bine, și mai ales vara, când a început recoltarea mazărei, spanacului.

Comandantul, un tip înalt destul de prezentabil, ne iubea și ne îngrijea în felul lui. Ne aștepta seara, la întoarcere, în poartă și ne spunea: „Aveți apă caldă.” Și, într-adevăr, ne spălam în voie. Aveam și infirmerie. Ne și spiona. Îl vedeai apărând când și de unde nu te așteptai. Uneori cocoțat într-un copac să audă ce vorbim. Atâtea fete frumoase îl înnebuniseră. Duminica nu se lucra. Dimineața ne făceam curat în baracă. Țuca, parcă o văd, dădea muștele afară cântând, și ne agățam păturile la ferestre să ne putem odihni după ora 3, căci până atunci nu aveam voie să ne mișcăm din cabane sau să ne odihnim. Apoi, doar ieșeam afară. Se vedea Bucureștiul cu scânteierea luminilor lui. Dar noi tot înconjurate de sârmă ghimpată. Dorul și jalea erau mai mari. În oraș era Festivalul Tineretului, și veselia și agitația erau mari. Eram atât de aproape de ai noștri, și totuși așa de departe.

Munca era grea. Pregătisem terenul pentru plantat roșii, și acum le plantam. Unele făceau găurile, altele treceau și puneau răsadurile, și apoi veneau cu gălețile pline cu apă să le stropim. Nu era ușor. Gălețile grele le aduceam de departe, le mai răsturnam pe noi, căci mergeam pe terenul săpat. Dar la ora 12 fix sosea mâncarea și cred că aveam o pauză de o jumătate de oră sau chiar de o oră. Și la ora 6, încetarea lucrului. Mergeam pe șosea și ne vedea multă lume. Unii chiar ne recunoșteau. Se pripășise în colonie o corcitură de cățel, care nu ne părăsea nici o clipă de îndată ce ieșeam pe poartă. Îi spuneam „Catastrofă”. Orice făceau milițienii, nu-l puteau îndepărta. Și ne păzea - de cine? - de trecătorii de pe șosea, nu de milițieni. Lătra cu furie ori de câte ori cineva se apropia de noi. Stătea în mijlocul nostru în timpul pauzei de prânz, cu

limba scoasă de un cot, ca și noi când erau călduri mari. Până la urmă l-au ucis, sărmanul, milițienii, și cu câtă sălbăticiune!

A sosit și primul vorbitor, după ce am fost aduse la Pipera. Mi-au venit copiii cu mama. Erau drăguți, îngrijiți. Băiatul mi-a spus că merge tot la *Sf. Sava* la școală, că avea același diriginte. Nu era adevărat. Fusese dat afară și era deja muncitor. Urma școala la „Seral” (asta am aflat mai târziu). Câte îndurase! Fetița mi-a mărturisit că nu mai merge la școală - era în clasa a V-a - dar că are niște colegi cu care își face regulat lecțiile. Și ea fusese dată afară, deși învățământul primar era obligatoriu. Prin câte trecuse sărmana mama umblând cu cererile de la o școală la alta, fiind respinsă peste tot, fără motivare. Vorbitorul, zi așteptată o lună întreagă, căci nu trăiam decât în așteptarea lui, și, apoi, ce tristețe, ce cădere în disperare.

Șeful fermei era ing. Mișu Pleșioanu, căsătorit cu o cumnată a mea, ce divorțase de Eugen Potârcă și se recăsătorise cu el. Amor mare! Poate dorința de a-și apăra copiii. Ne cunoșteam bine. Când ne-a zărit, a rămas încremenit. Ne-a ajutat cât a putut. Ne mai strecura câte un medicament, câte o veste, câte un bilețel. Își risca situația, dar o făcea. Era prieten bun cu fostul soț al Lucichii Samsonovici, Marinel Vlădescu Olt. Ei îi aducea medicamente, căci slăbise și tușea toată noaptea. Eram foarte îngrijorate. Maică-sa, mai ales, care se trezea noaptea să asculte: „Iar tușește Lucica!”.

Programul era altul. Ne trezea pe întuneric fluierul milițienilor. „Deșteptarea!” Apoi comandantul coloniei intra în baracă să vadă dacă întindeam bine cearceaful și făceam patul perfect, ca la armată. Venea beat. „Fetelor, să vă învăț eu care e șmecheria în pușcărie. Auziți fluierul. *Drepți!*, apoi faceți patul, stați lângă el și așteptați iar fluierul - *La masă!*” etc. Ne înnebunea, pur și simplu, cu fluierul lui. Nu se lumina bine de ziuă, că ieșeam afară în coloană și începea „înviorarea”, gimnastica! Apoi, iarăși fluierul, și așa mergea toată ziua.

Porneam cu „Catastrofă” înainte. Pe rând, cine era de serviciu purta în spinare o cruce de lemn pe care era scris cu litere de-o șchioapă „Trecerea interzisă! Împușcat fără somat!”. Înfigeam crucile în pământ și le purtam mai departe pe măsură ce înainta lucrul. Le numeam

„Somațuri”. Olga Caba[72], profesoară și scriitoare, foarte originală și deșteaptă, făcuse și versuri. Îmi amintesc vag câte ceva: „De îți vine să te c.../ Să nu treci peste *Somaț*/ Căci de ești fiică de regi sau împărați/ Ai s-o pați!” Sau: „Aici se odihnește Olga Caba/ Fostă odinioară regina din Saba.”

Aveam și o infirmerie cu o doctoriță. Dar ce ne putea face? Am stat și eu o zi la infirmerie. Mă durea cumplit urechea, îmi vâjâia și nu mai auzeam cu ea deloc, de la răceala de la Popești-Leordeni. Îmi amintesc că o legionară mititică și foarte credincioasă ne spunea rugăciuni, pe drum. Cu mine trebuia să se mute la urechea cea bună, căci altfel nu auzeam nimic. Doctorița mi-a turnat puțin untdelemn cald în ureche și mi-a pus o cărămidă caldă. Inutilă treabă! Urechea mea nu vroia să audă. Eram convinsă că am surzit.

Într-o zi, pe câmp, muncă și căldură. Deodată apar câțiva milițieni și strigă o listă foarte bizară. Ce vor cu noi? Ne dau prelungiri? Cu inima mică, mică de tot, sosim în colonie. Pe pragul infirmeriei, comandantul, doctorița și un alt bărbat civil. Ce era? Sosise un dentist să ne scoată măselele. Sufeream mult de dureri de dinți. Eu mă trânteam pe câmp și plângeam. Ne puneam bucățele de usturoi, medicament bun la orice. (Aveam un usturoi excelent, mare, pe care ni-l vindeau pe țigări țigăncile, ce plantau usturoi. Îl mâncam și ne frecam părul, în sfârșit, era bun la orice. Mirosea și pielea de pe noi a usturoi.)

S-a instalat un scaun de lemn. Ne-am așezat la rând, pe pământ, ne-au făcut câte o injecție și așteptam așezate pe piatra pragului. Apoi, gura deschisă și - haț! - vinovatul afară. Aveam o carie mare într-un canin. Doctorul mi-a spus că n-are ce-mi face, nu îl poate plomba și trebuie să-l scoată. Cât am suferit de pe urma pierderii acestui canin! Comandantul stătea lângă noi și ni se uita în gură. Asta a fost! Ce râs după!

Munca era grea, dar condițiile mai bune. Sanda Tătărescu, care fusese atât de mirată de aspectul nostru nenorocit la sosirea în Ghencea, zăcea acum prin șanțuri, leșinată, frântă de

[72] **Olga Caba**, n. 23 mai 1913, Cehoslovacia. Arestată la 16 august 1952, condamnată administrativ la 36 luni. Detenţia la Pipera, Văcăreşti, Mislea. Eliberată la 4 martie 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 12127)

muncă, cu frumosul ei sarafan, primit de acasă. Pliveam pogoane întregi de sfeclă, cu grija de a nu o secera. Și eu dădeam cu sapa stând într-un picior, căci mă strângea grav o sciatică la un picior, cu toate medicamentele primite. Și când ne suflam nasul, milițienii țipau la noi că vrem să chiulim și „Mișcă, mișcă! Dă-i zor!” Prășeam ceapa. O ceapă curioasă, pe mai multe etaje, și cum o loveai făcea „pac!” și se culca. Ce grijă! Căci ce scandal dacă observau că ai culcat ceapa! Începuse prășitul la roșii – pământul era tare de sărea sapa în sus. Seara, când ne întorceam acasă (!!!), întâi ne spălam, apoi începea fluierul să mergem la magazie, ori la infirmerie, să ne luăm ce aveam nevoie și... corvezile! Măturat curtea, cărat. Când a început recoltatul spanacului, trebuia să-l spălăm seara aproape pe întuneric cu apa ce o aveam pentru masa de a doua zi. Apoi, iar fluierul și masa de seară: o supă destul de bună de zarzavat, și mâncarea de spanac sau de mazăre, completând cu ce aveam din pachet. Începusem să mă refac, căci până atunci aveam niște amețeli de vedeam când cerul, când pământul, mă clătinam cu sapa în mână.

A început recoltatul. Nu e ușor să recoltezi mazărea. Stai aplecată o zi întreagă, căci mazărea este în tufe întinse pe pământ. Uneori, când nu mai puteam, ne așezam jos și culegeam toate tufele din jur, apoi ne ridicam și mergeam mai departe, și așa până seara, pogoane întregi. În colonie, iarăși fluierul, iarăși corvezile. Într-o zi ne-au poruncit să săpăm o groapă mare, pătrată, de mai mult de jumătate metru adâncime și bine netezită. Poate chiar de un metru. A durat operația mai multe seri la rând. Ne întrebam: oare ce vor să facă cu ea? Probabil ne vor așeza în rând, ne vor împușca pe la spate, ne vor trânti înăuntru, ne vor acoperi cu pământ, și gata! Când operația s-a terminat, ne-au spus foarte drăgălaș: „Uite, fetelor, e pentru voi. Să stați așezate pe margine și să fumați seara înainte de închidere.” Imprevizibile erau gândurile lor!

A început apoi recoltatul de roșii. Erau opera noastră! Noi le plantasem, noi le udasem, noi le pusesem araci, noi le copilisem (o operație delicată de îndepărtare a ramurilor inutile) – o învățasem și pe asta. Intram în zori printre rânduri cu câte o lădiță în brațe. Recoltam pentru „Fructexport”, adică numai verzi și cu un punct de coacere. Trebuia să le alegi cu grijă mare, căci dacă nu aveau punctul de coacere, nu erau bune de nimic. Nu era ușor să te întorci cu lădița

plină și să o răstorni în lăzile mari. Purtam lăzile în cap, ni se părea mai ușor printre brazde cu hârtoape. Făceam kilometri întregi. Seara trebuia să ridicăm pe cântar și să cântărim lăzile cele mari și grele, așezate unele peste altele. Cântăream câte 700-900 de kg de roșii. Ni se îngroșau vinele de la picioare, care ne tremurau de efort, de abia ne mai puteam întoarce în colonie. Lădițele mici pentru „Fructexport” rămâneau așa. Încet, încet, s-au copt roșiile. Și erau o frumusețe! Atunci a început și bucuria noastră. Purtam fiecare la brâu o punguță cu sare. Și tot ce era mai frumos, mai copt, mai roșu, era pentru „*Furt* export”. Nu ne opreau să mâncăm. Ne păstram câteva pentru pauza mesei de prânz și ne făceam salată, bineînțeles fără untdelemn, dar dacă mai aveam câte o ceapă sau usturoi (ceream de acasă) era un adevărat regal. În orice caz, aveam sare, aveam crudități, nu ca sărmanele ce rămăseseră în ateliere sau în pușcărie.

Eram într-o zi, spre înserate, la prășit de roșii. Roșiile foarte înalte, de-abia ne zăream printre ele, pământul tare-bocnă, ne săreau sapele din mână. Eram foarte obosite și așteptam cu nerăbdare să sune încetarea. „Somațurile” se instalau mereu mai departe. Milițienii ne păzeau într-un fel de eșafodaje de lemn, înalte, să ne poată urmări. Deodată, împușcături. Fiecare am avut impresia că ne-a trecut glonțul pe lângă ureche. Fluierături. Milițienii au sărit ca nebunii din înălțimea lor. Încetarea lucrului! Nu știu cât a trecut și am fost înconjurate de securiști cu arma la umăr. Consternare! Ce se întâmplase? Zarvă, rumoare. Eram îngrozite! Ce se întâmplase? Am aflat repede. O oarecare doamnă Covrig[73], soție de colonel din Ardeal, luată într-un lot de „politiciene” (sic!), apucând-o – pardon – nevoia (căci toate fetele aveau diaree din cauza roșiilor, afară de noi, cele constipate cărora ne mergea bine), trecuse, fără să-și dea seama, dincolo de „Somațuri”, care ajunseseră la capătul lanului de roșii într-o mică vâlcea. Ei bine, au crezut că doamna Covrig a vrut să evadeze. Dacă ați fi văzut privirea ei aiurită și nevinovată! După atâta emoție, am fi izbucnit în râs dacă ne-ar fi dat mâna. Repede, în colonie! Acolo sosiseră, deja, câțiva ofițeri de Securitate, care ne așteptau. Imediat am format careul, și un elegant frumos,

[73] Probabil **Minerva Covrig**, n. 27 decembrie 1902, Viișoara (Cluj). Arestată la 16 august 1952, condamnată administrativ la 24 luni. Detenția la Ghencea, Pipera, Dumbrăveni. Eliberată la 15 iunie 1954. (ACIMS-RPC nr. inv. 18486)

brunet, ofițeraș, cu mănușile în mână, și-a început „speech-ul”. În față stătea împricinata, uitându-se împrejur cu privirea rătăcită. „Ce credeți voi că virgulă (*spus virgulă*) caporalul nu vă vede? Chiar dacă voi vedeți că *virgulă* caporalul nu se uită la voi, el vă vede... și aveți acasă părinți, soți, copiii. Știți voi ce s-ar întâmpla? Etc. etc.” A continuat așa o oră. Doamnei Covrig i s-a tăiat vorbitorul și a făcut o săptămână de carceră. „Vroise să evadeze!” Unde ești tu, Caragiale!

În altă seară. Se întunecase deja. Luminile Bucureștiului scânteiau în vale. Iarăși „careu”. De data asta, vorbitorul era vajnicul nostru comandant. „Știți voi ce s-a întâmplat? Ieși arătare afară” Și a apărut „arătarea”. O pricăjită și amărâtă de țigăncușă! „O vedeți? Și-a făcut nevoile în marmită, în bunul poporului. Vorbește arătare, că d-aia ți-a dat Statul gură!” Dar arătarea tăcea. Ne mușcam limba până la sânge să nu izbucnim în râs.

Mergeam și la săpat viile. În loc să treacă tractoare printre rânduri, treceam noi cu sapele. Operația cea mai frumoasă ce o făcusem la vii era, în primăvară, dezgropatul. Nu era ușor, căci săreau corzile de vie și te pocneau peste față și mâini. Dar via plângea, luceau bobițele de sevă, și cum aflasem că acele lacrimi sunt bune pentru ochi, ne spălam pe față, pe ochi cu ele. Munca la vie îmi plăcea.

Într-o zi lucram la o altă vie mică, unde mai fusesem. Pe cine găsesc acolo? Pe Ion, un om ce lucrase la noi la moșie împreună cu soția lui. M-a văzut, m-a recunoscut. A reușit să se apropie pe furiș de mine și să mă întrebe ce fac, dacă vreau să transmit ceva acasă. „Da. Du-te la mama și spune-i că m-ai văzut și întreabă ce fac copiii. Și dacă mai vii pe aici, să-i vezi și să-mi aduci vești!”

Duminica următoare. Era cald. Fusesem închise în baracă pentru odihna de după masă. Păturile erau puse la ferestre, muștele date afară. Liniște. Deodată, numele meu strigat cu voce tare în curte: „Doamna Potârcă, la birou!” (Acolo eram „doamne”, nu „tovarășe”, nu meritam.) Sar în sus, mă îmbrac, inima bate. Fetele, îngrijorate, mă înconjoară. Ies afară și sunt condusă de milițian la birou – o cămăruță. Intru. Comandantul mă aștepta. Foarte aspru, îmi poruncește să

stau jos. Era un scaun în fața biroului lui. Dar, în același moment, sosește un camion de „rapandule”, și comandantul iese afară. Un milițian mă păzește la ușă. Aștept destul de mult. Inima dansa obișnuitul ei dans de spaimă. Îmi arunc ochii pe birou și văd o declarație semnată „Ion” și pot să citesc câteva cuvinte. Înțeleg și mă liniștesc, oarecum. Marea mea teamă era să nu fie vorba de inginerul Pleșoianu. Atunci ar fi fost foarte grav și pentru el, și pentru noi. Comandantul se întoarce. Era într-adevăr vorba despre Ion. După ce mă văzuse, se dusese la cârciumă, se îmbătase și povestise tot felul de detalii: despre moșie, despre soțul meu, despre noi etc., vrute și nevrute. Nu știu de ce eram eu vinovată că m-a recunoscut, din moment ce nu aveam văluri pe față. Nu mai știu exact cum a decurs interogatoriul. Îmi amintesc că m-a amenințat că o să mă trimită la Jilava și n-o să mai văd lumina cerului, „că așa a trimis-o acolo și pe Negruponte (Sanda Negroponte), care a pisat fiole și a vrut să le pună în mâncarea femeilor”. Într-adevăr, Sanda părăsise colonia. Mi s-a tăiat cartea poștală și vorbitorul pe luna respectivă. Se putea pedeapsă și lovitură mai mare? Mai bine făceam carceră.

De altfel, „speech-uri” din astea auzeam multe, care de care mai năstrușnice. Îmi amintesc vag unul despre boală. „Ce, credeți că noi nu știm unde e apendicul?” Și ne arăta exact partea opusă.

A început și recoltatul viilor. Atunci, cel puțin, mâncam struguri din plin, așa cum erau, stropiți, murdari, dar buni, tare buni. Pipera era o fermă mare și bogată.

Într-o zi am fost duse cu camionul la o vie în altă parte a orașului, nu știu unde, și am trecut pe străzi din periferie. Am văzut oameni liberi. Ne-a frapat mult – ne-a deranjat, chiar – fardul femeilor. Altă viață.

Șeful fermei, ing. Pleșioanu, îl adusese cu el într-o zi și pe Mărinel Vlădescu Olt să o vadă pe Lucica Samsonovici, fosta lui soție. A fost și atunci o poveste întreagă.

Și așa a venit toamna. Știam că iar vom pleca, dar unde?

Dumbrăveni. Altă încercare, altă frică

Cât e de groaznic să-ți răscolești trecutul, durerea. Totuși, trebuie.

Sosi și ziua plecării. Du-te, vino. „Pritoceala“ obișnuită. Ridicarea bagajelor de la magazie, percheziție, echipare, hrană rece: pâine, marmeladă, brânză. Așteptare și… emoții. Iată dubele! Făceam cunoștință și cu duba neagră. Le văzusem alergând pe străzi, ni se vorbise de ele, dar alta e realitatea, ca întotdeauna. Ni se iau bagajele. Ne urcăm. Ne înghesuim ca sardelele, pe întuneric. Parcă sunt două bănci pe lături. Cine încape, pe ele. Restul în picioare. O mică ferestruică, gratii către șofer. Cele ce sunt în dreptul ei încearcă să descopere pe unde trecem. Sigur mergem spre gară. Unde ne duc?

Bălămbănite, speriate. În sfârșit, duba se oprește, ușa se deschide. Suntem la gară, dar la triaj, departe. Iarăși ceasuri de așteptare. Sosesc vagoanele. Vagoanele acelea ca de marfă, închise complet, cu câte o ferestruică cu gratii. Vagoane pe care le priveam cu groază imediat după război, la „Cumpătul”, unde petrecusem o vară cu copiii într-o vilă mai izolată și pe unde treceau trenurile cu deportați nemți ce erau duși în Rusia. Le văd și acum chipurile palide, îngrozite, ce ne priveau prin ferestruicile cu gratii - cred că erau câte două pe o latură -, duși ca vitele la tăiere. Of, golurile din memorie!

Suntem urcate în vagoane. Bănci de lemn în mijloc și pe lături. Într-una se ridică un capac. E tineta. Acolo ne vom face nevoile. În văzul tuturor. Nu avem toate loc pe bănci. Câteva va trebui să călătorim în picioare, cu schimbul. Bagajele și mâncarea nu sunt cu noi. Nici apă nu avem.

Iarăși așteptare. Deodată, trenul se pune în mișcare. Scârțâie roțile. Pornim. Încotro? Oare Târgșor? Altele vorbesc de pușcării din Nord. Sighet, ca pe soții noștri? Miercurea Ciucului? Aceea e groaznică, se spune. Nu, nu e Târgșor, suntem pe linie dublă. Deci, mergem spre Ardeal. Începe oboseala. Noaptea e lungă. La un moment dat, îmi amintesc, la o stație am făcut scandal

și ni s-a adus de la bagaje mâncare și cred că puțină apă. La un moment dat somnul și oboseala erau atât de cumplite, încât m-am trântit pe jos sub bancă și chiar am adormit. Am și visat: fire de lână colorate și încurcate. Deodată, mă strigă Carmen: „Dorina, Dorina, scoală-te, că o să te sufoci acolo!” Erau și hainele noastre care atârnau de pe bănci, era o murdărie îngrozitoare, dar, probabil, am simțit nevoie irezistibilă să mă lungesc puțin. Totul a durat câteva minute. Și noaptea nu se mai sfârșea. În sfârșit, se luminează de ziuă. Trenul se târâie încet. La câte o stație apare câte un milițian. „Unde mergem?” „O să vedeți.” Spre amiază, trenul se oprește. Se deschid ușile. „Debarcarea!” Coborâm. Suntem parcă în câmp. Respirăm după o noapte de nesomn și de chin. Împrejur sunt dealuri ușoare. Miliție, Securitate. „Ei, acum aflați că sunteți la Dumbrăveni!” Dumbrăveni! Nu știam de închisoarea de la Dumbrăveni. „Încolonarea!” Suntem, cred, în jur de o sută de femei. În frunte sunt „rapandulele“, apoi venim noi, „politicele”. Bine echipate, cu *rucksaci*, cu bocanci, chiar cu ligheanele pe care le luasem cu noi, în spinare. Coloana e lată. În dreapta și în stânga, milițieni în șir strâns. Lângă ei alt șir de securiști cu pistoalele întinse.

Intrăm în Dumbrăveni. Un târgușor ardelenesc. Bocancii tropăie pe caldarâm. Nu avem voie să ridicăm ochii. Totuși, vedem câte o perdea care se trage la ferestre, figuri ce ne privesc îngrozite, și apoi fug sau se închină.

În sfârșit, coloana se oprește în fața unor porți mari, ferecate. Suntem la închisoarea din Dumbrăveni. Veche închisoare, de pe vremea Mariei Tereza. În sfârșit, porțile se deschid. Pătrundem într-o curte mare interioară. În jur clădiri de două sau trei etaje. Pe la ferestrele cu gratii apar capete ce ne fac cu mâna. Sigur sunt aici și din fetele noastre. Suntem așezate în cerc. Așteptăm. Stăm strânse una lângă alta, lotul nostru, de teamă să nu ne despartă. Doamne ferește! Măcar să rămânem împreună. Urcăm niște trepte de piatră, tocite rău. Câți nenorociți au pășit pe aici! Într-adevăr, suntem împreună într-o celulă mai mare, în carantină. Nu am fost trecute în porție și nu primim mâncare. Tineta curge pe scânduri. Dar suntem împreună și, deci, fericite. Seara, chiar cântăm și ne distrăm. A doua sau a treia zi, nu-mi amintesc, suntem duse

în altă celulă mai mică, vreo 30. Mai avem cu noi și pe Mari Neni, o bănățeancă chiabură, tare murdară, pe care nu știm cum s-o convingem să se spele, căci ne otrăvește cu „parfumul” ei. Mai e cu noi și Stela, o figură. O învățătoare de la Câmpulung, care adăpostise la ea câțiva din rezistență, „Cămășile negre”, lichidați toți, încet, încet. Titina Cristescu și Carmen Angiulescu[74], din „lotul turc”, sunt împreună cu noi. Carmen Angiulescu, slabă, palidă, cu niște cozi grele, ce-i crescuseră în pușcărie, și cu șira spinării ușor încovoiată. Tot cu noi sunt *tante* Mic, Mihaela Catargi[75] și nepoata ei, Despina Cesianu[76]. Stăm de vorbă cu ele aproape toată noaptea. Amintiri, amărăciuni și mizeria vieții.

Paturi de fier pe două etaje. Saltele de paie. Cred că și cearceafuri. O sobiță de tablă într-un colț. În celălalt capăt, tineta. Ne instalăm. Scoatem lighenele, borcanele, căci la hârdăul cu apă e numai o căniță. Cum să ne spălăm toate pe rând? Facem din haine un fel de paravan în jurul tinetei, care miroase groaznic. Știu că am avut și eu patul în dreptul ei și era înfiorător, cu toată perdeaua pe care o făcusem din haină. Ne schimbăm cu rândul. Măturăm, spălăm scândurile, ne aranjăm paturile. Dimineața, în zori, deschiderea, numărătoarea. Suntem duse la closet în fugă. Ce poți face așa în grabă? „Hai, mai repede, mișcă!” Cele constipate sunt nenorocite. Cerem laxativele de la bagaje. Golim tineta, aducem alt butoi cu apă. Oh, viață nemiloasă, ce degradare, ce umilinți! Ne spălăm și așteptăm mâncarea. Activitate de pușcărie. Ofițerii sunt mai omenoși. E printre ei un brunet frumușel, pe care fetele îl numesc „Le beau Fersen”. Pâinea este mult mai bună și proaspătă. Mâncarea se poate mânca. Și așa începe calvarul vieții de celulă. Clipele lungi, zilele nefericite, nopțile grele cu becul aprins ce-ți arde ochii și trebuie să-i acoperi ca să poți dormi, dacă ești în paturile de deasupra.

[74] **Carmen Angiulescu**, n. 16 iulie 1926, București. Arestată la 19 martie 1953, condamnată administrativ la 60 luni pentru „spionaj” în favoarea Turciei, în 1955 fiindu-i dată condamnarea judiciară (3 ani închisoare corecțională) de către Tribunalul Militar București. Eliberată la 15 octombrie 1955. Detenția la Ghencea, Pipera, Dumbrăveni, Mislea, Jilava. (ACIMS-RPC nr. inv. 2277; AIOCIMS interviu nr. 318)

[75] **Mihaela Catargi**, n. 12 aprilie 1888, București. Arestată la 10 aprilie 1953, condamnată administrativ la 24 luni, motivul internării fiind transmiterea de „informații cu caracter dușmănos unor state imperialiste”. Eliberată la 1 iulie 1954. Detenția la Ghencea, Dumbrăveni. (ACIMS-RPC nr. inv. 13428)

[76] **Despina Cesianu**, n. 18 iunie 1909, Sinaia, sora diplomatului Constantin Cesianu. Arestată la 15 mai 1953, condamnată administrativ la 24 luni, motivul internării: „a transmis informații cu caracter dușmănos regimului democratic unor state imperialiste”. Eliberată la 1 iulie 1954. Detenția la Jilava, Ghencea, Dumbrăveni. (ACIMS-RPC nr. inv. 13963)

Și vine iarna. Iarna aceea cumplită din 1953-1954. A nins, a nins. Nămeții atinseseră câțiva metri. Am aflat la eliberare ce au suferit bucureștenii. Și poate aici, la Dumbrăveni, înconjurat de dealuri, a fost mai puțin cumplit. Dar ce știam noi? Noi suntem închise. Ni se dau câte șapte bucăți de lemn și două lopeți de cărbuni pentru minuscula noastră sobă. Noaptea, peste cămașa de noapte sau pijama, salvate, ne punem treningurile și tot ce mai avem. Căciulă în cap. Noroc că celula nu e mare și suntem 30. Dimineața, la deschidere, trebuie spartă gheața cu toporul, căci ușa din metal îngheață.

Începe să mă chinuie urechea cea paradită. Mă instalează fetele într-un pat la etaj, lângă sobiță. Mă îngrijește soția unui doctor – cum o chema? Am uitat. Îmi pune căldură pe ureche, face ce poate. În sfârșit, cer să fiu dusă la infirmerie. Un felcer, plutonier îmi examinează urechea. „Gata, ai rămas surdă. Ți s-a spart timpanul.” Să plâng? Nu mai pot. Sufăr. Putea să fie și mai rău.

Suntem duse la „baie”. Cu boarfele murdare sub braț, cu prosop și săpun suntem îmbrâncite pe scările cele tocite, de castel medieval. Trecem prin curtea interioară. Intrăm într-o hrubă abruptă. În mijlocul încăperii este un jgheab de lemn în care se toarnă apă caldă. Ne dezbrăcăm în grabă. Frigul ne cuprinde. Ne spălăm repede. E, totuși, o fericire! Punem ceva pe noi, și în aceeași apă ne spălăm lucrurile. Apoi, afară în frig și iarăși urcăm treptele, și iată-ne în celulă. Suntem, totuși, curate, și e bine în paturi.

S-a spălat și Mari Neni, care ne otrăvea cu mirosul ei. Nu o puteam convinge să se spele în lighean. Chiabură! Își păstrează și arpacașul ce-i rămâne într-o cârpă. Și-l mănâncă. Nu a slăbit deloc.

Povestim, povestim. Îmi amintesc că le-am vorbit fetelor într-o după amiază lungă, despre romantism. *Vis-à-vis* de noi sunt cele în vârstă din lotul nostru care rămăseseră la Ghencea, nefiind apte de muncă, precum doamna Manolescu Strunga etc. Dar nu ne întâlnim niciodată când suntem scoase, când și când, cât a fost mai cald. Ne plimbăm în curtea centrală, în cerc, cu capul în jos. „Nu ridicați ochii, nu vorbiți!” Mi-au spus fetele să arunc o privire la etajul III.

Aflasem de la „rapandulele” ce ne aduceau mâncarea că sosise lotul Pătrășcanu: doamna Pătrășcanu[77], Lena Constante[78] etc., și stăteau singure, izolate la ultimul etaj. O cunoșteam bine de tot pe Lena. Era sora surorii mele de lapte, Zizi Constante. Îmi ridic discret privirea: zăresc 2-3 femei la fereastră. Nu disting nimic. Prin diverse pușcării, întotdeauna singure și fără pachete. Au ieșit totuși. Cât poate suferi un om!

Cumplite la Dumbrăveni erau percheziţiile. Din primul somn, și așa chinuit, și întrerupt, era poate 11 sau 12 sau 1 noaptea, ne trezeau zgomotele de cutii de conserve aruncate, de uși deschise și trântite, de forfotă. Totul începea de jos. Săream în sus. Percheziție! Și începea emoția, lupta să ne ascundem averea, comorile, cutiile de tablă, un cuțitaș improvizat, acele de cusut, câte o oglinjoară. Prin saltele era greu, căci ne răvășeau paiele din saltele. Unde? În fundul tinetei cu apă? În sfârșit, în colțurile cele mai bizare. Apoi, ușa se deschidea brusc: „Bagajele și încolonarea!” Tinichelele le luam cu noi și le lăsam pe trepte, putând să le recuperăm la întoarcere. Cu boarfele în brațe, îmbrăcate la repezeală, porneam să urcăm scara pe treptele de piatră, cele săpate de pași. La ultimul etaj era o sală mare cu ciment pe jos, absolut goală și înghețată. Ne dezbrăcam la piele și ne puneam lucrurile pe jos. Pe rând treceam și ni se cotrobăia totul. Prinsesem o șmecherie. Pe măsură ce primele erau percheziționate, aruncam pe furiș în lucrurile lor nimicurile care trebuiau absolut salvate. Ce te-ai fi făcut fără ac de cusut? Ei ne dădeau uneori o foarfecă în celulă să ne tăiem unghiile sau să ne mai scurtăm părul. Dârdâiam, astfel, câteva ore: fericite dacă ne salvam comorile, nenorocite dacă ni se lua ceva. În sfârșit, odată îmbrăcate, ne întorceam în celule, culegându-ne tinichelele de pe trepte. Cum ne-am fi putut altfel spăla luând apă din butoi cu o căniță de ¼ de litru, la rând cu atâtea femei? Din ce

[77] **Elena Pătrăşcanu**, n. 11 aprilie 1914, Cernăuţi, arhitect. A fost arestată în 1948 şi anchetată timp de 5 ani. În 1954 a fost condamnată la 14 ani muncă silnică pentru „complicitate la crimă de înaltă trădare” în procesul soţului ei, Lucreţiu Pătrăşcanu. A trecut prin penitenciarele Dumbărveni, Miercurea Ciuc, Văcăreşti. Eliberată la 28 mai 1956. (ACIMS-RPC nr. inv. 53920; C. Ioniţoiu, *Dicţionar P-Q*)

[78] **Lena Constante**, n. 17 iunie 1909, Bucureşti, pictoriţă. A fost arestată în 1948 şi anchetată timp de 5 ani. A fost judecată în procesul Pătrăşcanu, iar prin sentinţa 49/6.04.1954 a fost condamnată la 12 ani muncă silnică pentru „crimă de înaltă trădare”. A fost eliberată în 1963. A trecut prin penitenciarele Dumbrăveni, Miercurea Ciuc. Eliberată la 14 iulie 1961. (ACIMS-RPC nr. inv. 17071; C. Ioniţoiu, *Dicţionar C*)

am fi băut apă? Toate din aceeași căniță sau numai din gamela care, prost spălată, mirosea a mâncare, așa cum făceam la Ghencea?

Reîntoarcerea în celulă după percheziție era altă dramă. Praf, paie pe jos, saltele întoarse, răscolite, mizerie. Începeam să măturăm, să ne așezăm saltelele, să întindem cearceaful, să ne rostuim bagajele la căpătâi, așa cum țineam în mod obișnuit. Și așa se lumina de ziuă. Urma ceremonialul obișnuit. Deschiderea ușii, așezarea în rând. „Să trăiți!”, la intrarea ofițerilor, numărătoarea, scoaterea tinetei, ieșirea la closet în fugă, aducerea de către „rapandule” a tinetei, cu apă de băut, și micile știri despre ce se întâmpla în pușcărie, apoi masa și, în sfârșit, puțină liniște până la prânz. Rar mai trecea infirmierul și lua câte o femeie ce se simțea rău la infirmerie.

Și așa, încet și greu, se scurge iarna. Nu mai suntem scoase de mult la plimbare. Ne exasperează monotonia, plictiseala și tristețea. În luna februarie este chemată la birou buna și draga mea prietenă Carmen Verona. Ce se întâmplă? Suntem toate agitate, iar eu plină de îngrijorare. O vedeam în curte, o așteptam cu nerăbdare. Iat-o în celulă: „Bombă! Plec acasă.” După o grea luptă, Mișu Ralea, prieten bun al familiei, reușise să o scoată. Emoție, plânsete, sărutări. „Să te duci să-mi vezi copiii!” Sigur, fiecare îi dă câte o adresă, o rugăminte să transmită ceva. Fără ea mă simt mai singură, mai pustie. Fetele mă încurajează. De altfel, ne apropiem de sfârșitul celor doi ani. Ne spunem: „Ne vor elibera, oare? Ce se va întâmpla cu noi?” Se apropie primăvara. Se simte în aer.

Eliberarea

Într-o dimineață, sunt chemată la „pachet”. A sosit. Sunt scoasă din celulă și condusă la magazie. Trec pe niște culoare cu ferestre vopsite. Din loc în loc vopseaua e roasă și se vede strada afară. E întunecat, plouă. O ploaie de primăvară. Văd copiii cu ghiozdanele în spate mergând spre școală. Mă podidesc lacrămile. Ce fac oare ai mei? Pachetul e desfăcut. Erau acolo și câteva trufe. Plutonierul mă lasă să mănânc una. Restul nu mi-l poate da, regulamentul îl oprește. Iau pachetul în brațe și mă reîntorc în celulă, bineînțeles condusă de milițian. Fetele mă așteaptă ciorchine. „Ce ai văzut?” „E primăvară, a înverzit și am văzut copii mergând la școală.” Și plâng, plâng. Dar trebuie să pregătesc „tratația”, conform obiceiului. Fac sandwiciuri, împart fiecăreia câte ceva din ce am. O luminiță de bucurie se ivește pe fețele lor. Pachetul este doar un mare eveniment în viața celor de după zăbrele. Dar – vai! – nu toate îl primesc.

Deodată – abia apucasem să termin – auzim zgomote pe culoar și în celula vecină, unde mai erau celelalte din lotul nostru, pe care nu le întâlneam niciodată. Ușa noastră se deschide brusc, și năvălesc din culoar câțiva milițieni. Toate ne sculăm în picioare. Se citește o listă. E lotul nostru! Ne tremură mâinile, picioarele, inima bate. De altfel, cei doi ani se împliniseră de câteva zile. „Plecați acasă!” Începe agitația. „Dă-mi cămașa de noapte!”, „Mie lasă-mi jerseul!” „Mie fularul.” „Lasă-mi ligheanul!” – acolo ligheanul valora cât un briliant afară. (Povestea arabului flămând care găsește în deșert o pungută cu perle: „Vai, spune el nu sunt decât perle!”) Ne smulg la repezeală lucrurile dorite, dar și pachetul să-l împartă ele: „Bagajele și încolonarea! Repede!” Pornim în șir. De data asta coborâm scările. „Oare unde ne vor duce?” Nici una nu sperăm că e plecarea definitivă. În drum, prin culoarele tăcute și triste, întreb încet de tot: „Unde ne duc?” „Acasă”, îmi șoptește el. Era un milițian tânăr și drăguț. De altfel, aici, toți au fost mai cumsecade. Ardeleni!

Intrăm într-un birou la parter, pe rând. Prima intră Lenuța Todor. Ne bat inimile. Iese cu zâmbetul pe buze. I s-a dat buletinul, biletul de eliberare și CEC-ul cu banii câștigați în doi ani de muncă. Vreo 200 lei, îmi amintesc. Vine rândul meu. Sunt câțiva ofițeri la o masă lungă. Mi se ține ține un mic „speech”: să nu vorbim, să nu povestim. Acum totul s-a sfârșit, să uităm. Ce ușor de spus! Doi ani din viață. Ne-au călcat pe picior și îți spun „Pardon!”. În viața asta scurtă fiecare clipă e mare, dar doi ani pierduți nu sunt nimic? Timpul nu se întoarce înapoi și suferința lasă urme în trup și suflet. Apoi suntem iarăși urcate la etaj, la magazie. Ni se redau gențile. Nu-mi lipsește nimic. Scot pudriera masivă de argint. „Ce e asta?”, spune milițianul, un țigan mititel. O învârtește în mâini și se uită. Lucica Samsonovici scoate niște fotografii: generalul Samsonovici cu toate decorațiile. Milițianul privește încremenit. Cristina, Titina noastră, ne arată poza soțului ei. Se cununaseră prin procură, el fiind la Canal, de unde nu a mai ieșit. Se numea Nadler, un evreu reprezentant de mașini. De când nu am mai văzut noi un bărbat, cu cravată! În sfârșit. Ne luăm bagajele, lădițele. Pritoceala continuă.

Nu mai avem tren. Ne prinde seara în pușcărie. Stăm toată noaptea într-o sală goală, rece, pe jos, îmbrăcate, cu capul pe lădițe. Cine poate dormi? Nu știu nici dacă ni s-a mai dat de mâncare. Cred că ceva rece. Eterna marmeladă, colțul de pâine etc. Se ivesc zorile. E încă întunecat. Plecarea! Părăsim vechea pușcărie din Dumbrăveni. Fetele rămase ne privesc triste de la ferestrele cu gratii și flutură mâinile. Porțile se deschid. Libere! Niște căruțe cu cai ne așteaptă. Punem bagajele! Nu încap toate. Ne mai rămân să le purtăm în mâini. Convoiul se urnește flancat de milițieni. Sanda „Grasa” și cu mine suntem la coadă. Ne cad din lucruri; le ridicăm, pornim din nou. În sfârșit, sosim la gară. Ni se cumpără biletele pentru București, din banii noștri, bineînțeles. În sala de așteptare sunt cu noi câțiva ofițeri. Vreau să aprind o țigară. Unul dintre ofițeri se repede să-mi ofere foc. Ne uităm consternate. „Vă rog, acum sunteți oameni liberi!” Nu ni se mai aruncă câte un chiștoc, pe jos cu zâmbet disprețuitor. Sosește trenul. Urcăm. Îmbrăcate ca vai de noi, cu bocanci în picioare, cu lădițe sau geamantănașe ponosite, nimeni nu

se îndoiește de unde venim. Ne privesc cu coada ochiului și cu jale. Ce ne pasă nouă. Ce știu ei? Ne lăsăm pe banchete. Trenul pornește. În glasul roților parcă auzim: „libere”, „libere”. Am încercat un sentiment unic pe care nu-l pot descrie. Numai cine a trăit în dosul gratiilor și al ușilor zăvorâte poate înțelege ce simțeam noi. O stare bună, o euforie, o liniște, o bucurie. Nu ne mai este frică și nu-mi va mai fi niciodată frică de ei, orice și oricâte ni se vor mai întâmpla. E ca după o naștere, când ai copilașul lângă tine și nu te mai doare nimic. Călătoria e destul de lungă, dar cui îi pasă!

Ajungem în gara București. Ne ducem și ne ridicăm banii la ghișeul CEC. Unele dintre noi mai aveam ceva bani în geantă în momentul arestării, așa că ne simțim bogate cu cei 300-400 lei.

Ne despărțim. Opresc un taxi. Dau adresa și iată-mă pe bătrâna stradă Izvor. Taxiul se oprește *vis-à-vis* de casă. Pe trotuar e un căruț cu o fetiță în el a unei vecine. O privesc încântată. Primul copil pe care-l văd. Vai ce frumoasă e! E fetița Ancăi Romalo. Intru în curte. Mă uit pe fereastră. Copiii cu mama sunt în sufragerie. Ciocănesc la geam. Copiii sar. „E mama, mama!” Se năpustesc, deschid ușa. Sărutări, îmbrățișări și plânsete. Băiatul e în salopetă, se întorsese de la muncă. Îi privesc mânuțele lui fine, înnegrite și muncite. Plâng. E muncitor la 15 ani! Nu-mi spuseseră nimic cât am fost închisă. Și fetița, ce scumpă e! Iubiții mei! „Unde vei dormi?” Fratele meu se întorsese de la Brașov și, cu soția lui, luaseră camera din față. „Oriunde. Și pe jos.” Ce importanță are? Sunt obișnuită. Și acum că sunt cu copiii mei nimic nu mai contează. Cred că poate ar fi bine ca oricine să facă câteva zile sau luni, câteva numai, ca să simtă acest sentiment unic al eliberării. Poate doar la atât a servit această faimoasă reeducare prin muncă „să guști o clipă, o clipă doar, libertatea, iluzia libertății. Și să fii fericit că dormi într-un pat curat.” Slab rezultat, care durează puțin.

„... O pușcărie mai vastă”

Dar, vai! Greutățile au continuat și au fost mari. Eram tot într-o pușcărie, dar în una mai vastă, aceea a țării întregi. Luptă, luptă! Slăbită, mă clătinam pe picioare când ieșeam în oraș. Fără bani, fără slujbă, cu doi copii pe brațe, încă mici. După o lună am prins puteri și a reînceput goana după slujbă, și prima grea lovitură. Băiatul trebuia

să-și dea bacalaureatul. Dimineața când îl sculam cu noaptea în cap să plece la fabrică, îl încurajam: „Lasă, mamă, mai ai puțin și te vei apuca iar de carte!” Dar, ca să fie primit la bacalaureat, îi trebuia o adeverință de la Sfatul Popular că e de origine „mic burghez”. Mă duc să i-o iau. Slăbită, șovăitoare, mă întorc cu una de „mare burghez” cu care nu putea fi primit. O prietenă reușește să îi obțină una de „mic burghez”.

Fetița terminase cele patru clase primare și trebuia să dea examenele pentru clasa a V-a. Cine și la ce școală să o duc? Un prieten de-al soțului meu reușește să o înscrie la Liceul *Lazăr.* Trebuia să dea examen, căci făcuse clasa a V-a acasă. Mititica, oh! Examenul ei! Câtă emoție. Cum plângea de frică. Și au urmat ani grei. Dureau multe: lipsurile, nesiguranța, nedreptățile mici și mari, făgăduielile mincinoase, nădejdile înșelate, nopțile grele, umilința, toată mizeria îndurată, până am ajuns toți trei la un liman: eu la catedră, copiii la școală. În general, obișnuința face ca suferința să devină, cu timpul, doar o amintire. A reușit, a intrat la *Lazăr* în clasa a VI-a. Nu a fost spre binele ei, căci acolo era prea cunoscută. Era cuminte și muncitoare, iubită și apreciată. A fost făcută UTM-istă în clasa a IX-a, ca apoi, înainte de bacalaureat să fie scoasă din UTM. Și se dorea și eliminarea din liceu. Într-o ședință furtunoasă, în amfiteatrul mare al școlii, a fost acuzată că s-a infiltrat în organizație prin declarații false despre tatăl ei etc. Elevele, colegele ei, indignate, s-au revoltat. Au înconjurat instructoarea gata să o sufoce. Inutil! Voica a fost dată afară, deși la liceu aveam colege profesoare care mă cunoșteau. A venit acasă, plânsă,

cu părul răvășit, îi curgea sânge din nas. Mi se rupea inima și nu știam cum s-o încurajez, dar știam că intrarea ei în facultate era compromisă, deși i se permisese să dea bacalaureatul.

Băiatul nu fusese muncitor de la 13 ani? „La rangă” (în metalurgie) cu mânuțele lui de pictor și intelectual.

Să ucid trecutul? Să-l îngropi, nu trebuie. Dar, ca să poți trăi ai nevoie de forță fizică și de o imensă doză de nepăsare. Nu le-am avut.

Mă voi opri aici. De ce să mai înșir atâtea necazuri și dureri peste dureri? La ce bun!

Un capitol din viața mea se încheia. Ce se înscria pe fila albă a zilelor viitoare? Trecusem dintr-un Gulag mai restrâns în cel mare, ce era acum întreaga țară. Trec zilele, trece viața...

ANEXE

1. Dorina Potârcă la 18 ani

2. Dorina şi Virgil Potârcă (1938)

3. Virgil Potârcă

Tudor şi Voica, anii ‘40

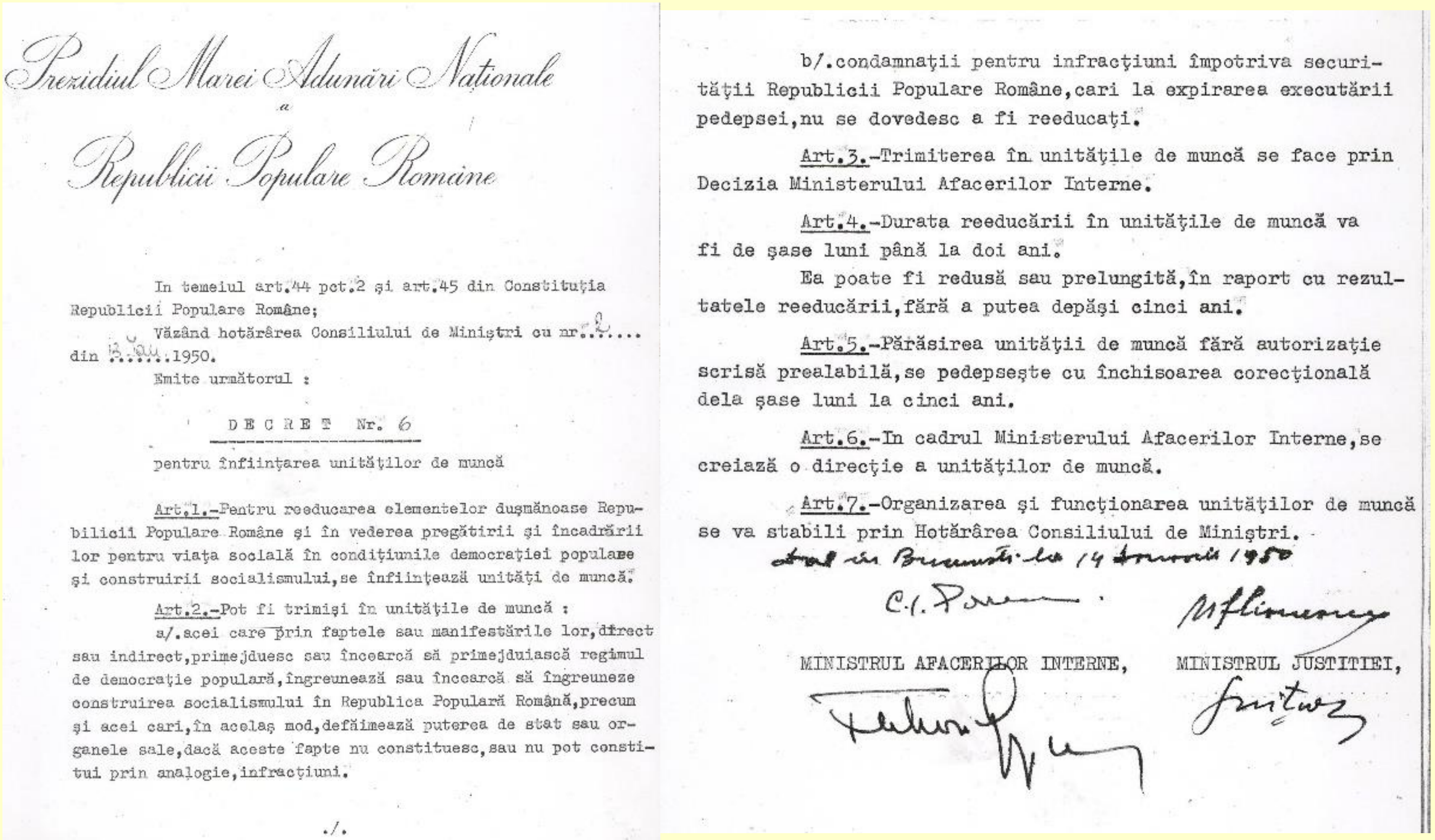
4-5. Dorina Potârcă alături de cei doi copii,

6. Dorina şi Virgil Potârcă împreună cu cei doi copii şi Maricel Sapatino, sora Dorinei Potârcă (1948)

7. Voica şi Tudor

Prezidiul Marei Adunări Naționale
a
Republicii Populare Române

In temeiul art.44 pct.2 și art.45 din Constituția Republicii Populare Române;

Văzând hotărârea Consiliului de Miniștri cu nr....... din ....1950.

Emite următorul :

DECRET Nr. 6

pentru înființarea unităților de muncă

Art.1.-Pentru reeducarea elementelor dușmănoase Republicii Populare Române și în vederea pregătirii și încadrării lor pentru viața socială în condițiunile democrației populare și construirii socialismului, se înființează unități de muncă.

Art.2.-Pot fi trimiși în unitățile de muncă :

a/.acei care prin faptele sau manifestările lor, direct sau indirect, primejduesc sau încearcă să primejduiască regimul de democrație populară, îngreunează sau încearcă să îngreuneze construirea socialismului în Republica Populară Română, precum și acei cari, în acelaș mod, defăimează puterea de stat sau organele sale, dacă aceste fapte nu constituesc, sau nu pot constitui prin analogie, infracțiuni.

./.

b/.condamnații pentru infracțiuni împotriva securității Republicii Populare Române, cari la expirarea executării pedepsei, nu se dovedesc a fi reeducați.

Art.3.-Trimiterea în unitățile de muncă se face prin Decizia Ministerului Afacerilor Interne.

Art.4.-Durata reeducării în unitățile de muncă va fi de șase luni până la doi ani.

Ea poate fi redusă sau prelungită, în raport cu rezultatele reeducării, fără a putea depăși cinci ani.

Art.5.-Părăsirea unității de muncă fără autorizație scrisă prealabilă, se pedepsește cu închisoarea corecțională dela șase luni la cinci ani.

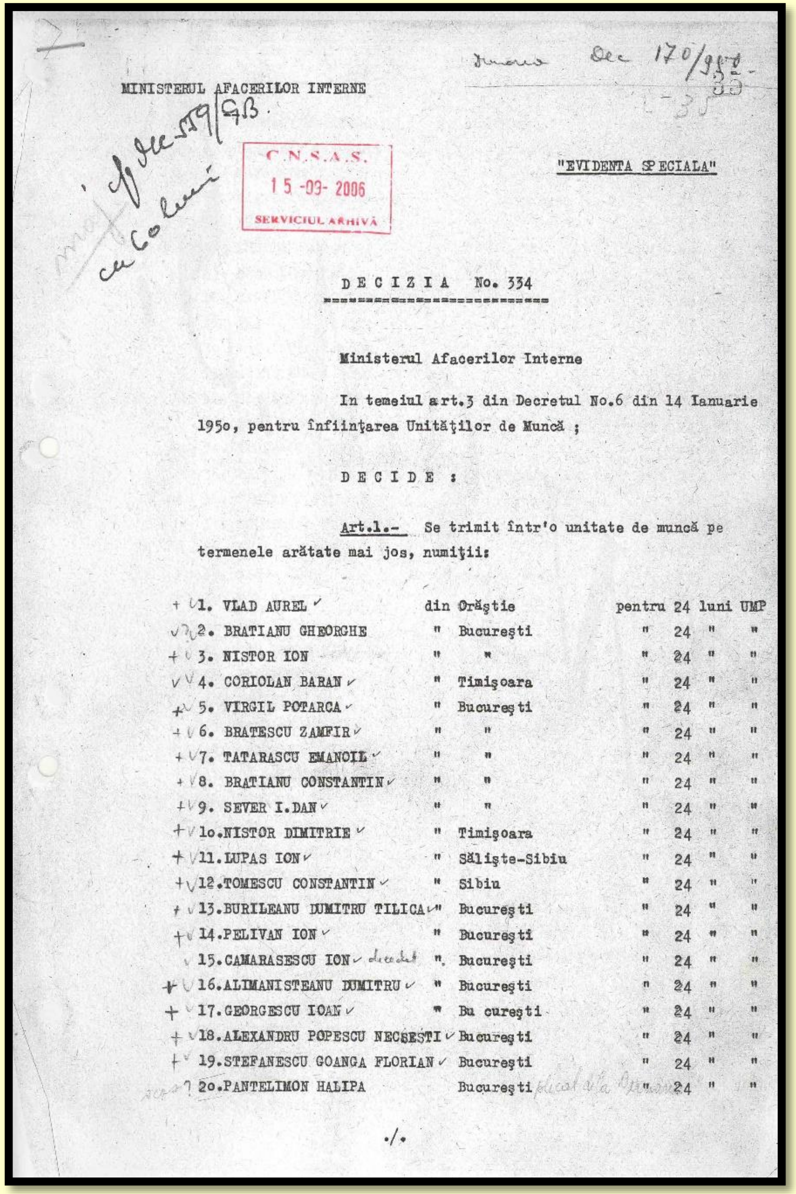
Art.6.-In cadrul Ministerului Afacerilor Interne, se creiază o direcție a unităților de muncă.

Art.7.-Organizarea și funcționarea unităților de muncă se va stabili prin Hotărârea Consiliului de Miniștri.

Dat în București la 14 Ianuarie 1950

MINISTRUL AFACERILOR INTERNE, MINISTRUL JUSTITIEI,

8. Decretul 6 din ianuarie 1950 pentru înființarea unităților de muncă,
decret care a stat la baza întocmirii deciziilor pentru internările administrative

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

C.N.S.A.S.
15-09-2006
SERVICIUL ARHIVĂ

"EVIDENTA SPECIALA"

DECIZIA No. 334

Ministerul Afacerilor Interne

In temeiul art.3 din Decretul No.6 din 14 Ianuarie 1950, pentru înfiinţarea Unităţilor de Muncă ;

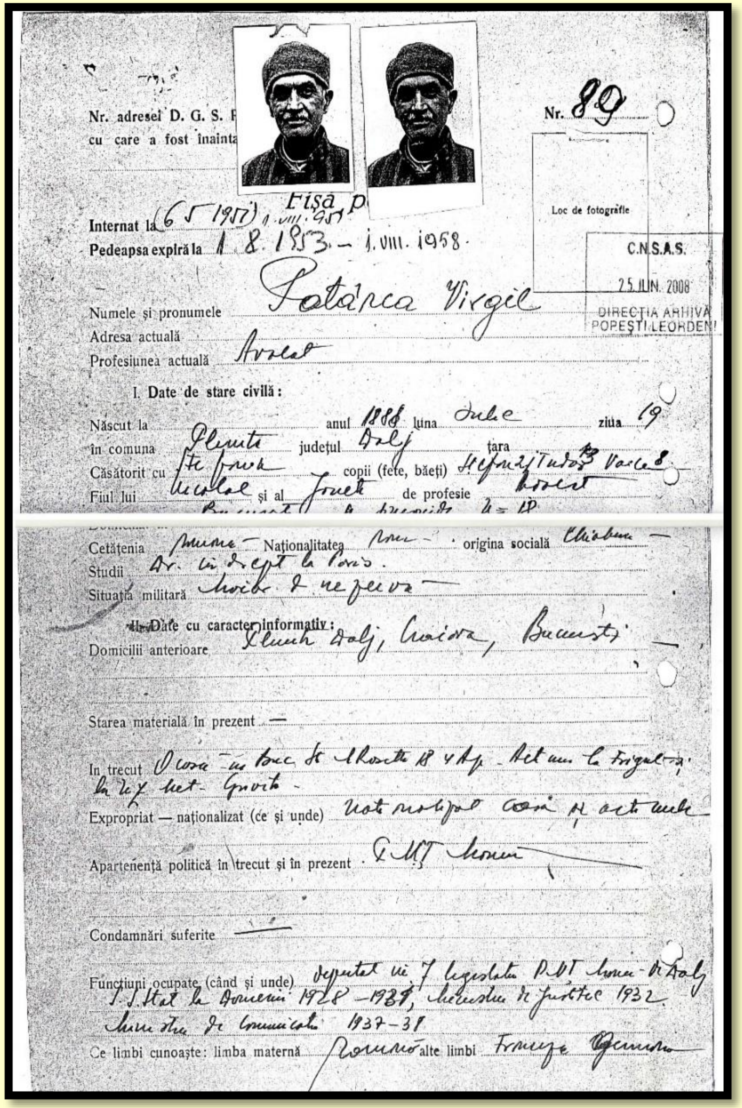
DECIDE :

Art.1.- Se trimit într'o unitate de muncă pe termenele arătate mai jos, numiţii:

1. VLAD AUREL	din Orăştie	pentru 24 luni	UMP
2. BRATIANU GHEORGHE	" Bucureşti	" 24 "	"
3. NISTOR ION	" "	" 24 "	"
4. CORIOLAN BARAN	" Timişoara	" 24 "	"
5. VIRGIL POTARCA	" Bucureşti	" 24 "	"
6. BRATESCU ZAMFIR	" "	" 24 "	"
7. TATARASCU EMANOIL	" "	" 24 "	"
8. BRATIANU CONSTANTIN	" "	" 24 "	"
9. SEVER I.DAN	" "	" 24 "	"
10.NISTOR DIMITRIE	" Timişoara	" 24 "	"
11.LUPAS ION	" Sălişte-Sibiu	" 24 "	"
12.TOMESCU CONSTANTIN	" Sibiu	" 24 "	"
13.BURILEANU DUMITRU TILICA	" Bucureşti	" 24 "	"
14.PELIVAN ION	" Bucureşti	" 24 "	"
15.CAMARASESCU ION	" Bucureşti	" 24 "	"
16.ALIMANISTEANU DUMITRU	" Bucureşti	" 24 "	"
17.GEORGESCU IOAN	" Bucureşti	" 24 "	"
18.ALEXANDRU POPESCU NECSESTI	Bucureşti	" 24 "	"
19.STEFANESCU GOANGA FLORIAN	Bucureşti	" 24 "	"
20.PANTELIMON HALIPA	Bucureşti	" 24 "	"

./.

9. Decizia MAI nr. 334 care prevedea abia la 1 august 1951 o condamnare administrativă de 24 de luni pentru foştii demnitari arestaţi încă din mai 1950. La poziţia nr. 5 din decizie, Virgil Potârcă

Nr. adresei D. G. S. P. [illegible]
cu care a fost înainta[t]

Nr. 89

Fișa p[ersonală]

Loc de fotografie

C.N.S.A.S.
25 IUN. 2008
DIRECȚIA ARHIVĂ
POPEȘTI LEORDENI

Internat la (6 5 1951) 1.VIII.951
Pedeapsa expiră la 1.8.1953 – 1.VIII.1958.

Numele și pronumele Potârca Virgil
Adresa actuală
Profesiunea actuală Avocat

I. Date de stare civilă:

Născut la ... anul 1888 luna Iulie ziua 19
în comuna Plenița județul Dolj țara
Căsătorit cu Ștefania copii (fete, băeți) [illegible]
Fiul lui Nicolae și al Ioneta de profesie avocat
Domiciliul [illegible]
Cetățenia română Naționalitatea rom. origina socială chiabur
Studii Dr. în drept la Paris.
Situația militară [illegible]

II. Date cu caracter informativ:

Domiciliile anterioare Plenița Dolj, Craiova, București

Starea materială în prezent —

In trecut [illegible]

Expropriat — naționalizat (ce și unde) [illegible]

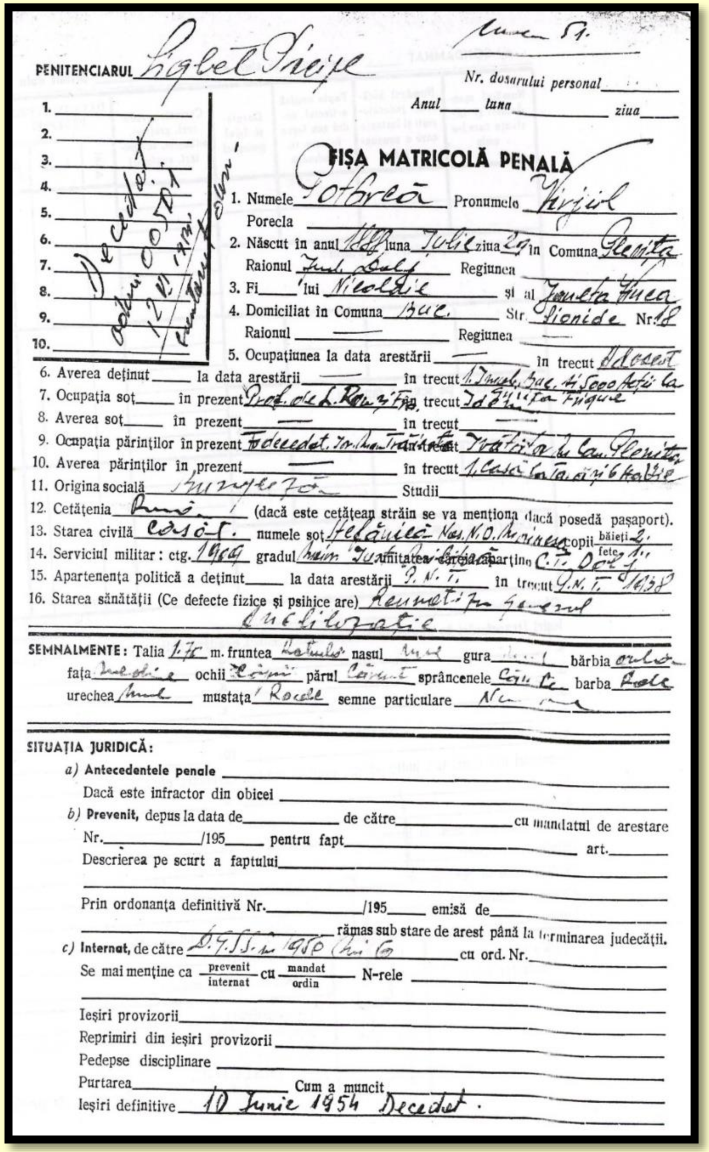
Apartenența politică în trecut și în prezent P.N.Ț. [illegible]

Condamnări suferite —

Funcțiuni ocupate (când și unde) deputat în 7 legislaturi P.N.Ț. [illegible] Dolj, S.S. Stat la Domenii 1928–1931, Ministru de Justiție 1932, Ministru de Comunicații 1937–38

Ce limbi cunoaște: limba maternă română alte limbi franceza, germana

10. Fișa personală a lui Virgil Potârcă, întocmită în închisoare

PENITENCIARUL Sighet

Nr. dosarului personal
Anul luna ziua

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

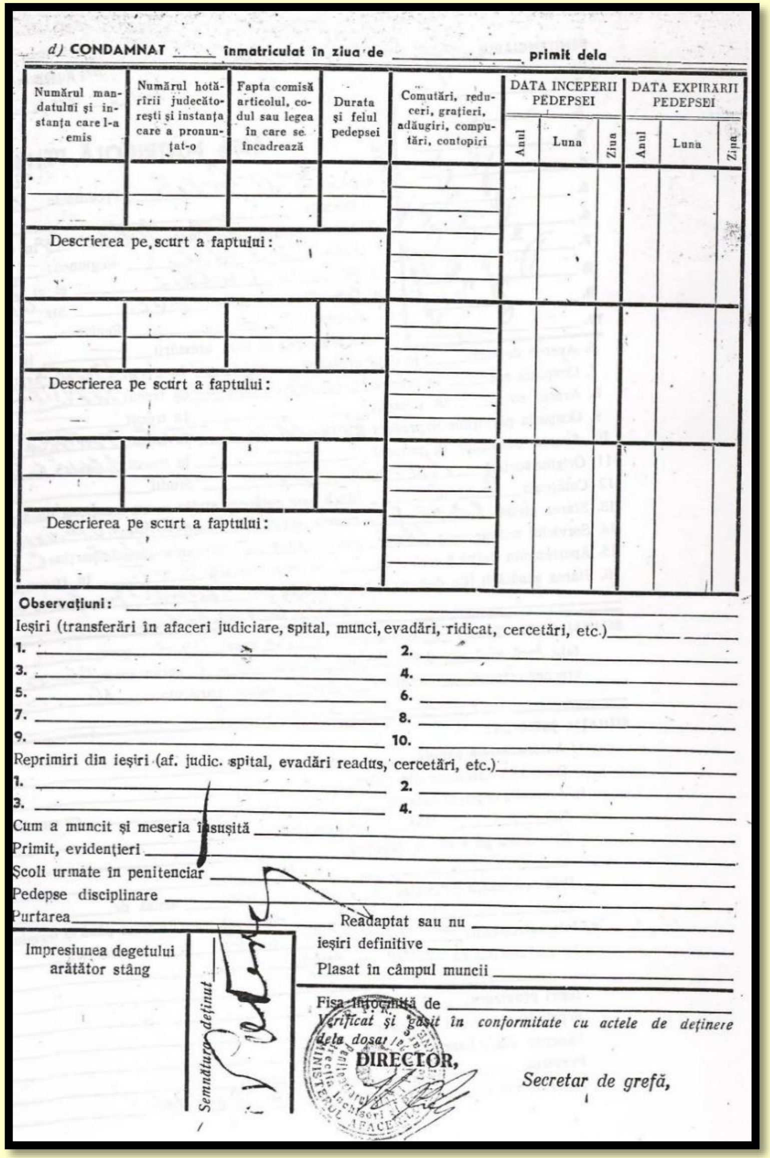
FIŞA MATRICOLĂ PENALĂ

1. Numele Potârcă Pronumele Virgil
Porecla
2. Născut în anul luna Iulie ziua 29 în Comuna Plenița
Raionul Jud. Dolj Regiunea
3. Fi lui Nicolaie şi al
4. Domiciliat în Comuna Buc. Str. Nr. 18
Raionul Regiunea
5. Ocupaţiunea la data arestării în trecut Advocat
6. Averea deţinut la data arestării în trecut
7. Ocupaţia soţ în prezent în trecut
8. Averea soţ în prezent în trecut
9. Ocupaţia părinţilor în prezent în trecut
10. Averea părinţilor în prezent în trecut
11. Origina socială Studii
12. Cetăţenia (dacă este cetăţean străin se va menţiona dacă posedă paşaport).
13. Starea civilă căsăt. numele soţ copii băieţi 2, fete 1
14. Serviciul militar: ctg. 1909 gradul unitatea căreia aparţine
15. Apartenenţa politică a deţinut la data arestării P.N.Ţ. în trecut P.N.Ţ.
16. Starea sănătăţii (Ce defecte fizice şi psihice are)

SEMNALMENTE: Talia 1,70 m. fruntea nasul gura bărbia
faţa ochii părul sprâncenele barba
urechea mustaţa semne particulare

SITUAŢIA JURIDICĂ:

a) **Antecedentele penale**
Dacă este infractor din obicei
b) **Prevenit**, depus la data de de către cu mandatul de arestare
Nr. /195 pentru fapt art.
Descrierea pe scurt a faptului
Prin ordonanţa definitivă Nr. /195 emisă de
rămas sub stare de arest până la terminarea judecăţii.
c) **Internat**, de către cu ord. Nr.
Se mai menţine ca prevenit/internat cu mandat/ordin N-rele
Ieşiri provizorii
Reprimiri din ieşiri provizorii
Pedepse disciplinare
Purtarea Cum a muncit
Ieşiri definitive 10 Iunie 1954 Decedat.

d) **CONDAMNAT** înmatriculat în ziua de primit dela

Numărul mandatului şi instanţa care l-a emis	Numărul hotărîrii judecătoreşti şi instanţa care a pronunţat-o	Fapta comisă articolul, codul sau legea în care se încadrează	Durata şi felul pedepsei	Comutări, reduceri, graţieri, adăugiri, contopiri	DATA INCEPERII PEDEPSEI			DATA EXPIRĂRII PEDEPSEI		
					Anul	Luna	Ziua	Anul	Luna	Ziua
Descrierea pe scurt a faptului:										
Descrierea pe scurt a faptului:										
Descrierea pe scurt a faptului:										

Observaţiuni:

Ieşiri (transferări în afaceri judiciare, spital, munci, evadări, ridicat, cercetări, etc.)
1. 2.
3. 4.
5. 6.
7. 8.
9. 10.

Reprimiri din ieşiri (af. judic. spital, evadări readus, cercetări, etc.)
1. 2.
3. 4.

Cum a muncit şi meseria însuşită
Primit, evidenţieri
Şcoli urmate în penitenciar
Pedepse disciplinare
Purtarea Readaptat sau nu
Impresiunea degetului arătător stâng
Semnătura deţinut
ieşiri definitive
Plasat în câmpul muncii
Fişa întocmită de
Verificat şi găsit în conformitate cu actele de deţinere dela dosar
DIRECTOR,
Secretar de grefă,

11. Fişa matricolă penală a lui Virgil Potârcă de la Penitenciarul Sighet, întocmită retroactiv, fără precizarea motivelor detenţiei şi cu o semnătură falsificată

PROCES - VERBAL

Astazi 6 iunie 1955.-

La ordinul verbal al tov.Loctiitor al Ministrului Afacerilor Interne,General Maior ADY LADISLAU,comisia formata din: Cpt.Simionescu C.,Cpt.Dan Tailler,Lt.Major Stokker A.,din D.P.L.C.,impreuna cu Lt.Major Ionescu Virgil din cadrul Directiei VIII-a M.A.I.,au cercetat in zilele de 3-6-iunie 1955,cazurile de calcarea legalitatii populare savarsite de Lt.Major Ciolpan Vasile,comandantul penitenciarului Sighet Principal,cu ocazia decesului a 5o detinuti din acest penitenciar,in intervalul 195o 1955.-

adjunct Jianu Marin si colonel Baciu Ioan,directorul general al Directiei Penitenciare,mi-a ordonat verbal sa nu ma conduc dupa regulament,in ceace priveste decesul detinutilor,tinerea evidentei si aplicarea regimului.

Mi s-a ordonat ca ~~ix~~ moartea detinutilor sa fie pastrata in cel mai deplin secret,inmormintarea sa se faca fara a sti nimeni locul unde au fost ingropati".

Pina la data de 2 martie 1954,comandantul penitenciarului nu a raportat nici unui for superior decesele sau sinuciderile din rindurile detinutilor.

Abia la 2 martie 1954,prin raportul Nr.oo175 adresat direct colonelului Baciu Ioan director al penitenciarelor in acel timp,a raportat nominal detinutii decedati din 195o si pina la acea data,care au fost in numar de 41 decedati.

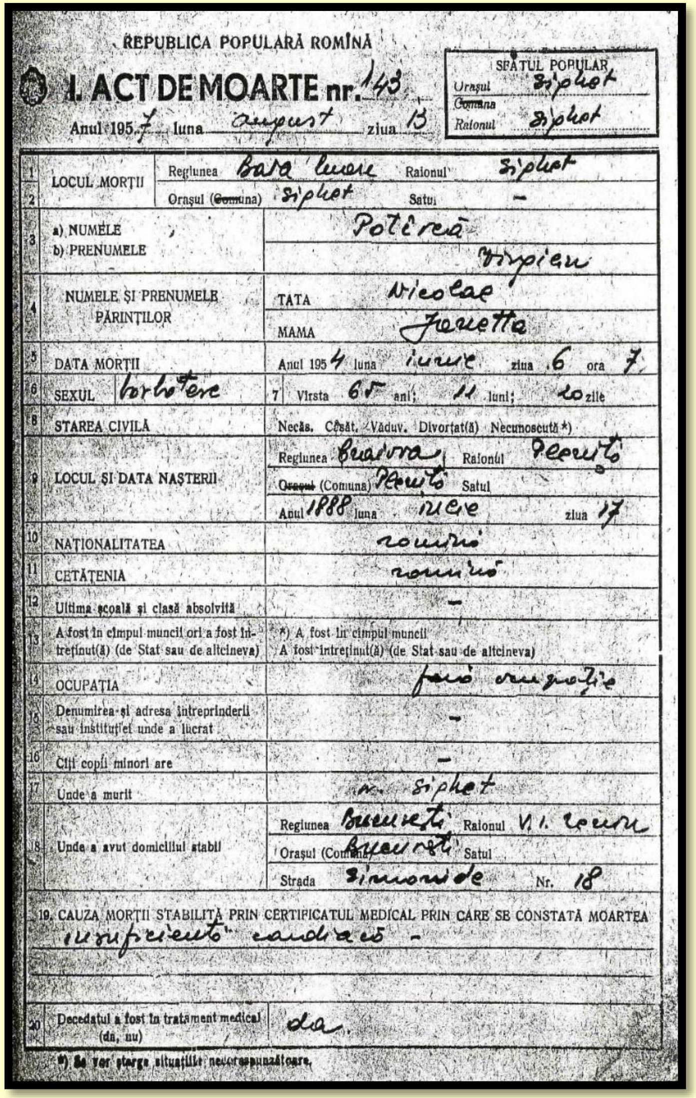
Dela aceasta data comandantul a raportat Directiei Inchisori si Penitenciare,decesul fiecarui detinut,continuind insa a nu intocmi formele legale.

Pelivan Ioan	25.o1.1954	Reumatism cronic anchilozat.Insuficienta miocardita acuta.Senilitate.
Burileanu Dumitru	25.o5.1954	Insuficienta cisculatorie,miocardita.
Potirca Virgil	1o.06.1954	Insuficienta cardiaca,miocardita cronica.
Racovita Mihai	28.06.1954	Insuficienta circulatorie,miocardita cronica reumatismala.
Moldovan Valer	19.07.1954	Insuficienta circulatorie,miocardita cronica.
Racovita Mihai Cehan	13.o8.1954	Miocardita senila-cancer.
Boga Aloisiu	14.o9.1954	Insuficienta circulatorie,sindrom cardio-renal.
Vasiliu Gheorghe	2o.o9.1954	Insuficienta circulatorie.Maladie hipertonica,limfademita TBC
Chineziu Liviu	15.o1.1955	Miocardita.TBC pulmonar.

12. Fragmente din procesul verbal întocmit la 6 iunie 1955 privind deținuții decedați în penitenciarul Sighet

13. Virgil Potârcă, în 1951, în penitenciarul Sighet

REPUBLICA POPULARĂ ROMÎNĂ

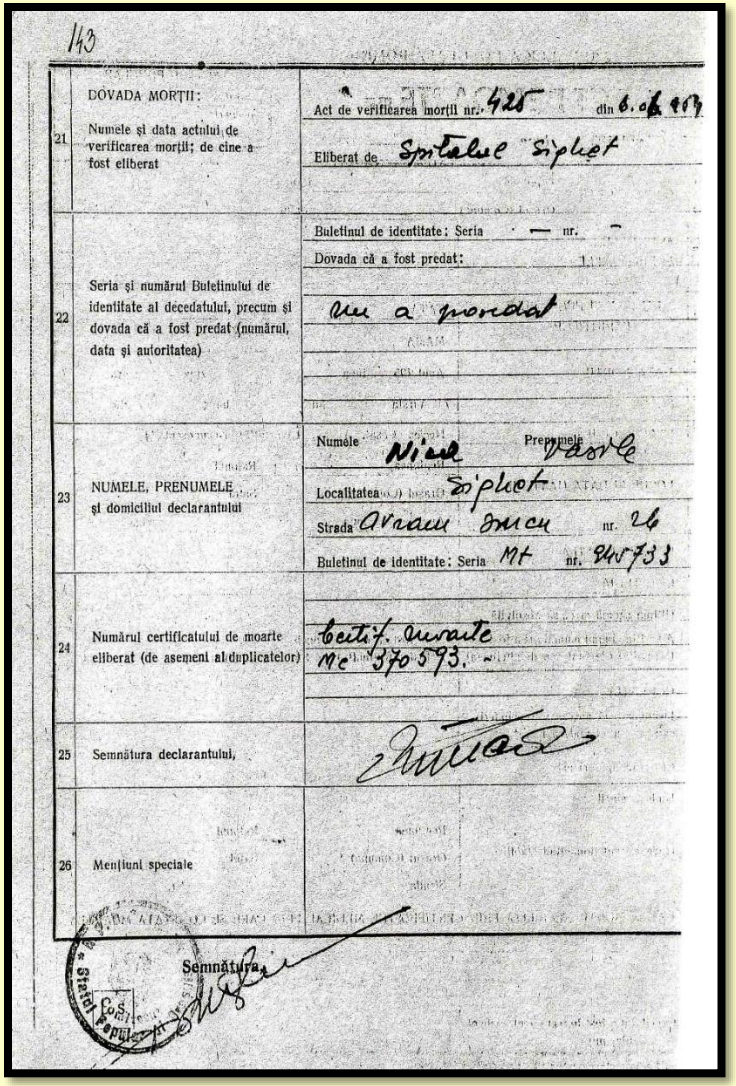
I. ACT DE MOARTE nr. 143

Anul 1957 luna august ziua 13

SFATUL POPULAR
Orașul Șiphot
Comuna
Raionul Șiphot

1, 2	LOCUL MORȚII	Regiunea Baia Mare Raionul Șiphot Orașul (Comuna) Șiphot Satul —
3	a) NUMELE b) PRENUMELE	Potîrcă Virgiliu
4	NUMELE ȘI PRENUMELE PĂRINȚILOR	TATA Nicolae MAMA Jeanetta
5	DATA MORȚII	Anul 1954 luna iunie ziua 6 ora 7
6	SEXUL bărbătesc	7 Vîrsta 65 ani; 11 luni; 20 zile
8	STAREA CIVILĂ	Necăs. Căsăt. Văduv. Divorțat(ă) Necunoscută *)
9	LOCUL ȘI DATA NAȘTERII	Regiunea Craiova Raionul Ploești Orașul (Comuna) Ploești Satul Anul 1888 luna iulie ziua 17
10	NAȚIONALITATEA	romînă
11	CETĂȚENIA	romînă
12	Ultima școală și clasă absolvită	—
13	A fost în cîmpul muncii ori a fost întreținut(ă) (de Stat sau de altcineva)	*) A fost în cîmpul muncii A fost întreținut(ă) (de Stat sau de altcineva)
14	OCUPAȚIA	fără ocupație
15	Denumirea și adresa întreprinderii sau instituției unde a lucrat	—
16	Cîți copii minori are	—
17	Unde a murit	or. Șiphot
18	Unde a avut domiciliul stabil	Regiunea București Raionul V. I. Lenin Orașul (Comuna) București Satul Strada Simonide Nr. 18
19	CAUZA MORȚII STABILITĂ PRIN CERTIFICATUL MEDICAL PRIN CARE SE CONSTATĂ MOARTEA	insuficiență cardiacă -
20	Decedatul a fost în tratament medical (da, nu)	da.

*) Se vor șterge situațiile necorespunzătoare.

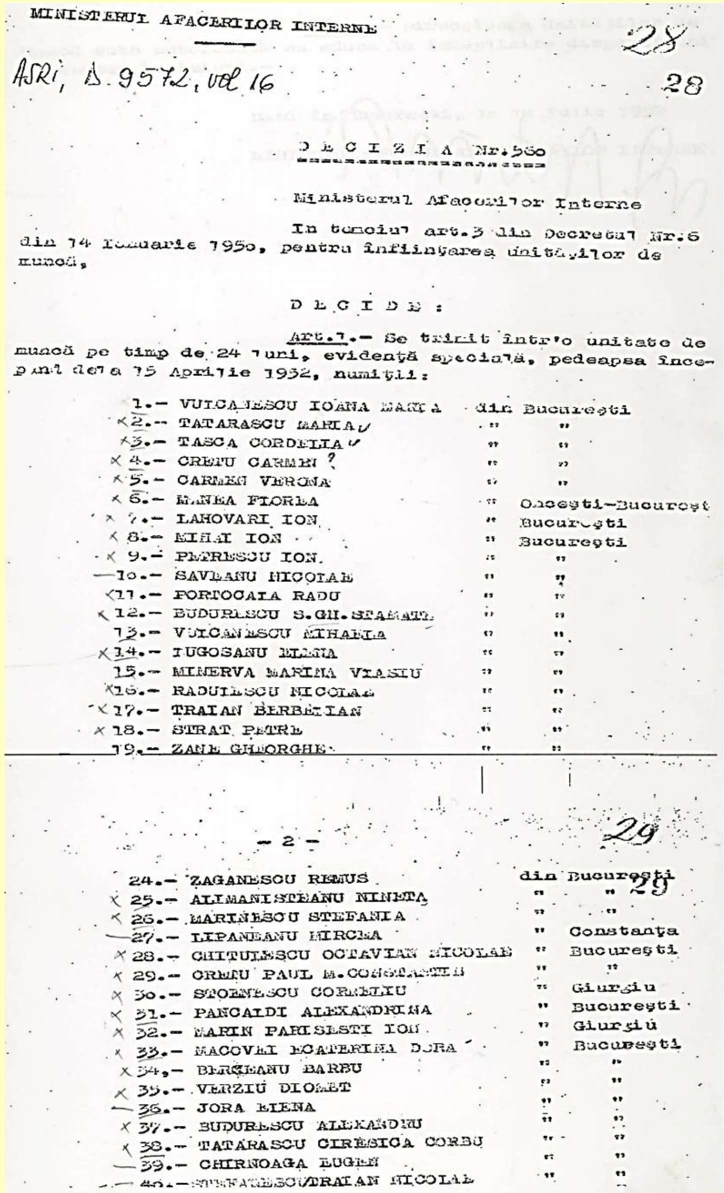

143

21	DOVADA MORȚII: Numele și data actului de verificarea morții; de cine a fost eliberat	Act de verificarea morții nr. 425 din 6.06.1954 Eliberat de Spitalul Șiphot
22	Seria și numărul Buletinului de identitate al decedatului, precum și dovada că a fost predat (numărul, data și autoritatea)	Buletinul de identitate: Seria — nr. — Dovada că a fost predat: nu a prondat
23	NUMELE, PRENUMELE și domiciliul declarantului	Numele Nica Prenumele Vasile Localitatea Șiphot Strada Avram Iancu nr. 26 Buletinul de identitate: Seria MT nr. 945733
24	Numărul certificatului de moarte eliberat (de asemeni al duplicatelor)	Certif. deces Mc 370593.
25	Semnătura declarantului,	[signature]
26	Mențiuni speciale	

Semnătura [signature]

14. **Actul de deces al lui Virgil Potârcă, întocmit, la trei ani de la moartea sa, de către ofițerul de Securitate „Nica Vasile”, care a făcut un tur al penitenciarelor, reconstituind retroactiv decesele nedeclarate**

MINISTERUL AFACERIILOR INTERNE

ASRI, D. 9572, vol 16

28

DECIZIA Nr. 560

Ministerul Afacerilor Interne

In temeiul art. 3 din Decretul Nr. 6 din 14 Ianuarie 1950, pentru înfiinţarea unităţilor de muncă,

DECIDE:

Art. 1.– Se trimit într'o unitate de muncă pe timp de 24 luni, evidenţă specială, pedeapsa începând dela 15 Aprilie 1952, numiţii:

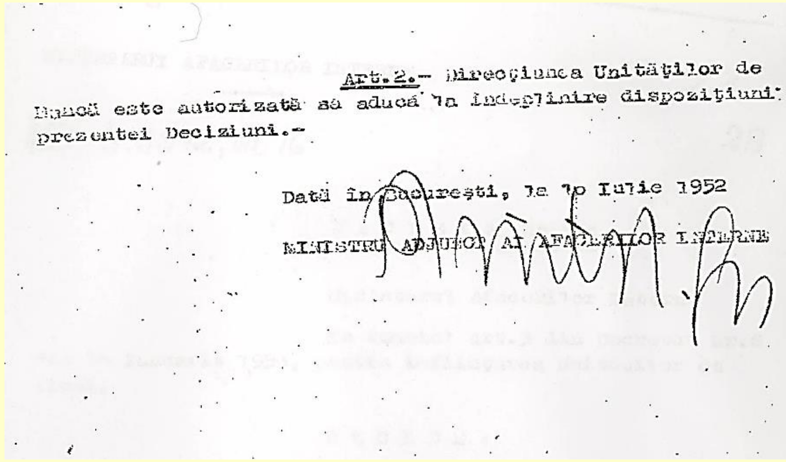
1.– VULCANESCU IOANA MARIA din Bucureşti
2.– TATARASCU MARIA " "
3.– TASCA CORDELIA " "
4.– CRETU CARMEN ? " "
5.– CARMEN VERONA " "
6.– MANEA FLOREA " Onceşti-Bucureşti
7.– LAHOVARI ION " Bucureşti
8.– MIHAI ION " Bucureşti
9.– PETRESCU ION. " "
10.– SAVEANU NICOLAE " "
11.– PORTOCALA RADU " "
12.– BUDURESCU S.GH. STAMATE " "
13.– VULCANESCU MIHAELA " "
14.– IUGOSANU ELENA " "
15.– MINERVA MARINA VLASIU " "
16.– RADULESCU NICOLAE " "
17.– TRAIAN BERBEIAN " "
18.– STRAT PETRE " "
19.– ZANE GHEORGHE " "

– 2 –

29

24.– ZAGANESCU REMUS din Bucureşti
25.– ALIMANISTEANU NINETA " "
26.– MARINESCU STEFANIA " "
27.– LIPANEANU MIRCEA " Constanţa
28.– CHITULESCU OCTAVIAN NICOLAE " Bucureşti
29.– CREMU PAUL M. CONSTANTIN " "
30.– STOENESCU CORNELIU " Giurgiu
31.– PANCALDI ALEXANDRINA " Bucureşti
32.– MARIN PARISESTI ION " Giurgiu
33.– MACOVEI ECATERINA DORA " Bucureşti
34.– BERCEANU BARBU " "
35.– VERZIU DIOMET " "
36.– JORA ELENA " "
37.– BUDURESCU ALEXANDRU " "
38.– TATARASCU CIRESICA CORBU " "
39.– CHIRNOAGA EUGEN " "
40.– STEFANESCU TRAIAN NICOLAE " "

15. Decizia 560 a MAI conţine numele unei părţi din membrii lotului "familiilor de demnitari", între care şi cel al Ştefaniei Marinescu (numele Dorinei Potârcă, după divorţul formal de Virgil Potârcă)

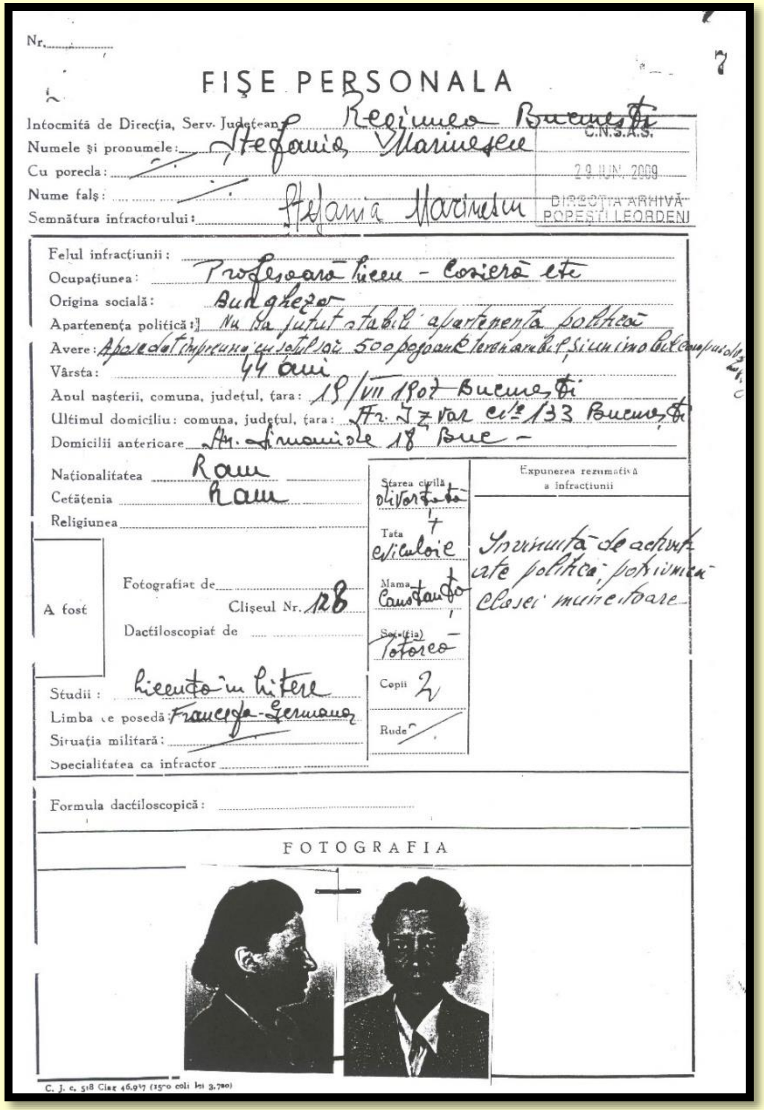
Art. 2.– Direcţiunea Unităţilor de Muncă este autorizată să aducă la îndeplinire dispoziţiunile prezentei Deciziuni.–

Dată în Bucureşti, la 10 Iulie 1952

MINISTRU ADJUNCT AL AFACERILOR INTERNE

16. Dorina Potârcă la începutul detenției

Nr. ....

FIŞE PERSONALA

Intocmită de Direcţia, Serv. Judeţean: Regiunea Bucureşti

Numele şi pronumele: Ştefania Marinescu

Cu porecla: —

Nume fals: —

Semnătura infractorului: Ştefania Marinescu

C.N.S.A.S. 29 IUN. 2009 DIRECŢIA ARHIVĂ POPEŞTI LEORDENI

Felul infracţiunii:

Ocupaţiunea: Profesoară liceu – Casieră etc.

Origina socială: Burgheză

Apartenenţa politică: Nu s-a putut stabili apartenenţa politică

Avere: Apartament împreună cu soţul său 500 pogoane teren arabil şi un imobil

Vârsta: 44 ani

Anul naşterii, comuna, judeţul, ţara: 18/VII 1907 Bucureşti

Ultimul domiciliu: comuna, judeţul, ţara: Str. Izvor nr. 133 Bucureşti

Domiciliii anterioare: Str. ... 18 Buc.

Naţionalitatea: Rom.

Cetăţenia: Rom.

Religiunea:

Starea civilă: divorţată

Tata: ... Nicolae

Mama: Constanţa

Soţ(ţia): Totorcea

Copii: 2

Rude:

Expunerea rezumativă a infracţiunii: Învinuită de activitate politică, potrivnică clasei muncitoare

A fost: Fotografiat de ... Cliseul Nr. 128; Dactiloscopiat de ...

Studii: Licenţa în litere

Limba ce posedă: Franceza – Germana

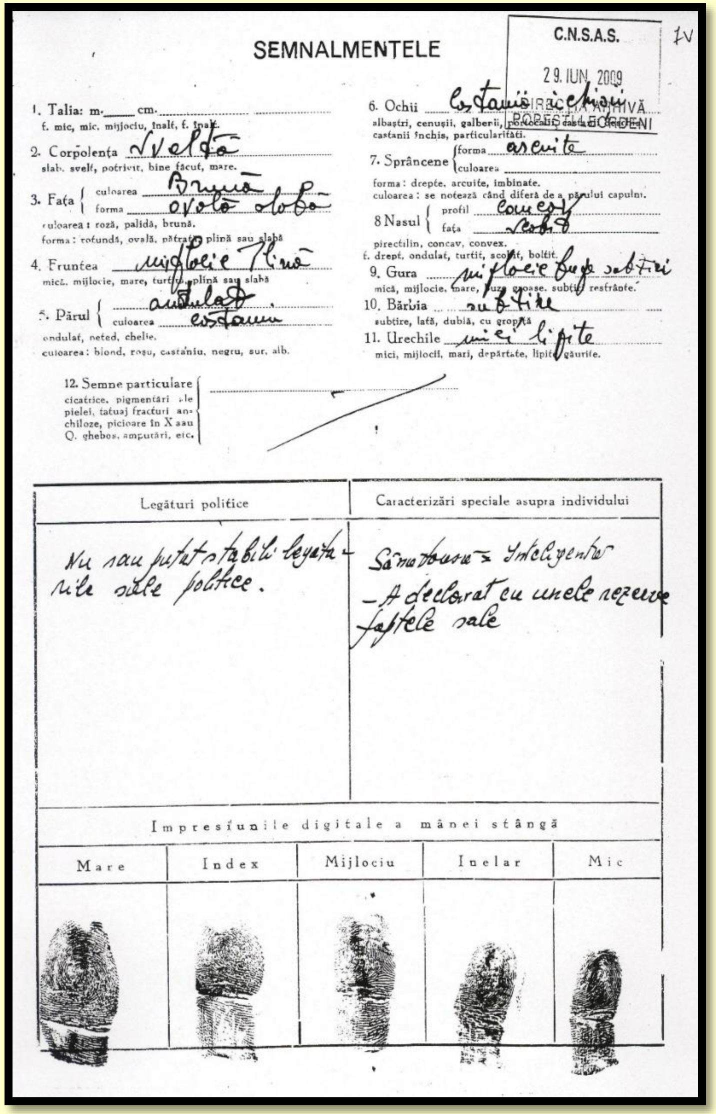
Situaţia militară: —

Specialitatea ca infractor:

Formula dactiloscopică:

FOTOGRAFIA

C. J. c. 518 Cias 46.917 (1500 coli lei 3.700)

SEMNALMENTELE

C.N.S.A.S. 29 IUN. 2009 DIRECŢIA ARHIVĂ POPEŞTI LEORDENI

1. Talia: m. .... cm. ....
f. mic, mic, mijlociu, înalt, f. înalt.

2. Corpolenţa: Sveltă
slab, svelt, potrivit, bine făcut, mare.

3. Faţa: culoarea: Brună; forma: ovală slabă
culoarea: roză, palidă, brună.
forma: rotundă, ovală, pătrată, plină sau slabă

4. Fruntea: mijlocie plină
mică, mijlocie, mare, turtită, plină sau slabă

5. Părul: ondulat; culoarea: castaniu
ondulat, neted, chelie.
culoarea: blond, roşu, castaniu, negru, sur, alb.

6. Ochii: castanii închişi
albaştri, cenuşii, galbeni, ... castanii, castanii închis, particularităţi.

7. Sprâncene: forma: arcuite; culoarea:
forma: drepte, arcuite, îmbinate.
culoarea: se notează când diferă de a părului capului.

8. Nasul: profil: concav; faţa: scobit
pirectilin, concav, convex.
f. drept, ondulat, turtit, scobit, boltit.

9. Gura: mijlocie buze subţiri
mică, mijlocie, mare, buze groase, subţiri, resfrânte.

10. Bărbia: subţire
subţire, lată, dublă, cu gropiţă

11. Urechile: mici lipite
mici, mijlocii, mari, depărtate, lipite, găurite.

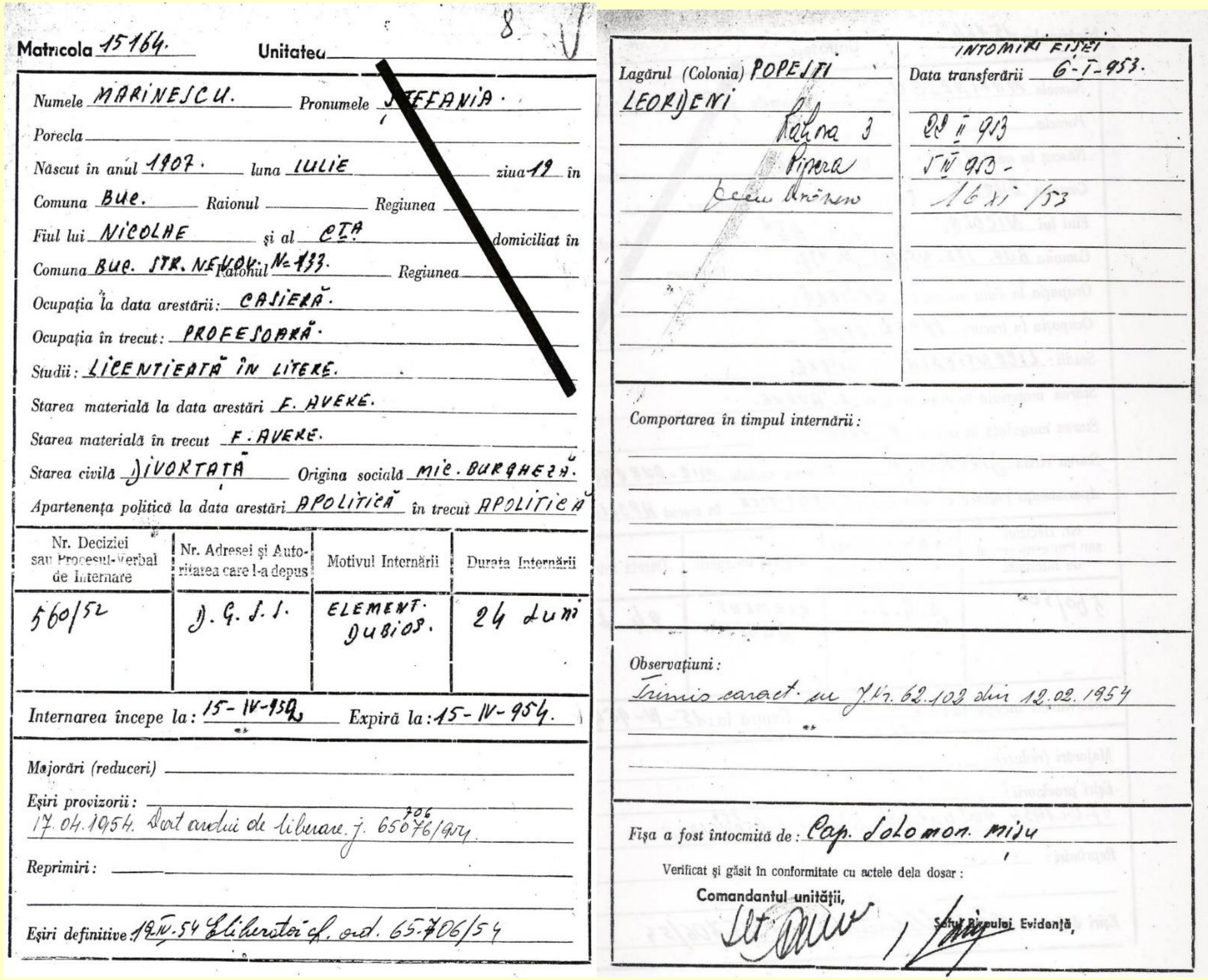
12. Semne particulare
cicatrice, pigmentări ale pielei, tatuaj fracturi anchiloze, picioare în X sau O, ghebos, amputări, etc.

Legături politice	Caracterizări speciale asupra individului
Nu s-au putut stabili legăturile sale politice.	Sănătoasă – Inteligentă – A declarat cu unele rezerve faptele sale

Impresiunile digitale a mânei stângă

Mare	Index	Mijlociu	Inelar	Mic

17. Fişa Ştefaniei Marinescu (Dorina Potârcă) întocmită la arestare

8

Matricola 15164. Unitatea

Numele MARINESCU. Pronumele ŞTEFANIA.

Porecla

Născut în anul 1907. luna IULIE ziua 19 în

Comuna Buc. Raionul Regiunea

Fiul lui NICOLAE şi al ETA domiciliat în

Comuna BUC. STR. NEVOV. Nr. 133. Raionul Regiunea

Ocupaţia la data arestării: CASIERĂ.

Ocupaţia în trecut: PROFESOARĂ.

Studii: LICENŢIEATĂ ÎN LITERE.

Starea materială la data arestări F. AVERE.

Starea materială în trecut F. AVERE.

Starea civilă DIVORŢATĂ Origina socială MIC. BURGHEZĂ.

Apartenenţa politică la data arestări APOLITICĂ în trecut APOLITICĂ

Nr. Deciziei sau Procesul-Verbal de Internare	Nr. Adresei şi Autoritatea care l-a depus	Motivul Internării	Durata Internării
560/52	D.G.S.S.	ELEMENT DUBIOS.	24 luni

Internarea începe la: 15-IV-952 Expiră la: 15-IV-954.

Majorări (reduceri)

Eşiri provizorii:

17.04.1954. Dat ordin de liberare f. 65706/954

Reprimiri:

Eşiri definitive 17.IV.54 Eliberată cf. ord. 65706/54

Lagărul (Colonia)	Data transferării
POPEŞTI LEORDENI	6-I-953.
Poarta 3	22 II 953
Pipera	5 IV 953
Ghencea	16 XI 53

ÎNTOCMIRI FIŞEI

Comportarea în timpul internării:

Observaţiuni:

Trimis caract. cu Nr. 62.102 din 12.02.1954

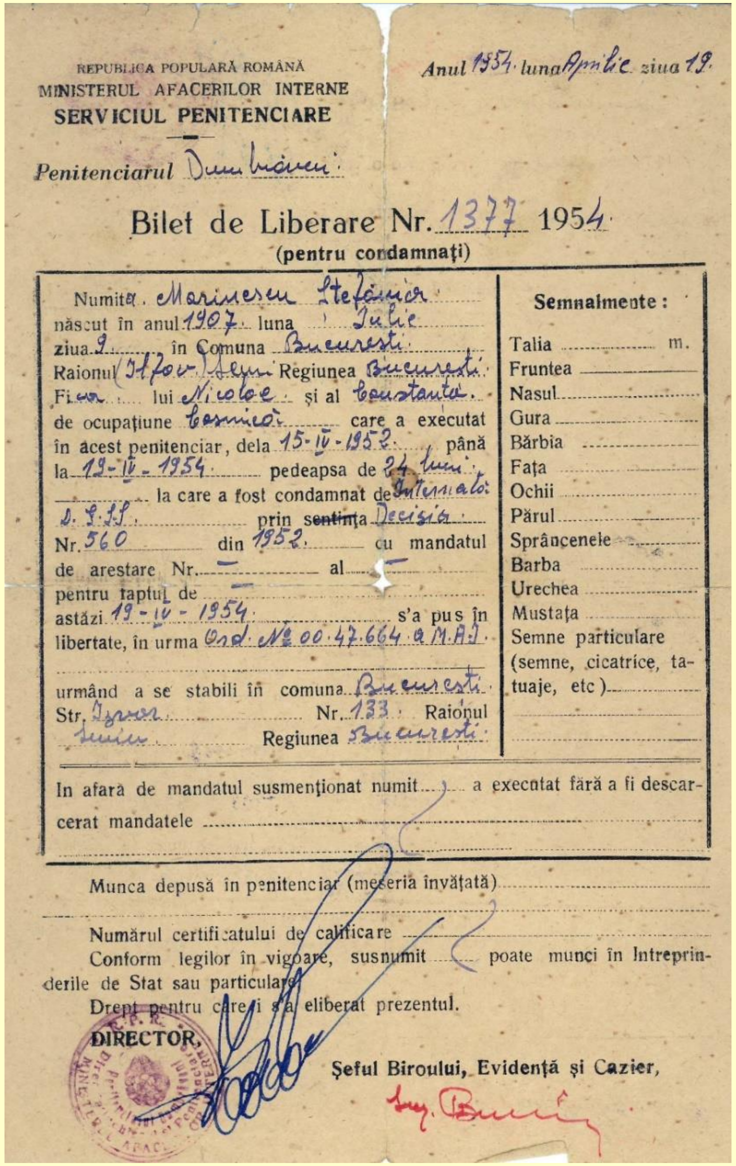
Fişa a fost întocmită de: Cap. Solomon Miţu

Verificat şi găsit în conformitate cu actele dela dosar:

Comandantul unităţii,

Şeful Biroului Evidenţă,

18. Fişa matricolă penală a Ştefaniei Marinescu (Dorina Potârcă)

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
SERVICIUL PENITENCIARE

Anul 1954 luna Aprilie ziua 19.

Penitenciarul Dumbrăveni

Bilet de Liberare Nr. 1377 1954
(pentru condamnați)

Numita Marinescu Ștefania
născut în anul 1907 luna Iulie
ziua 9 în Comuna București
Raionul Ilfov-Sem. Regiunea București
Fiica lui Nicolae și al Constanța
de ocupațiune Casnică care a executat
în acest penitenciar, dela 15-IV-1952 până
la 19-IV-1954 pedeapsa de 24 luni
la care a fost condamnat de Internată
D.G.S.S. prin ~~sentința~~ Decizia
Nr. 560 din 1952 cu mandatul
de arestare Nr. — al —
pentru faptul de —
astăzi 19-IV-1954 s'a pus în
libertate, în urma Ord. № 00.47.664 a M.A.I.
urmând a se stabili în comuna București
Str. Izvor Nr. 133 Raionul
Lenin Regiunea București

Semnalmente:
Talia ... m.
Fruntea
Nasul
Gura
Bărbia
Fața
Ochii
Părul
Sprâncenele
Barba
Urechea
Mustața
Semne particulare (semne, cicatrice, tatuaje, etc)

In afară de mandatul susmenționat numit ... a executat fără a fi descarcerat mandatele ...

Munca depusă în penitenciar (meseria învățată) ...

Numărul certificatului de calificare ...
Conform legilor în vigoare, susnumit ... poate munci în Intreprinderile de Stat sau particulare.
Drept pentru care i s'a eliberat prezentul.

DIRECTOR,

Șeful Biroului, Evidență și Cazier,

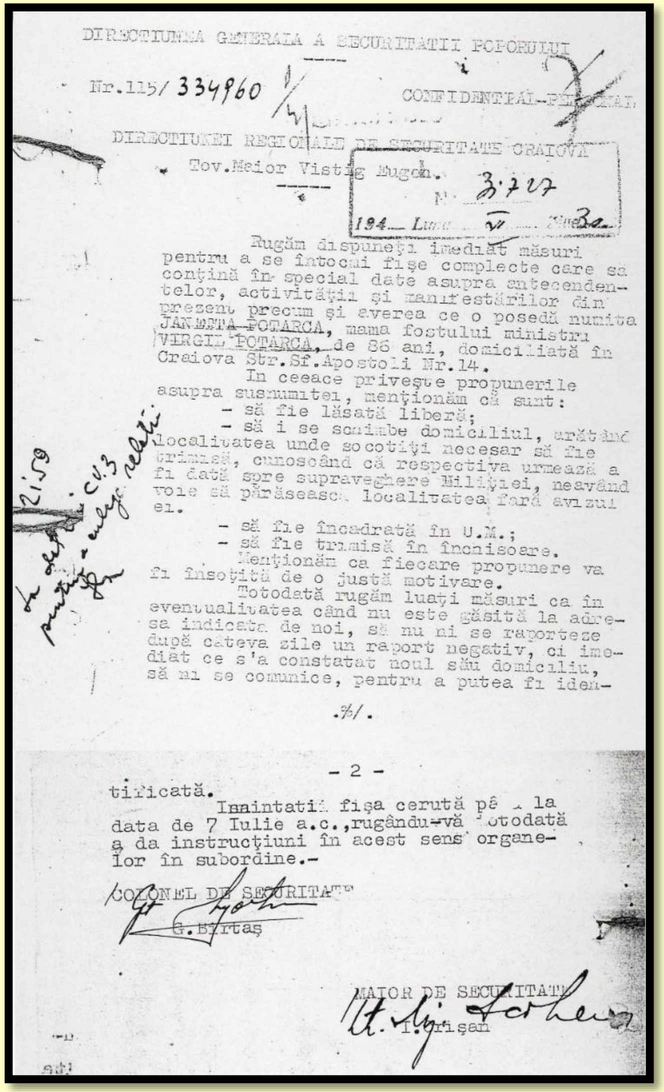
19. Biletul de eliberare din închisoare al Ştefaniei Marinescu (Dorina Potârcă)

20. Dorina şi fiica sa în 1957

21. Dorina Potârcă la începutul anilor '70

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITATII POPORULUI

Nr.115/ 334960

CONFIDENTIAL-PERSONAL

DIRECTIUNEI REGIONALE DE SECURITATE CRAIOVA

Tov.Maior Vistig Eugen.

N 3727

194 Luna VI Ziua 30

Rugăm dispuneţi imediat măsuri pentru a se întocmi fişe complecte care să conţină în special date asupra antecedentelor, activităţii şi manifestărilor din prezent precum şi averea ce o posedă numita JANETTA POTARCA, mama fostului ministru VIRGIL POTARCA, de 86 ani, domiciliată în Craiova Str.Sf.Apostoli Nr.14.

In ceeace priveşte propunerile asupra susnumitei, menţionăm că sunt:

- să fie lăsată liberă;
- să i se schimbe domiciliul, arătând localitatea unde socotiţi necesar să fie trimisă, cunoscând că respectiva urmează a fi dată spre supraveghere Miliţiei, neavând voie să părăsească localitatea fără avizul ei.
- să fie încadrată în U.M.;
- să fie trimisă în închisoare.

Menţionăm ca fiecare propunere va fi însoţită de o justă motivare.

Totodată rugăm luaţi măsuri ca în eventualitatea când nu este găsită la adresa indicată de noi, să nu ni se raporteze după câteva zile un raport negativ, ci imediat ce s'a constatat noul său domiciliu, să ni se comunice, pentru a putea fi iden-

.%/.

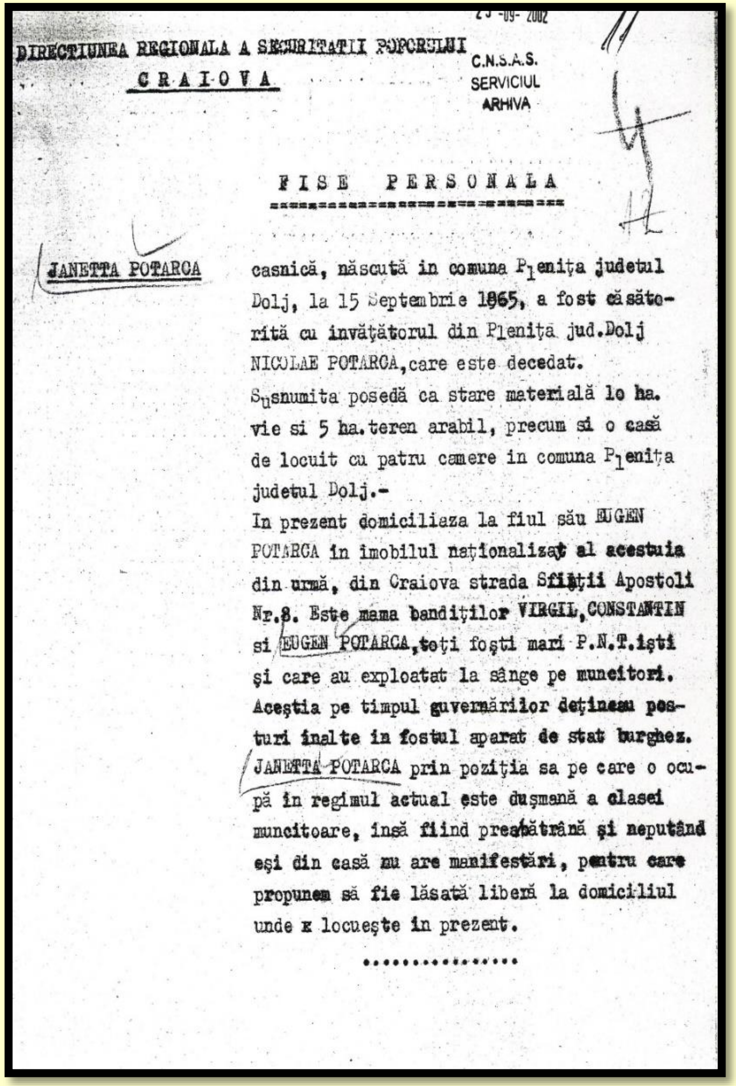
\- 2 -

tificată.

Inaintati fişa cerută până la data de 7 Iulie a.c., rugându-vă totodată a da instrucţiuni în acest sens organelor în subordine.-

COLONEL DE SECURITATE
G.Birtaş

MAIOR DE SECURITATE
I.Grişan

DIRECTIUNEA REGIONALA A SECURITATII POPORULUI
CRAIOVA

C.N.S.A.S.
SERVICIUL
ARHIVA

FISE PERSONALA

JANETTA POTARCA

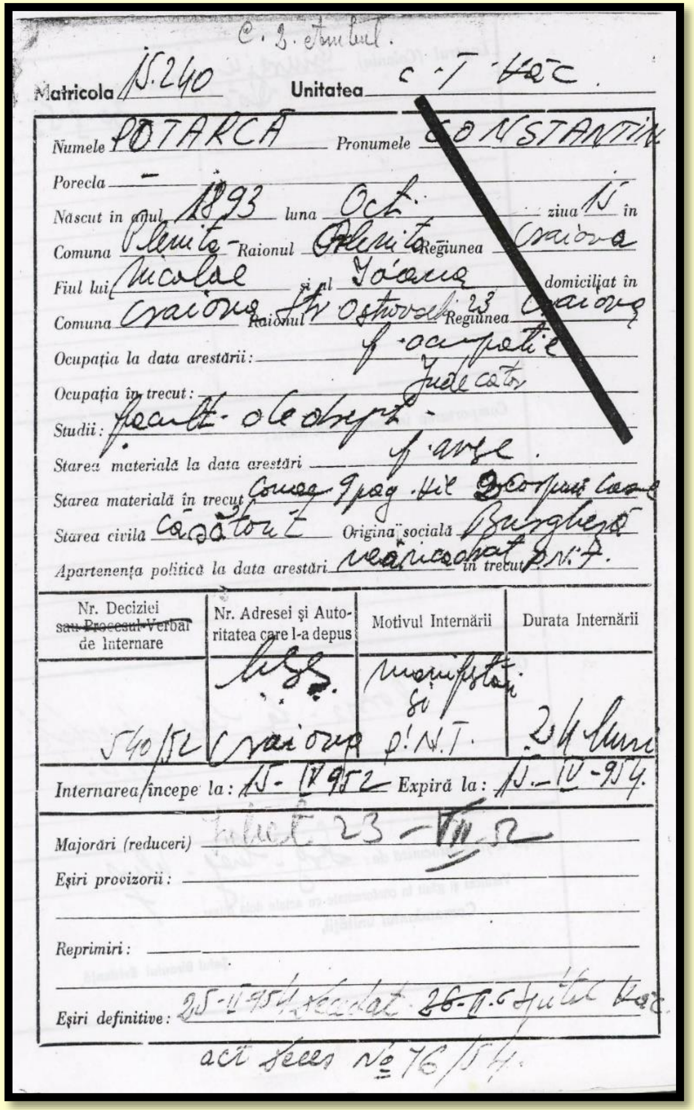
casnică, născută in comuna Plenița judetul Dolj, la 15 Septembrie 1865, a fost căsătorită cu invățătorul din Plenița jud.Dolj NICOLAE POTARCA, care este decedat.

Susnumita posedă ca stare materială 10 ha. vie si 5 ha.teren arabil, precum si o casă de locuit cu patru camere in comuna Plenița judetul Dolj.-

In prezent domiciliaza la fiul său EUGEN POTARCA in imobilul naționalizat al acestuia din urmă, din Craiova strada Sfinții Apostoli Nr.8. Este mama banditilor VIRGIL, CONSTANTIN si EUGEN POTARCA, toți foști mari P.N.T.iști și care au exploatat la sânge pe muncitori. Aceștia pe timpul guvernărilor dețineau posturi inalte in fostul aparat de stat burghez. JANETTA POTARCA prin poziția sa pe care o ocupă in regimul actual este dușmană a clasei muncitoare, insă fiind prea bătrână și neputând eși din casă nu are manifestări, pentru care propunem să fie lăsată liberă la domiciliul unde locueşte in prezent.

....

22. Documente întocmite de Securitate care analizează modalitatea de pedepsire a Janettei Potârcă, mama în vîrstă de 86 de ani a celor trei fraţi Potârcă, consideraţi „duşmani ai poporului”

C. 3. Amb...

Matricola 15.240 Unitatea c. T. Vâc.

Numele POTARCA Pronumele CONSTANTIN

Porecla —

Născut în anul 1893 luna Oct. ziua 15 în

Comuna Plenița Raionul Plenița Regiunea Craiova

Fiul lui Nicolae și al Ioana domiciliat în

Comuna Craiova Str. Ostrovski 23 Raionul Regiunea Craiova

Ocupația la data arestării: f. ocupație

Ocupația în trecut: judecător

Studii: facult. de drept

Starea materială la data arestării f. avere

Starea materială în trecut

Starea civilă căsătorit Originea socială burgheză

Apartenența politică la data arestării neîncadrat în trecut P.N.Ț.

Nr. Deciziei sau ~~Procesul-Verbal~~ de Internare	Nr. Adresei și Autoritatea care l-a depus	Motivul Internării	Durata Internării
540/52	M.S.S. Craiova	manifestări P.N.Ț.	24 luni

Internarea începe la: 15-IV-952 Expiră la: 15-IV-954

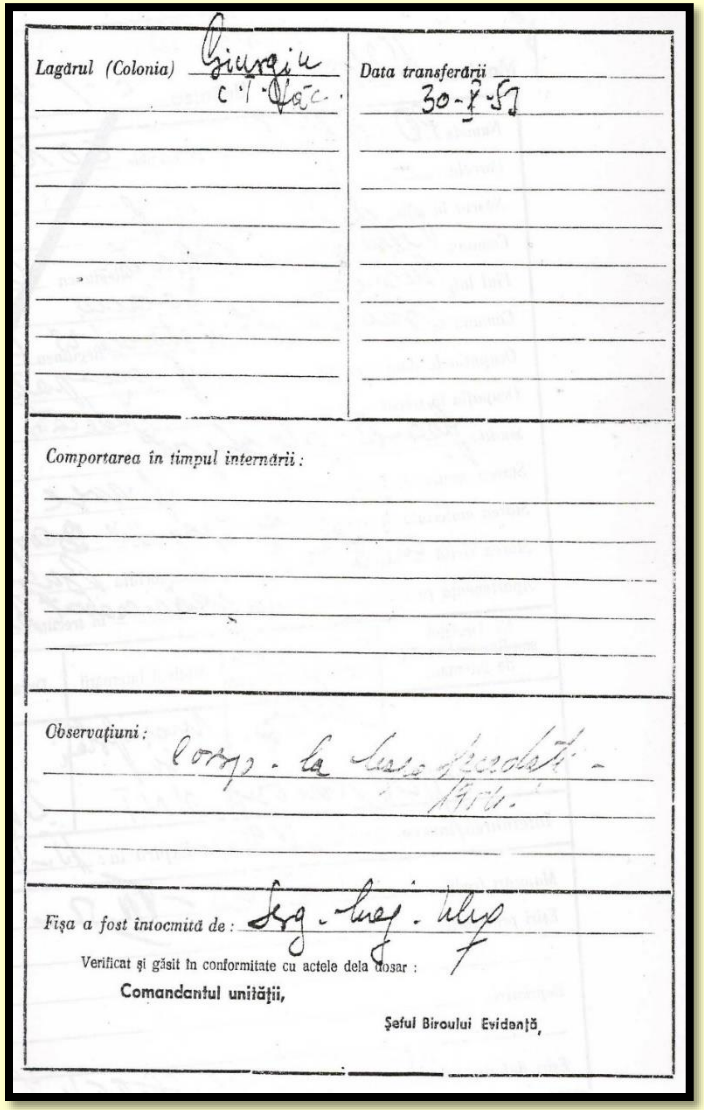
Majorări (reduceri)

Eșiri provizorii:

Reprimiri:

Eșiri definitive: 25-II-954 ~~26-II-~~

act decces № 76/54.

Lagărul (Colonia) Giurgiu c. T. Vâc. Data transferării 30-X-52

Comportarea în timpul internării:

Observațiuni:

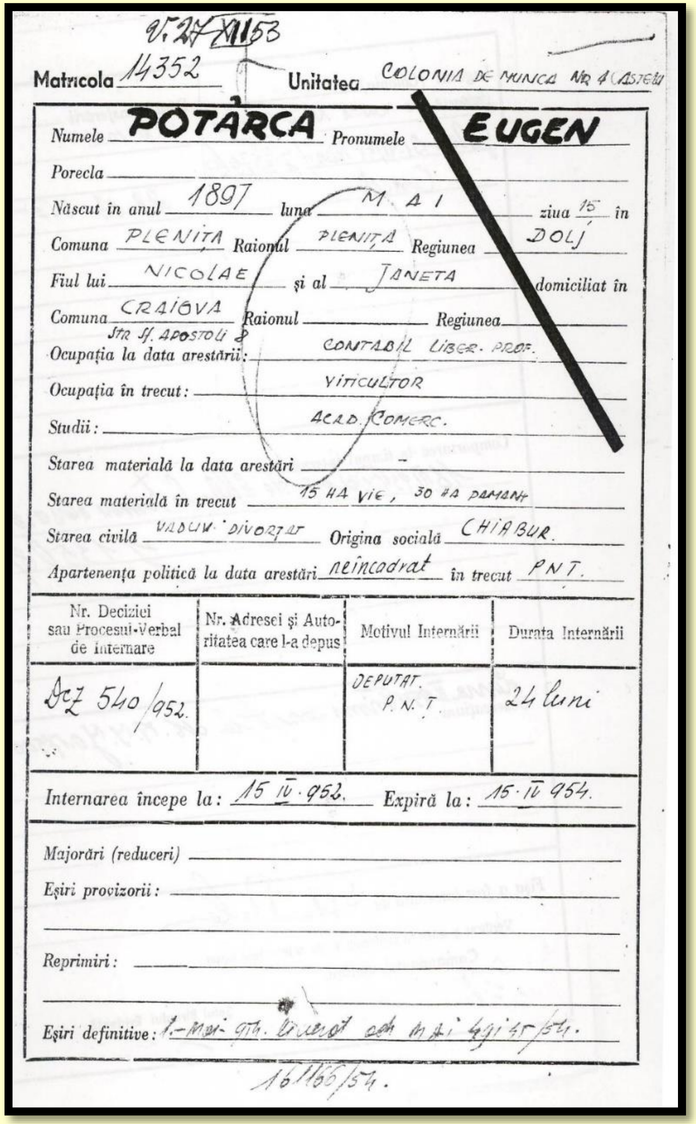
Fișa a fost întocmită de:

Verificat și găsit în conformitate cu actele dela dosar:

Comandantul unității,

Șeful Biroului Evidență,

23. Fișa
matricolă penală a lui Constantin Potârcă, fratele lui Virgil Potârcă

V.27 XII 53

Matricola 14352 Unitatea COLONIA DE MUNCA NR 4 CASTELU

Numele POTÂRCA Pronumele EUGEN

Porecla

Născut în anul 1897 luna MAI ziua 15 în

Comuna PLENIȚA Raionul PLENIȚA Regiunea DOLJ

Fiul lui NICOLAE și al JANETA domiciliat în

Comuna CRAIOVA Str. Sf. Apostoli 8 Raionul Regiunea

Ocupația la data arestării: CONTABIL LIBER. PROF.

Ocupația în trecut: VITICULTOR

Studii: ACAD. COMERC.

Starea materială la data arestării

Starea materială în trecut 15 HA VIE, 30 HA PAMANT

Starea civilă VADUV. DIVORȚAT Origina socială CHIABUR

Apartenența politică la data arestării neîncadrat în trecut PNT.

Nr. Deciziei sau Procesul-Verbal de internare	Nr. Adresei și Autoritatea care l-a depus	Motivul Internării	Durata Internării
Dcz 540/952		DEPUTAT P.N.T.	24 luni

Internarea începe la: 15 IV 952 Expiră la: 15 IV 954

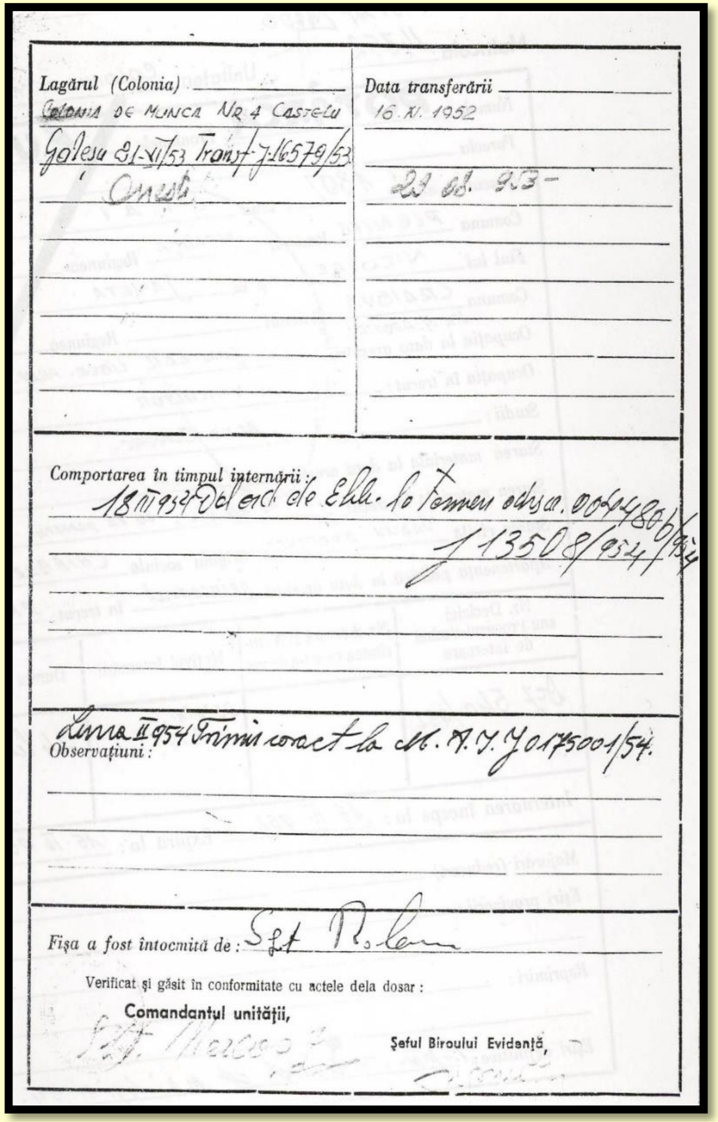
Majorări (reduceri)

Eșiri provizorii:

Reprimiri:

Eșiri definitive: 1-mai 954. liberat ord. M.A.I. 491 45/54.

16166/54.

Lagărul (Colonia)	Data transferării
COLONIA DE MUNCA NR 4 CASTELU	16 XI 1952
Galeșu 21-XI/53 Transf. 7-16579/53	
Onești	22.XII.953

Comportarea în timpul internării: 18 III 954 Del. ord. de Sbl. la Ferme. adresa. 00248 [illegible] / 13508/954

Observațiuni: Luna II 954 Trimis [illegible] la M.A.I. 7 0175001/54.

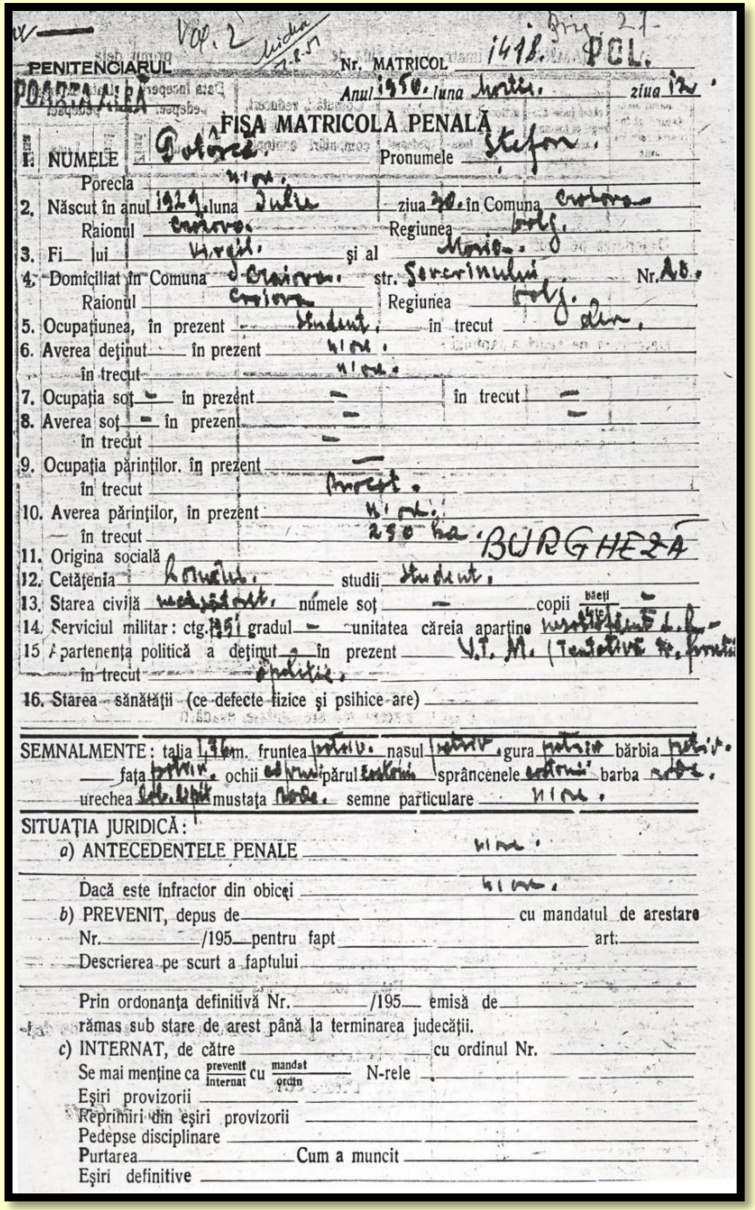
Fișa a fost întocmită de: Sgt [illegible]

Verificat și găsit în conformitate cu actele dela dosar:

Comandantul unității, Sgt [illegible]

Șeful Biroului Evidență [illegible]

24. Fișa matricolă penală a lui Eugen Potârcă, fratele lui Virgil Potârcă

Vol. 2 Nr. MATRICOL 1418. PCL.

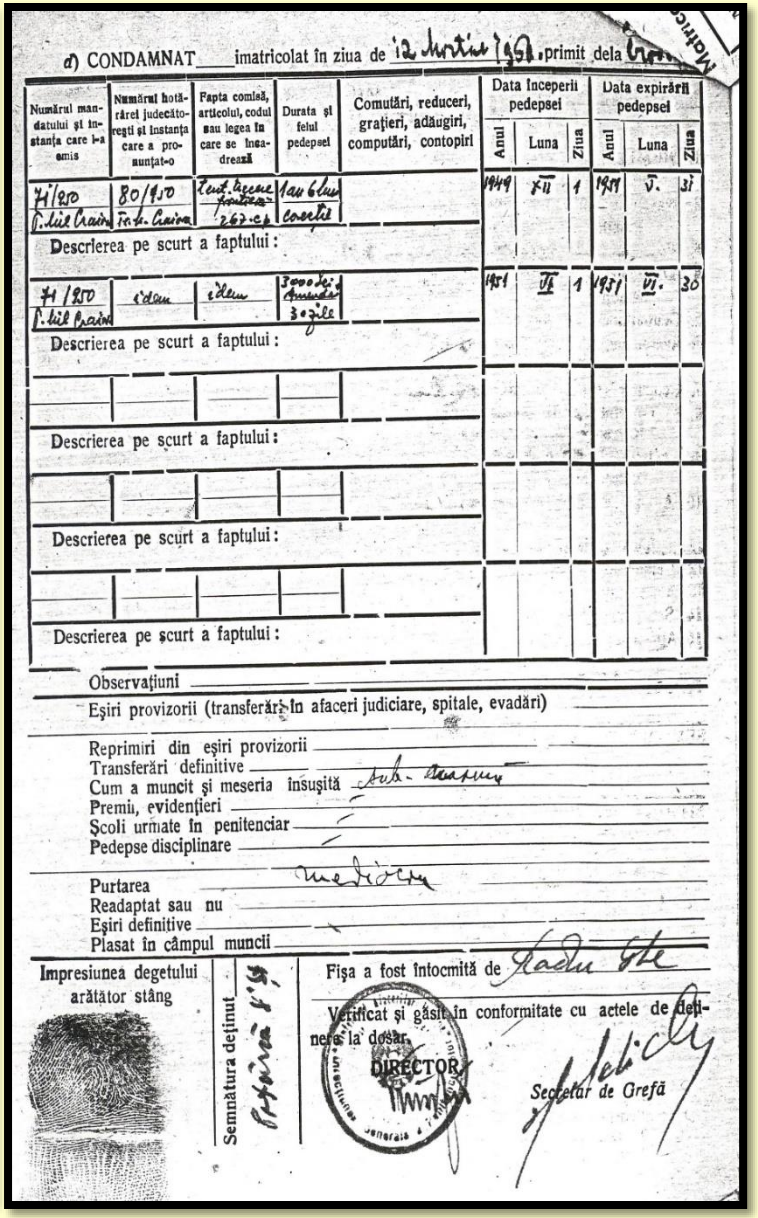
PENITENCIARUL POARTA ALBĂ Anul 1950. luna Martie. ziua 12.

FIȘA MATRICOLĂ PENALĂ

1. NUMELE Potârcă. Pronumele Ștefan.
Porecla nimic.
2. Născut în anul 1929 luna Iulie ziua 30. în Comuna Craiova
Raionul Craiova. Regiunea Dolj.
3. Fi_ lui Virgil. și al Maria.
4. Domiciliat în Comuna Craiova. str. Severinului Nr. 20.
Raionul Craiova Regiunea Dolj.
5. Ocupațiunea, în prezent student. în trecut idem.
6. Averea deținut în prezent nimic.
în trecut nimic.
7. Ocupația soț – în prezent – în trecut –
8. Averea soț – în prezent – –
în trecut –
9. Ocupația părinților. în prezent –
în trecut proprietar.
10. Averea părinților, în prezent nimic.
în trecut 250 ha.
11. Origina socială BURGHEZĂ
12. Cetățenia română. studii student.
13. Starea civilă necăsătorit. numele soț – copii băeți / fete –
14. Serviciul militar: ctg. 1951 gradul – unitatea căreia aparține
15. Apartenența politică a deținut – în prezent V.T.M. (Tentative tr. frontiera)
în trecut apolitic.
16. Starea sănătății (ce defecte fizice și psihice are)

SEMNALMENTE: talia 1,76 m. fruntea potrivită nasul potrivit gura potrivită bărbia potrivită
fața potrivită ochii căprui părul castaniu sprâncenele castanii barba rasă.
urechea mijlocii mustața rasă. semne particulare nimic.

SITUAȚIA JURIDICĂ:
a) ANTECEDENTELE PENALE nimic.
Dacă este infractor din obicei nimic.
b) PREVENIT, depus de ______ cu mandatul de arestare
Nr. ______/195__ pentru fapt ______ art. ______
Descrierea pe scurt a faptului ______
Prin ordonanța definitivă Nr. ______/195__ emisă de ______
rămas sub stare de arest până la terminarea judecății.
c) INTERNAT, de către ______ cu ordinul Nr. ______
Se mai menține ca prevenit/internat cu mandat/ordin N-rele ______
Eșiri provizorii
Reprimiri din eșiri provizorii
Pedepse disciplinare
Purtarea ______ Cum a muncit
Eșiri definitive

d) CONDAMNAT ____ imatricolat în ziua de 12 Martie 1952. primit dela Craiova

Numărul mandatului și instanța care l-a emis	Numărul hotărârei judecătorești și instanța care a pronunțat-o	Fapta comisă, articolul, codul sau legea în care se încadrează	Durata și felul pedepsei	Comutări, reduceri, grațieri, adăugiri, computări, contopiri	Data începerii pedepsei: Anul	Luna	Ziua	Data expirării pedepsei: Anul	Luna	Ziua
71/950 Trib. Mil. Craiova	80/950 Trib. Mil. Craiova	Tent. trecere frontiera 267 c.p.	1 an 6 luni corecție		1949	XII	1	1951	V.	31
Descrierea pe scurt a faptului:										
71/950 Trib. Mil. Craiova	idem	idem	3000 lei amendă 30 zile		1951	VI	1	1951	VI.	30
Descrierea pe scurt a faptului:										
Descrierea pe scurt a faptului:										
Descrierea pe scurt a faptului:										
Descrierea pe scurt a faptului:										

Observațiuni
Eșiri provizorii (transferări în afaceri judiciare, spitale, evadări)
Reprimiri din eșiri provizorii
Transferări definitive
Cum a muncit și meseria însușită
Premii, evidențieri
Școli urmate în penitenciar
Pedepse disciplinare
Purtarea mediocră
Readaptat sau nu
Eșiri definitive
Plasat în câmpul muncii

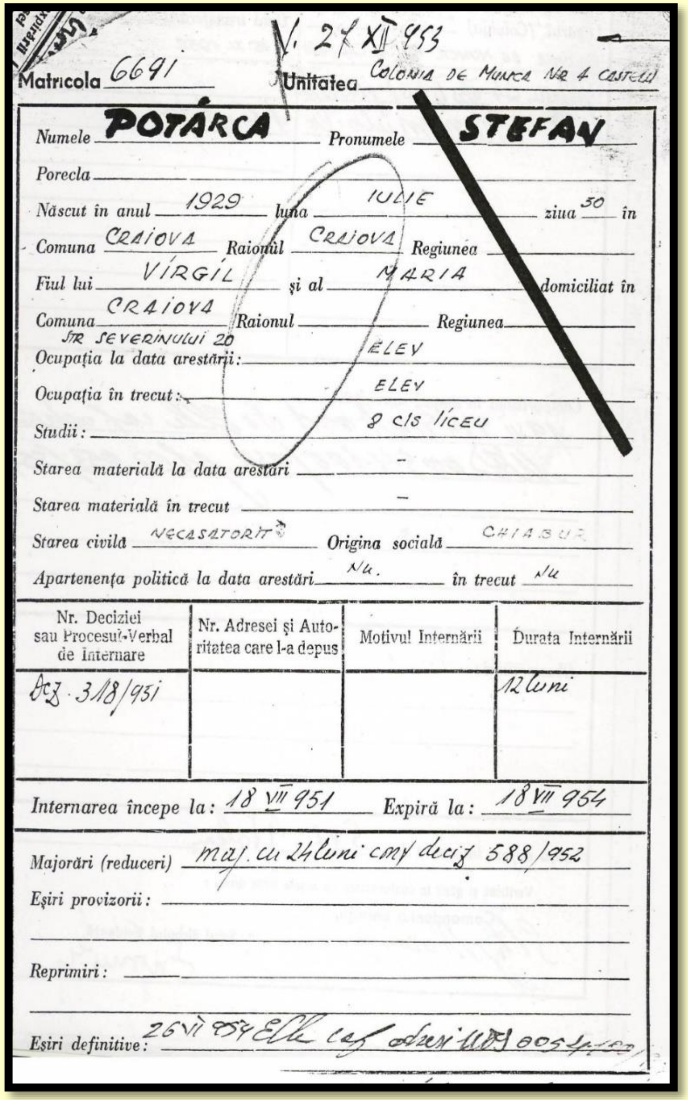
Impresiunea degetului arătător stâng

Semnătura deținut Potârcă Șt.

Fișa a fost întocmită de Radu Ște

Verificat și găsit în conformitate cu actele de deținere la dosar.
DIRECTOR,
Secretar de Grefă

25. Fişele matricole penale ale lui Ştefan Potârcă, fiul cel mare al lui Virgil Potârcă, arestat în 1949 pentru tentativă de trecere frauduloasă a frontierei, condamnat la 1 an şi 6 luni închisoare, pedeapsă majorată cu 36 de luni de condamnare administrativă

V. 27 XII 953

Matricola 6691 Unitatea Colonia de Muncă Nr 4 Castelu

Numele POTÂRCA Pronumele STEFAN

Porecla

Născut în anul 1929 luna IULIE ziua 30 în

Comuna CRAIOVA Raionul CRAIOVA Regiunea

Fiul lui VIRGIL şi al MARIA domiciliat în

Comuna CRAIOVA Raionul Regiunea

STR SEVERINULUI 20

Ocupaţia la data arestării: ELEV

Ocupaţia în trecut: ELEV

Studii: 8 cls liceu

Starea materială la data arestări –

Starea materială în trecut –

Starea civilă NECĂSĂTORIT Origina socială CHIABUR

Apartenenţa politică la data arestări NU în trecut NU

Nr. Deciziei sau Procesul-Verbal de Internare	Nr. Adresei şi Autoritatea care l-a depus	Motivul Internării	Durata Internării
Dcz. 318/951			12 luni

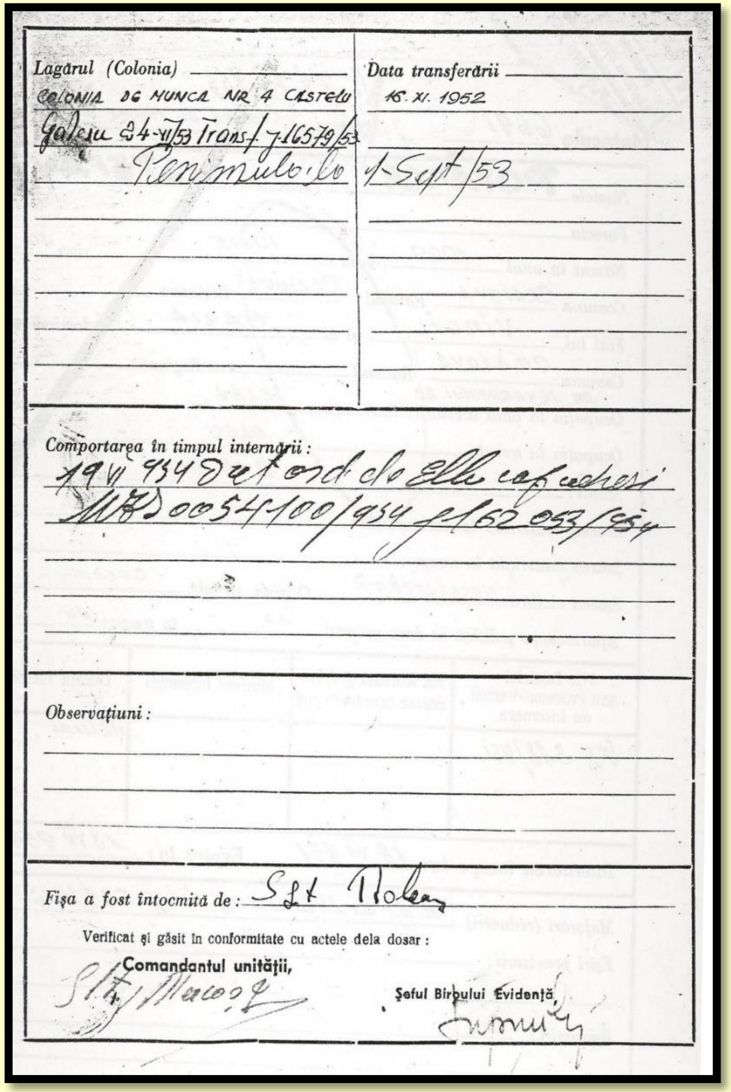
Internarea începe la: 18 VIII 951 Expiră la: 18 VIII 954

Majorări (reduceri) maj. cu 24 luni cmf decizi 588/952

Eşiri provizorii:

Reprimiri:

Eşiri definitive: 26 VI 954 Elib caf. dreci MAI 005...

Lagărul (Colonia)	Data transferării
COLONIA DE MUNCĂ NR 4 CASTELU	15. XI. 1952
Galeșu 24-XII/53 Trans. f. 16579/53	
Peninsula	1-Sept/53

Comportarea în timpul internării:

19 VI 954 Det ord de Elib caf... MAI 00541100/954 f 162 053/954

Observaţiuni:

Fişa a fost întocmită de: Sgt Bolea

Verificat şi găsit în conformitate cu actele dela dosar:

Comandantul unităţii,

Slt. Macovei

Şeful Biroului Evidenţă,

26. Constantin Potârcă, fratele lui Virgil

27. Virgil Potârcă alături de fiul său, Ştefan (anii 30)